

**KUORO HYVINVOINNIN RAKENTAJANA – TAPAUSTUTKIMUS
JYVÄSKYLÄN MUSICA-KUOROSTA**

Salmenkangas Janne

Pro gradu -tutkielma

Musiikkikasvatus

Kesä 2010

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Musiikin laitos
Tekijä – Author Janne Salmenkangas	
Työn nimi – Title Kuoro hyvinvoinnin rakentajana – tapaustutkimus Jyväskylän Musica-kuorosta	
Oppiaine – Subject Musiikkikasvatus	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Heinäkuu 2010	Sivumäärä – Number of pages 83 + 17
Tiivistelmä – Abstract <p>Tämän laadullisen tapaustutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaista ja missä määrin yhteisöllisyyttä koettiin Jyväskylän Musica-kuorossa tutkimuksen tekemisen hetkellä (keväällä 2009). Musica-kuoro on sekakuoro, joka koostuu pääosin opiskelijoista ja jota johtaa Pekka Kostiainen. Tutkimuksen keskeisiksi käsitteiksi muodostuivat yhteisöllisyys, sosiaalinen pääoma sekä hyvinvointi. Sosiaalisen pääoman teoriasta tukeuduin Putnamin (1993) teoriaan, jossa luottamus, sosiaalinen verkosto ja vastavuoroisuuden normit nousevat etusijalle. Granovetterin teorialla (1973) heikkojen siteiden voimasta oli myös merkittävä osuus. Kuoroa koskeva aineisto hankittiin käyttäen kyselylomaketta, jossa selvitettiin kuorolaisten ystävyys-suhteiden määrää ja laatua, harrastamista sekä yhdistysaktiivisuutta, yhteisöjen merkitystä, luottamusta, kuorossa koettuja tunne-elämyksiä ja kuoron mahdollista vaikutusta laulajan fyysiseen, psyykkiseen sekä sosiaaliseen hyvinvointiin.</p> <p>Tutkimus vahvisti osaltaan jo aiemmin kuoron sosiaalista puolta käsittelevien tutkimusten tuloksia. Eroavaisuuksia löytyi myös, mutta ne eivät muuttaneet tulosten linjaa merkittävästi, sillä pääosin tulokset olivat yhtenevät. Tuloksissa suurimman painoarvon saivat olettamusten mukaisesti kohdat, jotka liittyivät yhteisöllisyyteen. Musica-kuoron sosiaalinen verkosto oli melko tiivis, ja verkostoituminen miesten välillä oli tiheämpää kuin naisten välillä. Tuloksista ilmeni, että negatiiviset sosiaaliset tilanteet olivat kuorossa harvinaisia. Kuorolaiset olivat hyvin aktiivisia kulttuurin harrastajia ja myös aktiivisesti yhdistystoiminnassa mukana. Kuorossa keskustellaan usein henkilökohtaisemmista asioista kuin muissa yhteisöissä. Kuorossa koetut tunne-elämykset olivat voimakkaita ja ne olivat voimakkaimmillaan esiintymisissä ja niiden jälkeisissä tilanteissa. Vastaajat uskoivat kuorolaululla olevan vaikutusta fyysiseen terveyteen ja kokivat itsensä keskimäärin fyysisesti hyväkuntoisiksi.</p>	
Asiasanat – Keywords Kuoro, sosiaalinen verkosto, yhteisö, sosiaalinen pääoma, hyvinvointi.	
Säilytyspaikka – Depository Musiikin laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällysluettelo	2
1 Johdanto.....	4
2 Aikaisemmat tutkimukset	6
3 Teoreettinen tausta	10
3.1 Yhteisö.....	10
3.2 Kuoro	13
3.2.1 Kuoro yhteisönä.....	13
3.2.1 Kuoro harrastuksena.....	15
3.2.3 Kuorolaulun parantava vaikutus	17
3.2.4 Jyväskylän Musica-kuoro	18
3.3 Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys.....	21
3.4 Sosiaalinen pääoma	26
3.4.1 Käsitteen historiaa	26
3.4.2 Sosiaalisen pääoman piirteitä.....	27
3.4.3 Heikot siteet ja sosiaalinen pääoma	29
3.4.4 Kritiikkiä sosiaaliselle pääomalle	31
3.4.5 Sosiaalinen pääoma hyvinvoinnin edistäjänä	32
3.5 Sosiaalinen verkosto.....	36
5 Tutkimusasetelma	39
5.1 Menetelmä.....	39
5.1.2 Aineiston hankinta.....	40
5.1.3 Aineiston analyysi	41
5.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	42
6 Tutkimustulokset	44
6.1 Taustatiedot.....	44
6.2 Ystävyyssuhteet.....	45
6.1.2 Musica-kuoron sosiaalinen verkosto.....	48

<i>6.3 Harrastaminen ja yhdistysaktiivisuus</i>	51
6.3.1 Kulttuuriaktiivisuus	57
6.3.2 Yhdistystoiminnan merkitys	59
<i>6.4 Yhteisöjen merkitys</i>	61
<i>6.5 Luottamus</i>	64
<i>6.6 Kuorolaulu ja tunne-elämykset</i>	66
<i>6.7 Kuoroharrastus ja hyvinvointi</i>	70
8 Päätäntö	76
9 Lähteet	79
10 Liitteet	84

1 JOHDANTO

Viime vuosina television kuoro-ohjelmat ovat nostaneet valtakunnallisesti kuorolaulun esiin. Sen ovat ohjelmat ”Kuuroon!”, ”K-70”, ”Kuorosota” sekä ”Suomen Paras Kuoro” osoittaneet suosiollaan.

Millä perusteella Suomen paras kuoro valittiin? Televisiossa esiteltiin eri kuoroja, joista yleisö sai äänestää suosikkinsa, joten kuorot panostivat kilpailutilanteissa näyttävyyteen ja persoonallisuuteen musiikillista sisältöä unohtamatta. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta musiikilliselle sisällölle tulisi antaa enemmän painoarvoa. Kuorojen paremmuusjärjestykseen asettaminen tuntuu epämieluisalta ja luonnottomalta, samoin kuin lukuisilla kuorofestivaaleilla järjestettävät kuorokilpailut. Tuntuu mahdottomalta kilpailla objektiivisesti mielipideoista. Kuoro-ohjelmat saattavat nostaa kuorossa laulamisen suosiota, mutta toisaalta se tuo kuorolle uusia odotuksia (Salmenkangas, M. 2010).

Jos paras kuoro pitäisi valita ilman televisioformaattia, mitkä tekijät voisivat vaikuttaa suosioon? Sellaisia voisivat olla esimerkiksi taloudellinen menestys, musiikilliset ansiot ja saavutukset, tunnettuus tai hyvä yhteishenki eli yhteisöllisyys? Vaikka kaikkea mittareita yhdistelisi ja yrittäisi tehdä valinnasta mahdollisimman tarkan, ei tulos vastaisi todellisuutta, sillä kuoron, kuten minkä tahansa muun yhteisön arvo piilee enimmäkseen yksilön subjektiivisessa kokemuksessa.

Pro gradu -tutkielmani aihe käsittelee kuoroa, sillä olen aina pitänyt kuoroyhteisöä hyvin mielenkiintoisena ja erityislaatuisena. Tämä tunne on herännyt erityisesti kuorossa laulaessa. Kuorossa musiikin ohella sen sosiaalisuus, käytänteet ja perinteet ovat kiehtovia. On mielenkiintoista, että eri puolilla Suomea ja jopa ympäri maailman olen tavannut lähes identtisiä toimintakulttuureja, joista ensimmäisenä tulee mieleen joidenkin mieskuorojen juhlallinen kättelyseremonia ennen harjoitusten alkua. Monet perinteet ovat saattaneetkin olla olemassa suomalaisen kuorolaulun varhaisimmista vaiheista asti, ja Suomella on tietävästi kuorolaulumaana pitkät ja arvostetut perinteet.

Tutkimuskohteekseni valitsin Jyväskylän Musica-kuoron, sillä olen tehnyt kuoron yhteisöllisyydestä havaintoja rivikuorolaisen näkökulmasta jo ennen tämän tutkimuksen varsinaista aloittamista. Tässä pro gradu -tutkielmassani pyrin selvittämään, millä tavoin ja missä määrin yhteisöllisyyttä koettiin kuorossa tutkimuksen tekemisen hetkellä (kevällä 2009), ja oliko Musica-kuoro todella niin yhteisöllinen kuin omat havaintoni antoivat olettaa. Pyrin myös selvittämään, millaisia sosiaalisia verkostoja kuoron sisällä on. Tarkoitukseni on myös valottaa kuoroa harrastuneisuuden, yhdistysaktiivisuuden, kulttuuriaktiivisuuden, luottamuksen ja hyvinvoinnin näkökulmista.

Tutkimusaihe on merkityksellinen, sillä vaikka kuorossa laulaminen on yleistynyt ja kokenut imagon kohotuksen, kuorossa laulamisen ja sosiaalisen pääoman muodostumisen välisestä mahdollisesta yhteydestä ei löydy vielä tieteellistä kirjallisuutta kovinkaan paljoa. Kuorohistoriikkeja ja kuorolaulun historian eri vaiheista kertovia kirjoja tosin löytyy. Tämä tutkimus toimii eräänlaisena tapauskohtaisena jatkotutkimuksena Jukka Louhivuoren johtamalle Singing Together -tutkimusprojektille.

2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Kansainvälisessä kuorotutkimuksessa *Singing Together* on pyritty selvittämään millä tavoin kuorossa laulaen muodostuu sosiaalista pääomaa ja mikä merkitys musiikkitoiminnalla on yhteisön jäsenten luottamuksen rakentumisessa. Tässä Jukka Louhivuoren johtamassa tutkimuksessa teoreettisena viitekehyksenä toimivat Robert Putnamin määritteet sosiaalisesta pääomasta. Sosiaalista pääomaa tulkittiin väleillä individualistinen – kollektivistinen ja musiikki-/tavoitesuuntautunut – yhteisösuuntautunut. Aineisto kerättiin lähettämällä moniin maihin ja monille eri kuoroille kyselylomake. Tässä tutkimuksessa keskityttiin erityisesti vertailemaan eteläafrikkalaisia ja suomalaisia kuoroja. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kuoro on tärkein tai yksi tärkeimmistä harrastuksista kuorolaisille. Tärkeimmäksi kuorossa laulamisen syiksi hahmottuivat oman laulutaidon kehittyminen. Sen jälkeen tulivat yhteenkuuluvuuden tunne ja tunne-elämykset. Kuorossa solmitut suhteet olivat merkittäviä tai erittäin merkittäviä kuorolaisille, etenkin eteläafrikkalaisten vastaajien osalta. Vastaajat kertoivat myös, että kuorossa pystyy keskustelemaan henkilökohtaisemmista asioista verrattuna muihin ryhmiin. Yleisesti ottaen kuoro oli kaikista yhteisöistä kuorolaisille merkittävin. Kuorossa laulamisaolla oli hyvin tärkeä rooli yhteenkuuluvuuden tunteen ja oman laulajakäsityksen muodostumisessa. (Louhivuori, Salminen, & Lebaka, 2005.)

Saman hyvin laajan aineiston pohjalta on SULASOL-lehdessä julkaistu artikkeli (Louhivuori, Salminen, 2005), jossa on keskitytty kuoroon harrastuksena. Pääkysymys on, miksi ihmiset hakeutuvat kuoroon ja mitä kuorot pystyvät tarjoamaan laulajille uhraamansa vapaa-ajan vastineeksi. Tärkeitä kysymyksiä olivat myös kuorolaulun merkitys sosiaalisten verkostojen ja luottamuksen rakentumisen kannalta sekä kuorolaulun vaikutukset tunne-elämään, psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Aineistona käytettiin suomalaisten kuorojen jäseniltä kerättyä materiaalia. Kuorossa tärkeiksi asioiksi koettiin taiteelliset elämykset sekä kuoroyhteisön tuoma tuki. Kuorossa laulaminen vähentää stressiä, ja se on oikein hyvä levähdyspaikka stressaavan arjen keskellä. Kuten aiemmassa tutkimuksessa raportoitiin (Louhivuori, ym., 2005), tässäkin oman laulutaidon kehittyminen nousi hyvin tärkeäksi kuorolaulun osaksi. Samoin vastaava tulos löytyi kuorolaulun merkityksestä: kaikista harrastuksista kuorossa laulaminen osoittautui merkittävimmäksi yhdessäolon muodoksi. Tällä voitaneen selittää hyvin yleinen pitkäaikainen sitoutuminen kuoroharrastukseen.

Kuorossa laulamista yksittäisen kuorolaisen näkökulmasta on tutkinut kulttuuripolitiikan pro gradu -tutkielmassaan Tuulia Alho (2005). Työn otsake on *Pulinat pois, nyt lauletaan! Kuoron ja kuorolaulun yhteisöllisiä ja yksilöllisiä merkityksiä*. Tutkimus selvittää, mitä yhteisöllisiä ja yksilöllisiä merkityksiä kuorolaulu saa, ja mitä kuorolaulu ja sitoutuminen merkitsee kuorolaisille ja miten sitoutuminen ilmenee. Alho keräsi kolmen kuoron jäseniltä yhteensä 16 kuoroelämäkerrallista kertomusta ja niiden lisäksi vielä kaksi teemahaastattelua.

Tämän etnografisen tutkimuksen aluksi kirjoittaja pohtii kuorolaulua historyayhteiskunta-poliittisesta näkökulmasta. Alhon mukaan kuoroja on tutkittu 1990-luvun alusta alkaen merkittävien kuoroihmisten elämäkertojen kautta, mutta itse kuoroa yhteisönä on tutkittu suhteessa vähemmän. Tutkimuksen aineisto hankittiin lähettämällä kolmelle kuorolle kirje, jossa kuorolaisia pyydettiin lähettämään kuoroelämäkertomus tutkimuksen tekijälle. Aineiston laajuutta kasvatettiin näiden kertomusten lisäksi kahdella teemahaastattelulla. Aineisto on purettu käyttämällä diskurssianalyysia.

Tutkimuksessa ilmeni, että kuoro voidaan määritellä hyvin tiiviiksi yhteisöksi. Kuorolaisten antamia merkityksiä kuorolle olivat esim. yhteishengen luominen, avoin vuorovaikutuksellisuus, fyysinen ja henkinen läheisyys sekä onnistumisen kokeminen ja epäonnistumisen sieto. Kävi myös ilmi, että kuoro harrastuksena on uuden vuosituhannen alusta alkaen ollut murrosvaiheessa. Uusia kuoromuotoja syntyy paljon ja kuoroilmaisuun panostetaan entistä enemmän. Vaikka kuorolaisia pyydettiin kertomaan niin positiivisista kuin negatiivisistakin kokemuksistaan, eivät he juurikaan keskittyneet negatiivisiin puoliin, vaikka niitä löytyi.

Kuoron rakenteita ja dynamiikkaa on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan Kristiina Vähäkangas (2002). Tutkimuksessa on keskitytty kuorolauluun ja -toimintaan liittyvien ilmiöiden tutkimiseen ja erityisesti johtajuuteen sekä musiikilliseen ja sosiaaliseen oppimiseen. Tutkielmassa selvitetään myös (kuoro)harrastustoiminnan tuntomerkkejä sekä sen motiiveja ja tarkastellaan sosiaalipsykologisesta näkökulmasta ryhmädynamiikkaan liittyviä ilmiöitä, kuten rooleja, ryhmätyötä ja ryhmän kiinteyttä eli koheesiota. Ryhmää käsitellessä on käytetty W. R. Bionin ryhmäteoriaa. Johtajuudesta on esitelty johtamistyylien kaksi ääripäätä: tunne- ja asiajohtaminen. Samassa yhteydessä on myös kuvattu karismaattisen johtajan piirteitä. Kuoroa on käsitelty myös yksilöllisen ja yhteisöllisen kokemisen tasoilta ja apuna tässä

käsittelyssä on käytetty musiikkiterapian ja musiikkipsykologian kirjallisuutta. Aineisto koostuu eri kuoronjohtajien haastatteluista sekä helsinkiläisen Kampin Laulu -kuoron jäsenille tehdyistä haastatteluista.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että kuorossa opittuja taitoja, eikä pelkästään musiikillisia, voidaan hyödyntää monilla elämän aloilla. Kuoron ryhmadynamiikan kannalta on suotavaa, jos kuorolaisilla on keskenään samanlaiset tai samantyylliset motiivit; sillä voidaan ehkäistä mahdollisia ristiriitatilanteita ryhmähengen kannalta. Kuoron menestymisen kannalta niin kutsutun ”tehokolmion” eli laulajien, hallituksen ja taiteellisten johtajan välinen yhteistyö on hyvin tärkeää.

Vähäkangas huomasi kiinteän ryhmän vaikuttavan moneen seikkaan. Ensinnäkin ryhmän kiinteys vaikuttaa musiikilliseen ulosantiin: tiiviistä ryhmästä muodostuu ennen pitkää yksi yhteinen instrumentti, toiseksi johtajan ja laulajien roolit ovat selkeytyneet ja kuoron sisäiset normit ovat muodostuneet kaikille automaattisiksi. Tiiviyden lisäksi kuoron ilmapiiri vaikuttaa vahvasti kuoron me-henkeen ja viihtyvyyteen. Ilmapiiriin vaikuttavat laulajien kollektiivinen tunneverkosto, johtajan ja kuoron välinen suhde sekä kuoron sisäinen kulttuuri. Johtajan persoonallisuus, karisma, vaikuttaa kuorolaisiin hyvin paljon. Ryhmäteorian termeihin suhteutettuna kuorotoiminta sijoittuu Vähäkankaan mukaan riippuvaisen ryhmän ja ryhmätyöskentelyn välimaastoon – kuorolaiset ovat osin riippuvaisia johtajastaan, mutta periaatteessa pystyvät tiettyyn pisteeseen asti toimimaan ilman johtajaakin. (Vähäkangas, 2002, 67–69.)

Kuorossa laulamisen Vähäkangas totesi vaikuttavan laulajan fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen positiivisesti. Kuorossa on myös mahdollista löytää yhdessä laulamisen eli itsensä ilmaisemisen kautta uusia tunnetyöskentelyn ja luovuuden keinoja. Vähäkangas kuvaa kuoroa onnistuneeksi silloin, kun siinä tapahtuu silloin tällöin flow-kokemuksia, joka merkitsee niin vahvaa toimintaansa syventymistä, että mikään muu ei tunnu merkitsevän mitään (Csikszentmihalyi teoksessa Hyppönen, 2009, 20). Vähäkankaan mukaan tutkimuksen yksi merkittävin tulos oli sosiaalisten ja musiikillisten taitojen yhdenaikainen kehittyminen. (Vähäkangas, 2002, 69–70.)

Kuorossa laulamisen psyykkistä ja fyysistä terveysvaikutusta on menestyksekkäästi tutkinut lääketieteen ja kirurgian tohtori Markku T. Hyypä, joka on julkaissut useita artikkeleita kuorolaulun ja hyvinvoinnin yhteydestä (ks. esim. Hyypä, 2002b ja 2005). Tämän tutkimuksen kannalta merkittävin tutkimus koski länsirannikon suomenruotsalaista väestöä, jonka todettiin elävän suomenkielistä kontrolliryhmää merkittävästi pidempään. Syitä tutkiessa ainoaksi merkittäviksi syiksi nousivat keskinäinen luottamus, luotettavien ystävien suuri lukumäärä kansalaisaktiivisuus, ja etenkin tämän tutkimuksen kannalta tärkein syy, kuorossa laulaminen. Hyypän mukaan sosiaalinen pääoma oli suoraan yhteydessä hyvinvointiin, ja kuorossa sosiaalista pääomaa muodostuu hyvin paljon. Hyypän tutkimuksen tuloksia esittelen tarkemmin sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia käsittelevässä luvussa.

Brittiläisen Stephen Cliftin johtama tutkimusprojekti (Clift, ym., 2008) selvitti myös kuorossa laulamisen terveydellistä vaikutusta. Tutkimuksessa oli mukana saksalaisia, englantilaisia ja australialaisia kuoroja, yhteensä 21 kuorosta 1124 laulajaa. Kyselylomakkeella kerätyn aineiston vastausprosentti oli 61 %, joten tutkimus on melko luotettava. Luotettavuutta parantaa myös se, että tutkimuksessa käytettiin hyödyksi Maailman Terveysjärjestön WHO:n laatimia määritelmiä terveydestä. Suurin osa vastaajista oli korkeasti koulutettuja ja omasi pitkän kuorouran (keskiarvo kuusi vuotta), ja tutkimuksessa oli otettu huomioon vastaajien ikä ja mahdolliset pitkäaikaissairaudet. Lomakkeen kysymyksissä pyrittiin saamaan selvyys kuorolaulun fyysisiin, psykologisiin ja sosiaalisiin hyötyihin. Vastausten perusteella voitiin sanoa, että kuorolaulusta on terveydelle suurta hyötyä. Tutkimusraportin lopussa pohditaan sitä, miksei kuorotoimintaa ole vielä alettu tukea kansainvälisesti, vaikka se on hyvin halpaa terveydenhuoltoa. (Clift ym., 2008, 3–12.)

3 TEOREETTINEN TAUSTA

3.1 Yhteisö

Tässä luvussa esittelen yhteisön muutamasta eri näkökulmasta. Mikä on yhteisö? Millaisia yhteisöjä on olemassa? Jos saamme selvitettyä, miksi yhteisöjä on olemassa, olemme samalla selvittäneet, mitä yhteisöt oikeastaan ovat (Lehtonen, 1990, 30).

Tarkastellessamme yhteisöä laajasta näkökulmasta, huomaamme sen rakentuvan kaikessa monimuotoisuudessaan sosiaalisesta verkostosta, jossa verkoston eri osat, eli yksilöt, ovat yhteydessä keskenään joko vahvalla tai löyhällä sosiaalisella siteellä (Hyypä, 2002a, 28; Granovetter, 1973, 1361–1362). Sosiaalisen siteen vahvuutta ja löyhyyttä sekä näiden merkityksiä tarkastellaan sosiaalisen pääoman käsittelyn yhteydessä.

Teoreettisella tasolla yhteisöä voidaan lähestyä kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäisen, *empiirisen* näkökulman mukaan yhteisö on ainutkertainen pienryhmä – yksityistapaus, marginaalinen ilmiö. Tässä näkökulmassa teoreettinen ja käsitteellinen arviointi jää vähäiseksi, koska tieto on kokemuksellista. Toisaalta yhteisöä voidaan katsoa *yhteiskuntapoliittisesta* näkökulmasta; tässä yhteisö on laajennettu yhteiskuntapoliittiseksi ilmiöksi. Yhteisöllä tai yhteisöllisyydellä tarkoitetaan yhteiskuntapoliittisia keinoja, joita voidaan käyttää yhteiskunnan edun tavoittelemisessa. Kolmantena on *teoriahistoriallinen* näkökulma, jonka mukaan yhteisö on käsitteellinen sekä teoriahistoriallinen ilmiö. Tämän näkökulman mukaan yhteisön tutkimiseen voidaan välineinä käyttää ryhmän muodostamisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tapoja. Yhteisön käsitteellinen kehittyminen historiassa tuo esiin käsitteen problematisoinnin ja tuo välttämättömäksi sen tarkastelun useista eri näkökulmista. (Lehtonen, 1990, 12–14.) Tämä tutkimus nojautuu näistä kolmesta lähinnä empiiriseen näkökulmaan.

Käsitteellä yhteisö on monia merkityksiä, sillä sitä voidaan tarkastella hyvin monesta eri näkökulmasta. Yhteisön määrittelyjä lienee yhtä monta kuin määrittelijöitäkin. Tämä tekee käsitteestä epämääräisen ja monimerkityksellisen. (Lehtonen, 1990, 14–15.) Periaatteessa

yhteisöjä voidaan tutkia sillä edellytyksellä, että yhteisö on pysyvä muodostelma, joka ei ilmaannu ja häviä sattumanvaraisesti. Jos tämä ehto täyttyy, yhteisöjen muodostumiselle ja syntymiselle voidaan määritellä kaava. Vaikka yhteisön määrittely tuntuu monimutkaiselta ja vaikealtakin, on hyvän yhteisön ominaisuuksia helppo luetella. Lehtonen on tiivistänyt ideaaliyhteisön piirteiksi vapaaehtoisuuden, legitiimisyuden, demokraattisuuden, tasa-arvoisuuden ja autonomisuuden. (Lehtonen, 1990, 30.)

Kuorossa toteutuu edellä mainituista seikoista moni, selkeimmin vapaaehtoisuus, joka on etenkin aikuisiän harrastuneisuuden avainehto. Lapsilla saattaa joskus harrastuksen aloittamisen taustasyynä olla vanhempien painostus, harvemmin ehkä aikuisilla. Kuorot, etenkin aikuiskuorot, ovat usein demokraattisia. Niiden toiminnan pohjana on jäsenten vapaaehtoinen yhdistystoiminta – harvoin törmää diktatuurimalliseen kuoroon. Kuorossa jokainen laulaja on tasa-arvoinen, sillä lähtökohtaisesti jokaisen kuorolaisen äänellä on yhtä suuri merkitys lopputuloksessa.

Yhteisöä tutkiessa voidaan todeta varmaksi se, että sen jäsenillä on jotain yhteistä. Lehtonen ottaakin yhdeksi avaintermiksi *yhteisyyden*. Se voi ilmetä toimintana tai tunteina. Yhteisyys voidaan ajatella kehitysprosessina ja se voidaan jakaa kahteen pääluokkaan: symboliseen ja toiminnalliseen yhteyteen. Jos ryhmän jäsenten ryhmäidentiteetti syntyy toiminnasta, puhutaan *toiminnallisesta yhteisyydestä*. *Symbolisen yhteys* taas syntyy yhteenkuuluvuuden tunteesta, joka vahvistaa ryhmäidentiteettiä (Lehtonen, 1990, 23.). Kuorossa ilmenee sekä symbolista että toiminnallista yhteyttä. Kuoroon kuulumisen ja kuorolaisena oleminen edustaa symbolista yhteyttä ja itse kuoron toiminta, yhdessä laulaminen ja usein kuoroa ylläpitävä yhdistystoiminta ovat toiminnallista yhteyttä. Kuoro voidaankin siis katsoa sekä symboliseksi että toiminnalliseksi yhteisöksi.

Sosiologisessa empiirisessä yhteisötutkimuksessa yhteisö voidaan käsittää yhtäältä alueellisesti rajattavissa olevaksi yksiköksi. Toisaalta se voi olla sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkö. Yhteisö voi myös olla yksikkö, jossa ilmenee symbolisen yhteisyyden ilmenemisiä, kuten esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Lehtonen, 1990, 17.)

Nämä kolme näkökulmaa eivät sulje toisiaan pois: yhteisöä voidaan katsoa jokaisesta kolmesta näkökulmasta yhtäaikaisesti. Esimerkiksi kohdekuorossani lähes kaikki kuorolaiset asuvat Jyväskylässä, jossa kuoro säännöllisesti kokoontuu. Kuorossa on sen luonteesta johtuen hyvin paljon sosiaalista vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvuuden tunteelta on vaikea välttyä.

Äsken sivuttu yhteenkuuluvuuden tunne sytyttää tunteen yhteishengestä, jonka Hyypä (2002) asettaa mahdollisesti yhteisön tärkeimmäksi ominaisuudeksi. Yhteishengen muodostumisen perustana on yhteinen historia: yhteisö on elänyt yhdessä hyviä ja huonoja hetkiä – yhteisön jäsenet ovat ja ovat olleet toinen toistensa tukena. Kun kaikki yhteisön jäsenet tuntevat toimivansa yhdessä saman tavoitteen eteen, voivat jäsenet silloin kokea me-hengen tunteen. Me-henki liittyy erottamattomasti yhteishengen ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen ja se on sosiaalisen pääoman muodostumisen perustana. (Hyypä, 2002a, 27).

Yhteisöön kuulumisesta tulee äsken mainitun lisäksi yhteisön jäsenille turvallisuuden tunne, jota jokaisen yksilön sisäinen psyykkinen maailma luonnostaan vaatii. Se antaa myös mahdollisuuden samastua muihin ihmisiin. Jos tuntee, että yhteisöön kuulumalla voi antaa sille jotain, johtaa se oman itsetunnon myönteiseen kehittymiseen ja saa aikaan hyväksynnän tunteen. Yhteisöön kuulumisen tunnetta lisäävät myös symbolit, jotka luodaan yhteisön todellisen olemassaolon merkiksi. (Hyypä, 2002a, 26.)

Yhteisöä voidaan katsoa myös ryhmän tiiviyyden kannalta. Tällöin avaintermiksi nousee ryhmän koheesio eli kiinteys. Kun yhteisön jäsenet pitävät toisistaan ja kokevat yhteisön arvokkaaksi, on silloin ryhmäkoheesio suuri. Positiivisena ryhmäkoheesio merkinä voidaan pitää esimerkiksi yhtenäistä pukeutumista tai muita yhdistäviä tekijöitä. (Alanne, 1995, 27.)

Musica-kuorolla tällainen yhdistävä tekijä, symboli, on kuoron oma logo, äänirauta, jonka yllä lukee ”musica”, ja myös yhtenäinen esiintymisasu. Monella kuorolaisella onkin t-paita, tai muu vaate, jota voi ylpeänä pitää yllään osoittaakseen kuuluvansa kuoroon. Pidän kuoron paitaa ylpeänä päällä, vaikka en enää laula kuorossa. Päätelen omasta käyttäytymisestääni sen, että Musica-kuoro on ja on ollut minulle hyvin merkityksellinen yhteisö.

Symboliksi voidaan laskea myös tiiviissä yhteisöissä muodostuvat ”sisäpiirin jutut” eli vitsit, tarinat ja hokemat, joilla on merkitystä vain yhteisön jäsenille; yhteisön ulkopuolella olevien on usein vaikea ymmärtää tämän kaltaisia tarinoita, joilla on pitkä historia ja jotka elävät syvällä yhteisön käytänteissä ja perinteissä. Oletan, että tällaisia sisäpiirin juttuja syntyy jokaisessa tiiviissä yhteisössä. Ne ovat taatusti tiiviisti yhteydessä ryhmän koheesioon eli tiiviytteen. Oma kokemukseni oli kuoroon liittyessäni, että vitsejä, perinteitä, tarinoita ja muita vastaavia on niin runsaasti, ettei niihin voi koskaan päästä sisälle puhumattakaan niiden ymmärtämisestä.

3.2 Kuoro

3.2.1 Kuoro yhteisönä

Koska tutkielmani käsittelee kuoroa, on syytä avata hieman kuoroa käsitteenä, yhteisönä ja harrastuksena. Esittelen myös tutkimukseni kohteen, Jyväskylän Musica-kuoron.

Kuoroksi voidaan yksinkertaisimmillaan määritellä laulava ihmisjoukko, jolla (yleensä) on johtaja. Kaiken kuorotoiminnan pohjana on yhdessä laulaminen. Laulaminen yhdistää kuorolaisia ja se tekee heistä ryhmän, yhteisön. Kuorossa voi olla eri-ikäisiä ja eri sukupuolta olevia ihmisiä, ja kuoroja voidaan luokitella sekakuoroksi, mieskuoroksi, naiskuoroksi, lapsikuoroksi, tyttökuoroksi sukupuolen tai ikävaiheen mukaan. Yleensä kuorona pidetään yli 10 hengen muodostelmaa, mutta useimmiten kuoro on 30–40 hengen ryhmä, jossa laulaa sekä miehiä että naisia. Suurkuoroissa, jotka usein kootaan vain tiettyä tapahtumaa varten, voi olla jopa yli sata henkeä, ja yli tuhannen hengen kuoroja voidaan tavata mm. laulujuhilla ja kuorofestivaaleilla. (Alho, 2005, 9.)

Funktionsa perusteella luokiteltavia kuoroja voivat olla mm. kirkkokuoro, viihdekuoro tai gospelkuoro. Näissä tapauksissa kuoro on luokiteltu sen päätoimisen toiminnan tai esitettävän ohjelmiston perusteella. Kuoroja voidaan myös luokitella ammattiryhmän, uskontokunnan, kulttuuri-identiteetin tai muun yhteiskunnallisen seikan perusteella. Näistä esimerkkeinä

mainittakoon Helsingin Poliisilaulajat, Polyteknikkojen kuoro, eri osakuntien kuorot, esimerkiksi Pohjalaisen Osakunnan Laulajat (Sulasol, 2010). Samanhenkisillä ihmisillä on siis tarve kokoontua yhteen ja näin ollen vahvistaa omaa identiteettiään.

Kuorosta löytyy monenlaisia rooleja eli käyttäytymisodotuksia. Eri hierarkkisissa asemissa roolit ovat erilaisia. Jokaisella ihmisellä on monta eri roolia ja kuorossa tämä rooli on usein normaalia sosiaalisempi. Tavallisesti hieman ujo saattaa olla kuoroharjoituksissa normaalia rohkeampi sosiaalisesti. Yritysmailman johtohahmolla saattaa kuoroharjoituksissa olla hyvin nöyrä ja hiljainen rooli. Roolit muuttuvat siis ryhmästä toiseen siirryttäessä. Rooleihin liittyvät tiiviisti normit, jotka ovat ikään kuin kirjoittamattomia sääntöjä. Kaikki tietävät ne, vaikka niitä ei kenellekään ole erikseen kerrottu. Kuorolainen, jotka tahallisesti tai tahattomasti rikkoo vallitsevia normeja, saattaa hiljalleen ajautua ryhmän ulkopuolelle; hänestä tulee muun yhteisön hyljeksimä. Tämä johtaa usein siihen, että kyseinen kuorolainen lopettaa harrastuksen siihen. Tämä on osoitus ryhmäkurin ja yhteisön normiston toimivuudesta. (Vähäkangas, 2002, 30–33.) Usein tällaiset tilanteet ovat selvästi havaittavissa, mutta joskus tällainen ryhmäkurin esimerkki voi tapahtua hiljalleen ja näkymättömästi. Kun ryhmäkuri on muuttunut silkaksi syrjimiseksi, on syytä tarkistaa ryhmän normit uudestaan.

Parhaimmillaan kuoro toimii pienen kyläyhteisön tavoin: kuorossa on usein monen ammattiryhmän edustajia tai eri alan opiskelijoita. Ammattien kirjosta voi olla pientä näkymätöntä hyötyä tai suurta konkreettista hyötyä – kuorolaisen ei tarvitse välttämättä varata lääkärille aikaa kysyäkseen, mistä kulloinenkin särky mahtaa johtua, vaan sitä voi kysäistä vierustoverilta leppoisasti harjoitusten lomassa. Konsertin järjestämisessä taas on hyötyä, jos kuoron riveissä toimii ammattijournalisti, ja niin edelleen.

Yksi kuoron hyvistä puolista on mahdollisuus monikulttuurisuuden toteuttamiseen: samassa kuorossa voi laulaa lukuisten eri kulttuuri- ja kieliryhmien edustajia. Yhdessä laulaminen tuo täten eri kulttuureita lähemmäs toisiaan ja osaltaan toteuttaa monikulttuurisuudelle asetettuja tavoitteita. Oma kokemukseni tästä on keväältä 2007, kun olin yhdessä opiskelijakollegani Laura Kangastalon kanssa vaihto-oppilaana Pretoriassa Etelä-Afrikassa. Liityimme yliopiston kuoroon UP Chorale, jossa olimme valkoihoinen vähemmistö. Lyhyen alkuhioutumisen jälkeen tuntui kuin olisin tuntenut kuorotoverini jo pitkään. Tätä vasten katsoen tuntuisi siltä, että kuorolla on edellä mainittu sosiaalisesti yhdistävä vaikutus.

Kuoro on monimutkainen rakennelma, joka koostuu useista erilaisista persoonista, joilla ovat omat henkilökohtaiset mielipiteensä ja motiivinsa. Kokoonpanoissa on aikuisia, itsenäisiä ihmisiä, jotka ovat kuorossa vapaaehtoisesti. Kuoron voisi sanoa edustavan nykyaikaisinta ja moderneinta johtamisilmastoa, johon liittyvät mm. yhteistyön, osallistumisen, luottamuksen, arvonnannon ja ystävällisyyden attribuutit. (Alanne, 1995, 39–41.) Edellä mainituista attribuuteista tulee mieleeni aiemmassa luvussa esittelemäni Lehtosen ideaaliyhteisön piirteet. Ainakin voidaan huomata jonkinlaisia yhteyksiä näiden kahden määritelmäjoukon välillä.

Kuoron esiintyminen ja siihen valmistautuminen sisältää monia elementtejä. Lukuisten harjoitusten aikana valmistellaan tiettyä ohjelmistoa ja se hiotaan mahdollisimman hyvään kuntoon. Kun konsertti on ohi ja esiintymisen tuoma jännitys on purkautunut, ilmenee usein seuraavissa harjoituksissa ihmiskato. Usein on turhauttavaa jättää jo esityskelpoiseksi hiottu ohjelmisto ja aloittaa harmaa arkinen työ uuden kanssa. Joskus tämä saattaa nousta ongelmaksi – monet kuoronjohtajat ovat kertoneet edellä mainitun ilmiön ongelmalliseksi kuoron toiminnan kannalta, sillä joissain tapauksissa kuorolaiset alkavat käydä kuoroharjoituksissa vasta esiintymisen lähestyessä. Kun kuorolaisten käyminen harjoituksissa on satunnaista, se tekee kuoronjohtajan työstä hyvin vaikean ja tekee hallaa yhteiselle äänenmuodostukselle. Kuoro, jonka jäsenet ovat sitoutuneet harrastukseensa ja käyvät harjoituksissa aktiivisesti, saavat aikaan hyviä tuloksia.

3.2.1 Kuoro harrastuksena

Kuoro on hyvin suosittu musiikkiharrastuksen muoto – kuoroja arvioidaankin olevan Suomessa noin 3000 ja niiden määrä kasvaa jatkuvasti. Lukuun ei ole vielä laskettu koulujen kuoroja, joten todellisuudessa luku on vieläkin suurempi. Sulasolin jäseneksi rekisteröityneitä kuoroja ja lauluyhtyeitä Suomessa näkyä olevan kuitenkin vain 336 (Sulasol, 2010) eli arviolta vain alle kymmenesosa kuoroista on rekisteröitynyt Sulasolin jäsenkuoroksi. Kuoroharrastuksen suosiolle täytyy olla jokin syy – sen täytyy tarjota jäsenilleen jotain, mitä muut musiikin harrastusmuodot eivät tarjoa, esimerkiksi tunnekokemuksia ja elämyksiä. Kukapa uhraisi vapaa-aikaansa saamatta mitään tilalle? Kuoro tarjoaa mahdollisuuden myös yhteisöjen muodostamiseen ja sosiaalisten verkostojen rakentamiseen. Samanhenkisten ihmisten on helpompi löytää toistensa luo kuoron kaltaisessa yhteisössä, kuten Hyppösen

tutkimuksesta (2009, 73) käy ilmi. Kuoroa koskevista merkittävistä seikoista huolimatta kuoroa on tutkittu yllättävän vähän yhteisönä, sanoin kuin kuoroyhteisön vaikutusta yksilöihin. (Louhivuori & Salminen, 2005, 12.)

Suomessa toimii tänä päivänä ainoastaan yksi ammattikuoro, Suomen Kansallisoopperan Kuoro. Se on ammattikuoro siitä syystä, että sen laulajille maksetaan palkkaa. Radion Kamarikuoro, joka lakkautettiin vuonna 2005, oli ammattikuoro. Se ei kuitenkaan voinut jatkaa toimintaansa ammattikuorona ilman Suomen Yleisradiolta saamaansa taloudellista tukea. Kuoro on tunnettu vuodesta 2005 alkaen Helsingin Kamarikuorona, ja se toimii vähintään yhtä ammattimaisella tasolla kuin ennen nimensä vaihtamista. Valtaosa suomalaisista kuoroista on amatöörikuoroja. Ammatti- ja puoliammattikuorot rajaavat tutkimukseni ulkopuolelle. Kun puhutaan amatöörikuorosta, mieleen ilmaantuu oitis mielikuva huonosta laadusta ja jonkinlaisesta ”puolivillaisuudesta”. Mielikuvasta päästään eroon, kun korvataan amatöörikuoro sen synonyymilla, harrastajakuorolla. Mutta kuten Vähäkangas toteaa (2002, 1), harrastajakuoro voi toimia hyvinkin ammattimaiseen tapaan ja se voi olla musiikillisesti huipputasoa, mutta lähtökohtana on silti harrastuneisuus ja kuorolaiset ovat kuorossa omalla vapaa-ajallaan. On perin selvää, että vapaaehtoinen harrastuneisuus synnyttää korkean motivaation. Jos kaikki kuorolaiset ovat motivoituneita yhdessä laulamiseen, syntyy eittämättä korkealaatuista taidetta.

Ryhmäharrastuksen muotona kuoro on malliesimerkki ohjatusta toiminnasta. Tiedon kulku on kaksisuuntaista: kuorolaiset saavat tärkeää informaatiota johtajalta ja hän saa kuorolaisilta usein ajatuksia ja ideoita. Tämä pätee myös musiikilliseen tiedonkulkuun: esimerkiksi kuoronjohtajan johtaessa hän kuulee jatkuvasti työnsä lopputuloksen ja pystyy vaikuttamaan siihen jatkuvasti. Kuoron toiminta vaatii jokaisen kuorolaisen panoksen, sillä samoin kuin orkesterissa, kuorossa jokainen on vastuussa niin omasta suorituksestaan kuin koko ryhmän suorituksesta. Kun jokainen kuorolainen panostaa musiikin tekemiseen ja lopputulos on tyydyttävä, voi jokainen kuorolainen kokea onnistumisen kokemuksia. Tämä on tärkeää kuoroharrastuksen jatkamisen kannalta ja oman itsetunnon kehittymisen kannalta. Mitä enemmän onnistumisen kokemuksia saa, sitä paremmin alkaa tuntea kuoroa, soitinta jonka osa itse on, ja sitä paremmin ja vastuullisemmin sitä pystyy omalta osaltaan käsittelemään. (Vähäkangas, 2002, 9–13.)

Viime vuosina ilmennyt kuorolaulun vahvistuminen ja entistä laajemman suosion saavuttaminen saattaa olla merkki yhteisöllisyyden uudesta noususta. Nykyään ihmisillä on enemmän vapaa-aikaa ja täten enemmän aikaa harrastaa kuin aikaisemmin (Vähäkangas, 2002, 9). Toisaalta työ on nykyään aikaisempiin vuosikymmeniin verrattuna vaativampaa ja tuloshakuisempaa, joka voi näkyä vapaa-ajan vähenemisenä. Nykyään puhutaan paljon kulttuuriharrastuksen yhteydestä ihmisen psyykkiseen ja myös fyysiseen hyvinvointiin. Kuorolaululla saattaakin olla yllättävän suuri rooli hyvinvoinnin edistämässä ja yhteisöllisyyden rakentamisessa. (Alho, 2005, 7.)

3.2.3 Kuorolaulun parantava vaikutus

Viime aikoina on tehty entistä enemmän tutkimuksia laulamisen terveyttä kohentavista vaikutuksista. Ruotsalaisessa tutkimuksessa (Grape, ym., 2002.) pyrittiin selvittämään laulamisen fysiologisia ja psyykkisiä vaikutuksia. Koeasetelmassa mitattiin laulun ammattilaisilta ja harrastajilta laulutunnin aikana tapahtuvia muutoksia. Fysiologisia kysymyksiä tutkittiin sydänkäyrän avulla, ja mittaamalla elimistön seerumipitoisuuksia (TNF-alfa, prolaktiini, kortisoli ja oksitosiini) ennen laulutuntia ja puoli tuntia laulutunnin jälkeen. Psyykkisiin muutoksiin haettiin selvyyttä kyselylomakkeen avulla, jossa kartoitettiin mielentilassa tapahtuvia muutoksia. Pelkistetysti tuloksissa kävi ilmi, että ammattilaulajilla päällimmäinen muutos laulutunnin aikana oli kiihtymys (*arousal*) ja laulun harrastajilla tärkeimmäksi muutokseksi nousi hyvinvoinnin tunne (*well-being*). Monien muutosten ohella oksitosiinipitoisuudet nousivat molemmissa ryhmissä merkittävästi laulutunnin aikana. (Grape, ym. 2002, 65.)

Oksitosiini on noussut viime aikoihin tutkimusten otsikoihin, ja sitä onkin kutsuttu silloin tällöin ”läheisyshormoniksi”, sillä oksitosiinin erityis on yhdistetty usein positiivisiksi koettuihin sosiaalisiin tilanteisiin. Korkeila (2006) on listannut oksitosiinin positiivisia vaikutuksia, ja niitä ovat mm.

- sosiaalinen aktiivisuus ja oppiminen
- positiivinen sosiaalinen kanssakäyminen

- luottamus
- mielihyvä
- seksuaalinen käyttäytyminen

Ainoat tiettävät negatiiviset vaikutukset, joita saattaa ilmetä ovat ahdistuneisuus ja masennusoireet. (Korkeila, 2006, 4087.)

Eräässä kalifornialaistutkimuksessa (Beck, Cesario, Yousefi & Enamoto, 2000) pyrittiin näyttämään todeksi kuoroharjoitusten henkisen rasituksen eli stressin väheneminen, joka johtaa terveyden paranemiseen. Kuorossa laulavilta otettiin sylkinäyte, josta tutkittiin immunoglobuliini A –vasta-aiheen eritystä. Kävi ilmi, että harjoitusten alussa vasta-aiheen pitoisuus oli perustasolla, mutta harjoitusten lopuksi pitoisuus oli moninkertaistunut. Tästä tutkijat päättelivät, että edellä mainitun vasta-aiheen erittyminen on yhtä kuin puolustusjärjestelmän aktivoituminen, eli suojautuminen tauteja vastaan. Saattaa olla hätköityä sanoa, että kuorossa laulaminen suoraan lisää vastustuskykyä, mutta varmaksi voidaan sanoa vasta-ainepitoisuuksissa tapahtuvan muutoksia. (Hyypä, 2005, 69–70.)

3.2.4 Jyväskylän Musica-kuoro

Musica-kuoro on jyväskyläläinen sekakuoro, jota on sen perustamisvuodesta 1977 johtanut kuoronjohtaja ja säveltäjä Pekka Kostiainen. Musica-kuoro nimettiin harjoittelupaikkansa, Jyväskylän yliopiston silloisen musiikkitieteen laitoksen, nykyisen musiikin laitoksen eli Musican mukaan. Vaikka kuoro ei virallisesti olekaan Jyväskylän yliopiston kuoro, se usein epävirallisesti mielletään yliopiston kuoroksi. Kuoro koostuu noin 30 laulajasta, ja se laulaa renessanssin ja barokin ajan säveltäjien musiikkia, kansanmusiikkia, kirkkomusiikkia, uutta musiikkia ja ennen kaikkea Kostiaisen omia sävellyksiä. Musica-kuoro on Kostiaisen tärkein ja tutuin instrumentti, kuten hän on itsekin todennut (Pishro, 2008, 59). Kuoro tuo monille Kostiaisen sävellyksille äänen, ja on myös niitä ansiokkaasti levyttänyt äänitesarjassa *Kostiainen conducts Kostiainen*. Musica-kuoron ohjelmisto on muuttunut ja muuttuu edelleen pitkälti Kostiaisen sävellyksellisten kausien vaihtelun mukaan: kirjo on vaihdellut

kirkkomusiikillisesta tyylistä Kalevala- ja kansanmusiikkivaikutteisiin sävellyksiin. (Pishro, 2008, 31–32.)

Musica-kuorossa laulaa noin 30 kuorolaista, joista naislaulajia on enemmistö; mieslaulajia, etenkin tenoreita, tuntuu olevan tässä maassa hyvin vähän. Kuoro järjestää joka syksy koelaulut, joissa hakijalta vaaditaan musikaalisuutta, mielellään nuotinlukutaitoa, eritoten hyvää asennetta mutta erityisesti sitoutumista (koelaulukaavakkeessa on kysymys: ”Voisitko sitoutua kuoroon niin, että siitä tulisi sinun ykkösharrastuksesi?”).

Kuoro harjoittelee torstaisin klo 18–21, ja usein kuoron voikin nähdä harjoitusten jälkeen Kulttuuriravintola Ylä-Ruthilla tai jossain muualla viettämässä aikaa yhdessä. Aiemmin kirjoitin kuorojen perinteistä ja kuorokulttuurista – siitä kuinka tärkeitä nämä ovat kuoron yhteishengen kannalta. Kun liityin kuoroon, tunsin kulttuurin olevan niin voimakas, että en ikinä pääsisi mukaan juttuihin. Onneksi ei mennyt aikaakaan ennen kuin aloin päästä mukaan sisäpiirin vitseihin ja aloin tuntea syvään juurtuneita perinteitä. Tämä lienee monen aloittavan kuorolaisen tuntemus. Musica-kuorolla on omaan kuorokokemukseeni nojaten muita tuntemiani kuoroja enemmän ei-musiikillisia aktiviteetteja, jotka muiden yhdessä tekemisen muotojen ohella ovat suoraan verrannollisia me-hengen muodostumiseen ja vahvistumiseen.

Yleisellä tasolla tarkasteltuna kuoronjohtaja on muiden alojen johtajiin verrattuna erityisasemassa. Häneltä vaaditaan enemmän kuin kuoroa vastaavan kokoisen ryhmän johtajalta esimerkiksi yritysmaailmassa, sillä kuoronjohtaja on vastuussa ensisijaisesti kuoron taiteellisesta tulkinnasta. Haasteena voi olla mm. ohjelmiston valinta – se ei saa olla liian vaikea eikä liian helppo, vaan juuri kullekin kuorolle mahdollisimman sopiva. Kuoronjohtajan haasteet eivät ole ainoastaan musiikkiin liittyviä: hänellä täytyy olla hyvät sosiaaliset taidot, jotta hän pystyisi antamaan kuorolaisille motivaation tehdä töitä yhteisten tavoitteiden eteen sekä hänen täytyy olla vakuuttava, auktoriteetti. (Vähäkangas, 37–40.)

Kuoronjohtajasta voidaan löytää Jouko Lönnqvistin (1995) mukaan kaksi johtamistyyliä perustuvaa ulottuvuutta (Vähäkangas, 2002, 41–43):

1. *Tunnejohtaja* sijoittaa työhön omaa tunnepanostaan, mikä johtaa luottamuksen muodostumiseen, kumppanuuteen, myönteisiin tunteisiin ja kunnioitukseen. Tunnejohtajuus on kuoronjohtajalle ominaista, sillä työ musiikin parissa on harvoin täysin tunteetonta toimintaa. Tunnejohtajalle hänen oman instrumenttinsa osat eli kuorolaiset ovat hyvin tärkeitä, joten tällainen johtaja tekee työnsä kuoron sosiaalisen hyvinvoinnin eteen suurella sydämellä. Parhaassa tapauksessa johtaja saa kuoroonsa suuren yhteishengen tunteen omalla positiivisella esikuvallaan. Kääntöpuolella voidaan nähdä tunnejohtajan negatiivisten tunteiden heijastuminen kuorolaisiin. Tunnejohtajalla on tyypillisimmin jo pitkä ura takana kuoron kanssa, jolloin hän on ehtinyt tunteen instrumenttinsa mahdollisimman hyvin.
2. *Asiajohtaja* on tunnejohtajaan verrattuna hieman neutraalimpi ja etäisempi. Asiajohtaja pyrkii hyviin lopputuloksiin tehokkaalla harjoittamisella ja kiinnittämällä paljon huomiota lauluteknisiin asioihin. Asiajohtaja pyrkii tekemään työnsä mahdollisimman järjestelmällisesti ja tehokkaasti.

Näistä kahdesta johtamistyylistä kuoronjohtaja sijoittuu jonnekin äsken mainittujen ääripäiden välillä, ja johtajatyypit saattaa vaihtua tilanteesta toiseen. Kuoronjohtajan on tärkeää pyrkiä näkemään mikä on kulloinkin tärkeää sekä kuorolaisten että kuoron kannalta. Esimerkiksi konsertin lähestyessä asiajohtajamainen ajankäyttö voi olla tarpeellista.

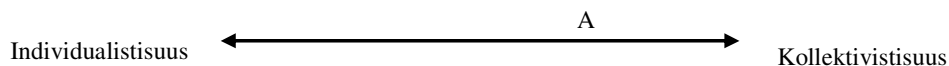
Toinen ulottuvuus kuoronjohtajuuteen on välillä demokraatti – diktaattori (Alanne, 1995, 22), eli toimitaanko täysin kuoron ehdoilla vai täysin johtajan ehdoilla (Alanne, 1995, 22). Harvoin taitaa löytää kumpaakaan ääripäätä, mutta monia kuoroja tavatessani ja seurattessani olen nähnyt esimerkkejä molempien ääripäiden läheltä.

3.3 Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys

Kautta ihmiskunnan historian ihminen on hakenut turvaa ryhmästä, kuten eläimilläkin on tapana, ja muodostanut laumoja, yhteisöjä. Ihmistä onkin Aristoteleen ajoista pidetty yhteiskunnalliseksi eläimeksi (Hyyppä, 2005, 19). Yhteisöllisyys eli kollektivistisuus, on ollut sosiaalisen toimintakulttuurin malli aikojen alusta asti. Ihmiskunnan kehittyessä käsitys yksilöllisyydestä eli individualistisuudesta alkoi vähitellen nostaa päätään. Kuitenkin vasta 1400-luvun lopulla renessanssin aikaan alkaneet pohdiskelut toivat pohjan nykyiselle käsitykselle eurooppalaisesta individualistisuudesta (Lehtonen, 1990, 175).

Alkuperäiset englanninkieliset termit ovat *individualism* ja *collectivism*; tässä tutkielmassa seuraan Mouhun (Mouhu, 2001, 24) jalanjalkia käyttäen sanojen kuvailevia johdannaisia *individualistisuus* ja *kollektivistisuus*, sillä ismi-päätteinen sana viittaisi selvästi aatteeseen tai aatteellisuuteen. Edellä mainittujen kahden käsitteen tehtävänä on siis vastata kysymykseen millainen yhteisö on.

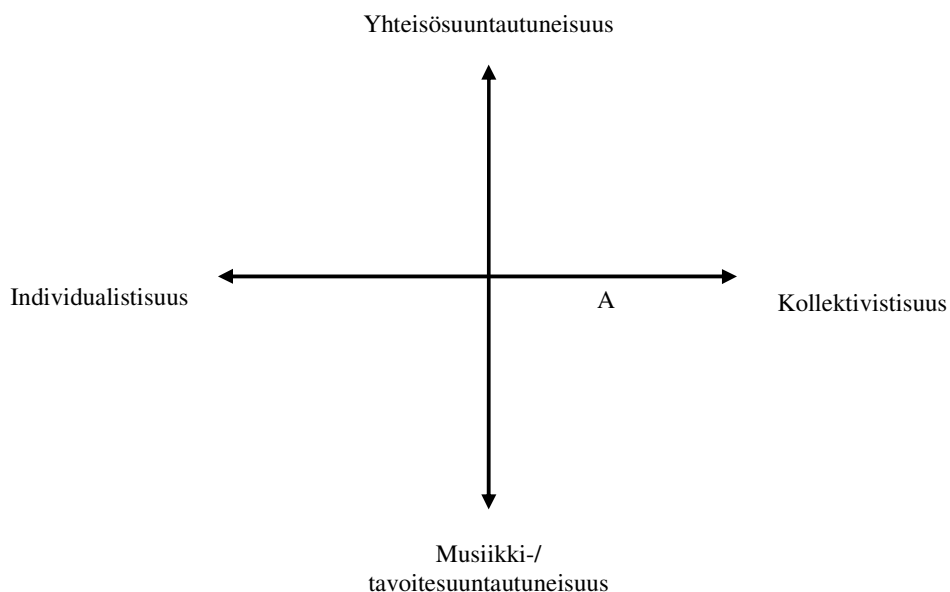
Kun määritellään yhteisöä, se ei milloinkaan ole pelkästään individualistinen tai kollektivistinen, sillä lähes aina yhteisöstä voi löytää piirteitä molemmista; jokaisessa kulttuurissa on sekä individualistisia että kollektivistisia piirteitä (Triandis, 1995, 2) Esimerkiksi yhteisö (A) sijoittuu määriteltyyn kohtaan yksiulotteisella akselilla, jonka toisessa päässä on individualistisuus, toisessa kollektivistisuus.

KUVIO 1a. Individualistisuuden ja kollektivistisuuden yksiulotteinen kuvaaja

Kansainvälisessä kuorotutkimuksessa (Louhivuori, ym., 2005) edellä esitettyyn kuvaajaan on lisätty toinen akseli, jonka toisessa päässä on musiikillinen/tavoitteellinen suuntautuminen ja toisessa päässä yhteisöllinen suuntautuminen. Tämä tarkoittaa yksinkertaistettuna sitä, onko kuoron päätavoite luoda korkealaatuista musiikkia (tärkeintä laulaminen ja itse musiikin luominen) vai tuoda jäsenilleen sosiaalisia elämyksiä (kahvitaot ja karonkat tärkeimpiä). Lähes aina kuorossa korostuu kumpikin ulottuvuus, vain painotus vaihtelee eri kuorojen välillä. Molemmat ääripäät ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa: kuoron äänenmuodostus ei voi olla omasta mielestäni yhtenäinen, jos ei tunne muita kuorolaisia lainkaan. Alla olevassa kuviossa kuviteltu esimerkkipuoro (A) kuvaa tilannetta, jossa se on hieman keskimääräistä kollektivistisempi, mutta sosiaaliset ja musiikilliset tavoitteet jokseenkin tasapainossa.

KUVIO 1b. Kaksiulotteinen malli, jonka mukaan Singing Together –tutkimuksessa musiikkiharrastusta tutkittiin (Louhivuori, Salminen ja Lebaka, 2005).

Individualistisessa kulttuurissa yksilön erillisyydellä, itsenäisyydellä ja riippumattomuudella muista on suuri painoarvo. Sen sijaan kollektivistisessä kulttuurissa yksilöt ovat läheisessä suhteessa keskenään ja näkevät itsensä osana yhteisöä tai useaa yhteisöä. Kollektivistisessä kulttuurissa yhteisön osasilla, yksilöillä on motivaatio, jonka pohjana ovat ryhmän

velvollisuudet ja normit. Myös sitoutuneisuus yhteisön muihin jäseniin on korostunut ja yhteisön tavoitteet asetetaan etusijalle. (Triandis, 1995, 2.)

Individualistisessa kulttuurissa yksilön tavoitteisiin kuuluu irrottautua yhteisöstä, jossa hän on automaattisesti syntymästään asti, esimerkiksi perheestä, sukulaisista tai uskonnollisesta ryhmästä. Kollektivistisessä kulttuurissa yksilöiden tavoitteet ovat hyvin päinvastaiset: ryhmiin (kuten edellä mainitut perhe, sukulaiset ja uskontoryhmä) kuulumisen on itse tarkoitus. Yksilöiden kuuluu rakentaa elämänsä juuri näiden suhteiden varaan ja sitoutua niihin. (Mouhu, 2001, 26). Alla olevassa kuviossa on tarkemmin vertailtu kollektivistisuuden ja individualistisuuden eroavaisuuksia, jossa käy ilmi jo aiemmin mainittuja piirteitä ja myös esitellään uusia.

Kollektivistisuus	Individualistisuus
— Ihmiset elävät suurissa sukuperheissä tai perheeseen kuuluu muita sisäryhmiä	— Kukin kasvaa omillaan, oman pienen perheen sisällä.
— Yksilön identiteetti perustuu sosiaaliseen verkostoon, johon yksilö kuuluu	— Yksilön identiteetti perustuu yksilöön.
— Lapset oppivat ajattelemaan "me"	— Lapset oppivat ajattelemaan "minä".
— Harmonia pyritään säilyttämään.	— Suoraan puhumista pidetään rehellisyytenä.
— High-context kommunikaatio	— Low-context kommunikaatio.
— Sääntöjen rikkominen johtaa häpeään ja omien ja ryhmän kasvojen menetykseen	— Sääntöjen rikkominen johtaa syyllisyyteen ja itsekunnioituksen menettämiseen.
— Koulutuksen tarkoitus on oppia, kuinka asia tehdään	— Koulutuksen tarkoitus on oppia, miten opitaan.
— Todistukset avaavat pääsyn korkeaan asemaan.	— Todistukset lisäävät taloudellista arvoa ja itsekunnioitusta.
— Työntekijän palkkaamisessa työnantajan sisäryhmään kuuluvat ovat etusijalla.	— Työntekijän palkkaus perustuu kykyihin.
— Johtaminen on ryhmien johtamista.	— Johtaminen on yksilöiden johtamista.
— Ihmissuhteet ovat etusijalla tehtävään nähden.	— Tehtävä on etusijalla ihmissuhteisiin nähden.

TAULUKKO 1. Individualistisen ja kollektivistisen kulttuurien piirteitä (Hofstede 1991, 67).

Anglosaksisissa maissa individualistisuus ja kollektivistisuus ovat nousseet suosituiksi puheenaiheiksi politiikan ja etenkin talouspolitiikan yhteydessä. Yhdysvalloissa hyvänä esimerkkinä tästä jaottelusta on poliittisten asenteiden jakautuminen (uus)liberaaleihin

(republikaanit) ja kommunitaristeihin (demokraatit). Ensimmäinen korostaa individualistisuutta, yksilön vapautta ja jälkimmäinen on kollektivistisuuden kannalla sillä perusteella, että se ja sosiaalinen pääoma saattavat olla avainasemassa nykymuotoisen globalisaation aiheuttamien ongelmien ratkaisemisessa. Globalisaatiota puolustetaan juuri liberaalilla talouspolitiikalla. (Ilmonen, 2000, 5–6.)

Lehtonen (1990, 177) on koonnut käsityksiä ja pohdintoja individualistisuudesta, ja on jakanut pääkäsitteen alle kolme käsitettä, joiden avulla voidaan katsoa individualistisuutta eri näkökulmista. Niistä ensimmäisellä, *individualismilla*, tarkoitetaan yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevaan oppirakennetta. Toinen termi, *yksilöllisyys*, liittyy yksilön kasvatukseen, sivistykseen, subjektiviteettiin ja luovuuteen. Kolmantena, *yksilöllistäminen* (individuation), käsittää yksilön hallinnon ja kontrollin kohteena, eli se kattaa käsitteen byrokraattisen puolen.

Ryhmien muodostuminen individualistisessa ja kollektivistisessä kulttuurissa eroaa toisistaan. Individualistisessa kulttuurissa yksilön tavoitteet yksilön tavoitteet ovat yksilön tavoitteita, kun taas kollektivistisessä kulttuurissa yksilön tavoitteet ovat yhtä kuin ryhmän tavoitteet. (Mouhu, 2001, 26–27).

Erilaisia ryhmiä individualistisessa kulttuurissa on tutkinut mm. Uichol Kim (1994, 29–34), joka esittää ryhmiä olevan kolmea eri lajia: *yhdistyvä ryhmätyyppi* on määritelty abstraktein perustein. Ryhmän yksilöt eivät ole riippuvaisia toisistaan eivätkä mistään muustakaan, ja kaikilla on ryhmässä yhtäläiset oikeudet. Ryhmää ja ryhmän toimintaa koskevat päätökset ovat aina demokraattisia. Jakautuva ryhmätyyppi eroaa ensin mainitusta tyyppistä siten, että se määrittellään ryhmän yhteisten kiinnostusten kohteiden sekä ominaisuuksien perusteella. Kolmantena on staattinen ryhmätyyppi. Se koostuu yhtäältä yksilön oikeuksista ja toisaalta instituutioista (esim. hallitus suojelee yksilöiden oikeuksia ja vapautta). Tämän tyyppistä yhteisöä leimaa turvallisuuden tunne, sillä ylempi taho toimii ikään kuin ryhmän yläpuolella. Tällaisella yhteisöllä on tiukasti määritellyt rajat ja säännöt, mutta halutessaan niitä voidaan muuttaa. Kuitenkin niitä rikottaessa yksilö tietää joutuvansa vastuuseen rikkomuksestaan. Kollektivistinen ryhmä voidaan yhtä lailla jakaa kolmeen ryhmään: eriyttämättömälle ryhmätyypille on tunnusomaista tiukat sekä tarkat ryhmärajat ja eriyttämättömän minäryhmän rajat. Tällaiseen ryhmään kuuluu esimerkiksi yksilöt, jotka eivät ole onnistuneet

yksilöitymisessä sekä aiemmin yksilöityneet aiemmasta identiteetistä luopuneet. Suhteellinen ryhmätyyppi pitää sisällään ensimmäiseen tyyppiin verrattuna hieman löysemät rajat yksilöiden välillä. Tämä löysyys sallii ajatusten, ideoiden sekä emootioiden vapaan ilmaisun. Viimeisenä mainitsen samanaikaisen ryhmätyypin, jossa yksityinen, yksilöllisiin arvoihin perustuva minä ja julkinen, yhteisöllisiin arvoihin pohjautuva minä erottuvat toisistaan, mutta molemmat ovat yhtä aikaa olemassa. (Kim, 1994, 34–36.)

Kun mainitaan termi kollektivistisuus, minulle tulee mieleen usein ensimmäisenä eteläisen Afrikan bantu-kielistä peräisin oleva termi ubuntu, joka on lyhyesti sekä vapaasti käännettynä ”minä olen olemassa, koska me olemme olemassa”. Ubuntu on siis elämänfilosofia, joka korostaa vahvasti yhteisöllisyyttä, joka alun perin eli kaikkialla, ja nykyään elää vielä hyvin vahvana mm. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Yhteisöt, joissa ubuntu on läsnä, sijoittaisin edellä esitetystä kuviossa 1 kollektivistisimpaan äärilaitaan.

Toisessa, individualistisessa ääripäässä voisi sijaita yksilöllisyyden äärikorostuma, *hedonismi*. Falk (1990, 107–109) kuvaa hedonistin yksilönä, joka on nykyisessä kulutusyhteiskunnassa olemassa ensisijaisesti itseään varten ja itselleen nautintoja suomalla luo koko ajan lisää joko aitoja tai keinotekoisia tarpeita, joita hän voi tyydyttää. Hedonismi ja hedonistisuus lähenevät jossain määrin myös kohti narsismia, jossa itsensä ihailu ja palvelonta ovat olennaisia ilmiöitä. Michel Maffesoli (1995, 7) kuvaa teoksessaan ”Maailman mieli” individualistisuutta ja kollektivistisuutta, ja väittääkin äärimmäisen individualistisuuden olevan merkki uudesta kollektivistisuudesta. Kun ihminen toteuttaa itseään postmodernin estetiikan ihanteen mukaan, kuten esimerkiksi laihduttaa, pukeutuu muodikkaasti, syö trendikkäästi, jne., se tulkitaan yleisesti ainoastaan motiiviltaan yksilökeskeiseksi. Maffesolin mukaan tämä voidaan tulkita oman ruumiin kokemista nautinnolliseksi muiden kanssa ja muita varten, sillä ei ihminen ole muodikas ainoastaan itseään varten, vaan osittain miellyttääkseen muita ihmisiä.

Aiemmin esitetyissä kuvioissa oman mielikuvani mukaan suomalaiset harrastajakuorot sijoittuvat keskimäärin kuvion 1a akselin keskikohdan ja kollektivistisen äärilaidan puoleenväliin. Sijoittamani yhteisö A oli (kuvioissa 1a ja 1b) olettamus tutkimani Musica-kuoron sijoittumisesta. Myöhemmissä luvuissa selvinnee pitikö veikkaus lainkaan paikkaansa ja onko tämä kuoro yhtä yhteisöllinen kuin olen olettanut. Tämä selviää kysymysten yhteydessä, joissa on selvitetty mm. kuorossa laulamisen motiiveja.

3.4 Sosiaalinen pääoma

3.4.1 Käsitteen historiaa

Teollistumisen nopean kasvun ja teknologian nopean kehityksen aikana, 1900-luvun alussa, huomattiin, ettei kansallinen varallisuus riipu ainoastaan luonnonvarojen ja pääoman määrästä, vaan yksilöllisellä ammattitaidolla ja sen kehittämällä oli merkitystä. 1950- ja 60-luvuilla alettiin puhua tästä yksilön osuudesta inhimillisenä pääomana. (Ilmonen, 2000, 9.) Hyypä (2002a, 62) tähdentää inhimillisen pääoman tarkoittavan tänä päivänä tietoja, taitoja, kykyjä ja ominaisuuksia, joilla henkilökohtaista taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia voidaan edistää. Inhimillisen pääoman rinnalle kuitenkin kehittyi uusi termi, sosiaalinen pääoma, joka pohjautuu ihmisen sosiaalisuuteen ja luontaiseen verkostoitumisominaisuuteen. Vaikka sosiaalinen pääoma on suhteellisen uusi ajatus, se tukeutuu aristoteeliseen ajatukseen, jonka mukaan ihminen on luonnostaan laumahenkinen, ja luonnostaan hakee turvaa yhteisöistä (Hyypä, 2002a, 48).

Järjestelmäteoreettisesta näkökulmasta ihmisestä voidaan erotella fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen puoli, jotka kaikki ovat kytköksissä toisiinsa (Hyypä, 2002a, 46). Hyvinvoinnin edistämässä nämä kolme puolta on myös selvästi eroteltavissa: fyysinen pääoma tarkoittaa konkreettisesti ihmisen tekemää pääomaa ja luontopääomaa, inhimillinen pääoma merkitsee työvoiman määrää sekä osaamista ja kolmantena sosiaalinen pääoma, joka viittaa sosiaaliseen ympäristöön tai sosiaalisten suhteiden ulottuvuuksiin. (Ruuskanen, 2002. 5.) Koska järjestelmäteoriasta fyysistä ja psyykkistä puolta vastaavat pääomat on havaittu jo aikaa sitten, voisiko vasta hiljattain käsitteellistetty sosiaalinen pääoma olla kolmion puuttuva osa? Monet teoriat, kuten seuraavissa kappaleissa esittelen, ovat tähdentäneet sosiaalisen pääoman hyvinvointia edistävää vaikutusta.

Sosiaalinen pääoma -käsitteen historiassa tunnetaan monta tutkijaa, jotka ovat ottaneet termin sosiaalinen pääoma omiin nimiinsä ja pitivät sitä jopa omana keksintönään. Tästä johtuu, että termin merkitykset ovat hieman epäyhtenäiset ja ovat muuttuneet paljonkin 1900-luvun aikana. Sosiaalista pääomaa käytettiin käsitteenä ensimmäistä kertaa tietyvästi viime

vuosisadan alkupuolella, jolloin sitä käytettiin selittämään koulumenestystä. Hieman myöhemmin se yhdistettiin ihmisten keskinäiseen hyvään tahtoon sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen perheiden ja yksilöiden välillä. Termi eli hiljaiseloa vuosisadan puoleenväliin saakka, jolloin sitä alettiin tuoda uudelleen esiin, tällä kertaa termiä käytettiin suurkaupungin yhteisöjen sosiaalisten rakenteiden ja kurjistumisen kuvaamisessa. Vuosisadan jälkipuoliskolla esiin nousivat tutkijat, joita vielä tänäkin päivänä pidetään sosiaalisen pääoman merkittävimpinä tutkijoina: Pierre Bourdieu, James Coleman ja Robert Putnam. (Hyypä, 2002a, 48–49.) Näiden kolmen tutkijan teorioita sosiaalisesta pääomasta esittelen seuraavissa kappaleissa.

3.4.2 Sosiaalisen pääoman piirteitä

Putnam julkaisi 1993 pitkällisen projektinsa tuloksena teoksen *How to Make Democracy Work*, jossa hän on tutkinut Pohjois- ja Etelä-Italian yhteiskunnallisia eroavaisuuksia. Tutkimuksessa ilmeni, että Pohjois-Italiassa talous on paljon paremmassa kunnossa juuri sosiaalisen pääoman tähden; Pohjois-Italiassa sosiaaliset verkostot ovat vahvempia ja pitkäikäisempiä, ja verkoston jäseniä lähentää keskinäinen luottamus ja vastavuoroisuuden normit. (Ilmonen, 2000, 18–19.)

Teorian päällimmäinen kysymys on, mitkä olosuhteet tukevat vahvan, representatiivisen instituution syntyä (Putnam, 1993, 6). Näihin kysymyksiin vastausta etsiessään Putnam on päätenyt kahteen teoreettiseen vastaukseen. Ensimmäisen mukaan markkinat toimivat paremmin kuin muutoin, kun kansalaisyhteiskunta on vahva eli ”sivilisoitunut”. Toiseksi, kun kansalaisyhteisö on vahva, myös valtio toimii paremmin. (Putnam, 1993, 181; Ilmonen, 2000, 20.)

Putnamin mukaan (1993, 167) sosiaalisen pääoman olemassaololle on määriteltävissä kolme perusedellytystä. Ensimmäinen edellytys sosiaaliselle pääomalle ovat sosiaaliset verkostot, ilman niitä sosiaalista pääomaa ei voisi olla olemassa. Erityisen runsaasti sosiaalista pääomaa syntyy, kun sosiaalinen verkosto on pitkäkestoinen. Toinen edellytys on verkoston sisällä toimiva jäsenten välinen keskinäinen luottamus. Kolmantena ja ehkäpä tärkeimpänä edellytyksenä ovat normit, etenkin vastavuoroisuuden normit. Vastavuoroisuuden normilla

tarkoitetaan sitä, että henkilö odottaa palveluksesta seuraavan vastapalvelus. Tämä on Putnamin mukaan erityisen tärkeää luottamuksen muodostumisen suhteen. (Kankainen, 2009.)

Sosiaalinen pääoma voidaan Putnamin mukaan rinnastaa kansalaisaktiivisuuteen, kansalaishyveisiin ja sosiaaliseen infrastruktuuriin. Nämä kaikki termit liittyvät lopulta samaan perusideaan – aktiivinen yksilöiden välinen vuorovaikutus ja sosiaaliset verkostot muodostavat, levittävät ja pitävät yllä vastavuoroisuuden normeja ja luottamusta, jotka taas vahvistavat yhteiskunnan toimivuutta. Putnam painottaakin omassa sosiaalisen pääoman teoriassaan yleistynyttä luottamusta ja sosiaalista vuorovaikutusta. (Ruuskanen, 2002, 9, 14.)

Sosiaalisesta pääomasta koituvia hyötyjä on hyvin paljon. Putnam on tutkinut ja raportoinut niitä ansiokkaasti, ja alla hyödyt Ruuskasen mukaan (2002, 7) tiivistettynä viiteen pääkohtaan. Sosiaalinen pääoma

- edistää kollektiivisten ongelmien ratkaisua. Kun ihmiset luottavat järjestelmiin ja muihin ihmisiin, tämä edistää ihmisten kollektiivista ajattelua, mikä taas helpottaa esimerkiksi julkisten palvelujen järjestämistä.
- helpottaa yhteisön toimintaa. Jos ihmiset ovat paljon tekemisissä keskenään ja luottavat toisiinsa, sosiaalinen vuorovaikutuskin helpottuu.
- saa ihmiset ymmärtämään, että he ovat toisistaan riippuvaisia. Kun ihmiset ovat aktiivisia osallistumaan, he ottavat toisetkin huomioon, eli tämä voidaan huomata kasvaneena empatiakykynä.
- tehostaa tiedon kulkua, mikä taas tehostaa esimerkiksi talouden toimintaa.
- vaikuttaa ihmisen psykologisesti ja biologisesti. Näin ollen se edistää terveyttä ja parantaa elämänlaatua.

Ranskalaista koulukuntaa edustava Bourdieu on erotellut teoksessaan *La Distinction* (1979) erilaisia pääoman lajeja, mainiten taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman. Hän sijoitti eri yhteiskuntaluokkia näiden tarkastelujen pohjalta muodostuviin tiloihin, ja huomasi sosiaalisen pääoman olevan kytköksissä kahteen muuhun edellä mainittuun pääomaan, mutta erityisesti kulttuurisella pääomalla oli merkitystä. Bourdieu onkin kutsunut sosiaalista

pääomaa kulttuuripääomaksi. Bourdieun teoriassa painottuu ryhmäkuntaisuus. (Ilmonen, 2000, 17.)

Hyyppä (2002, 49) huomauttaa, että tällainen luokka-ajattelu johtaa herkästi taloudelliseen eriarvoisuuteen, ja ajan myötä sillä on dramaattisempiakin vaikutuksia, kuten esimerkiksi hyvinvoinnin eriarvoistuminen ja terveyden heikkeneminen.

Coleman julkaisi vuonna 1988 tutkimuksensa artikkelissaan *Social Capital in the Creation of Human Capital*, jossa hän oli tarkastellut koulun keskeyttämistä selittävien tekijöiden jakautumista edelleen alatekijöihin. Näistä tärkeimmiksi nousivat taloudellinen, inhimillinen ja sosiaalinen pääoma. Taloudellisella pääomalla tarkoitettiin konkreettisesti perheen rahallisista mahdollisuuksista kouluttaa lastaan. Inhimillisen pääoman takana oli vanhempien koulutustausta, joka liittyy taas Bourdieun kulttuurisen pääoman teoriaan. Sosiaalisella pääomalla Coleman tarkoitti perheen sisäistä vuorovaikutusta ja sen kiinteyttä sekä yhteisöä, jossa perhe asui. Heikko sosiaalinen kiinteyden korreloi heikon koulumenestyksen kanssa, ja vastaavasti vahva sosiaalinen kiinteyden näkyi hyvässä koulumenestyksessä. Colemanin teoria voidaan tiivistää käsittämään yhteisön sosiaalisten verkostojen tiiviyyttä. (Coleman, 1988, 110, 113.)

Omassa tutkimuksessani minulla on hyödyllistä yhdistää kaikkea edellä mainittuja näkökulmia; teoreettisessa viitekehyksessä käytän hyödykseni juuri termejä luottamus, vastavuoroisuus sekä verkosto. Tästä syystä Putnamin teoria sosiaalisesta pääomasta tukee tätä tutkimusta näistä kolmesta teoriasta parhaiten.

3.4.3 Heikot siteet ja sosiaalinen pääoma

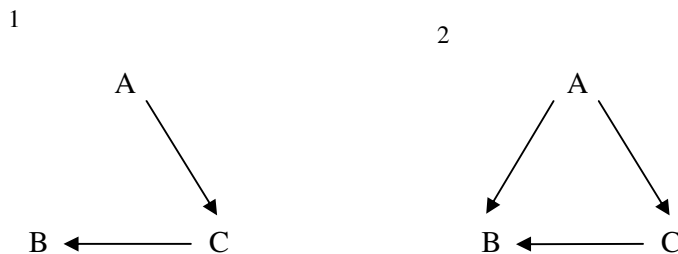
Mark Granovetter (1973, 1361–1362) on tuonut monien sosiologian tutkijoiden ongelmiin helpotusta määritelmillään sosiaalisista verkostoista: hän jakoi sosiaaliset siteet vahvoihin, heikkoihin ja olemattomiin. Käytännön tasolla olemattomilla suhteilla ei ole merkitystä, joten käyttökelpoisiksi jäävät vahvat ja heikot sidokset. Vahvalla siteellä Granovetter tarkoittaa enemmän tai vähemmän suljettuja yhteisöjä, esimerkiksi uskonnollisia yhteisöjä, etnisiä ryhmiä, poliittisia puolueita ja niin edelleen. Vahvaa verkostoa voidaan soveltaa

yksinkertaisimmillaan mm. perheeseen: se on tiivis yhteisö, jonka jäsenet ovat kytköksissä toisiinsa vahvalla sosiaalisella siteellä. Perhe on hyvä esimerkki vahvasta verkostosta siinä mielessä, että sen jäseneksi ei pääse usein kuin lähisukulaiset. Toki vahvassa verkostossa yksilöt voivat olla ”kuin yhtä perhettä”. Heikkoja siteitä voidaan tavata edellä mainittujen esimerkkiryhmien, esimerkiksi kahden tiiviin uskonnollisen yhteisön välillä. Heikot siteet ovatkin Granovetterin mukaan tärkeässä roolissa, sillä juuri ne tuovat tiiviitä, suljettuja yhteisöjä lähemmäs toisiaan ja integroivat kansalaisia mukaan yhteiskunnan toimintaan. Vahvoissa verkostoissa ryhmähenki ja -tunne ovat usein hyvin korkealla, mutta tämän käänköpuolena on suljetun yhteisön sisäänpäin kääntyneisyys – yhteisö on niin tiivis, ettei se päästä helposti, jos lainkaan, jäseniä sen sisäpuolelle. (Hyypä, 2002a, 50–52; Ilmonen, 2000, 17–18.)

Kuorossa tämä saattaa pahimmillaan muodostua ongelmaksi; tiivis yhteisö eli vahva verkosto on sen jäsenille eittämättä upea kokemus, mutta uudelle kuorolaiselle saattaa olla hyvin vaikeaa aloittaa sosiaalinen verkostoituminen. Hänen täytyy ensin saada ryhmän hyväksyntä, ennen kuin ryhmään sulautuminen voi alkaa. Silloin tällöin voi törmätä tilanteeseen, jossa uusi kuorolainen jättää uuden harrastuksen kesken muutaman kuoroharjoituksen jälkeen, sillä hän ei tunne kuuluvansa ryhmään. Tietysti näin voi käydä muistakin syistä.

Putnam kuvaa luottamusta kumulatiivisena ilmiönä; hän käyttää esimerkkiä (selkeytetty kuviossa 2), jossa henkilö A luottaa henkilöön B, sillä A luottaa henkilöön C, ja C vakuuttaa luottavansa B:hen (Putnam, 1993, 169). Tähän liittyy monelle tuttu sanonta, ”sinun ystävät ovat minunkin ystäviäni”. Tästä voi parhaimmillaan syntyä ketjureaktio, jossa luottamus voi kasvaa ja levitä nopeasti. Alla olevassa kuviossa nuoli kuvaa luottamuksen suuntaa. Kohdassa 1 henkilöt A ja B eivät tunne toisiaan, mutta heillä on yhteinen tuttu, henkilö C. Kohdassa 2 luottamussuhde on rakentunut välille A–B ulkoisen tekijän innoittamana, joka tässä tapauksessa on henkilö C. Tämä on hyvä esimerkki siitä miten heikko side voi edistää luottamussuhteiden, ja niiden avulla sosiaalisen pääoman rakentumista. Sama idea on helposti sovellettavissa suuriinkin yhteisöihin.

KUVIO 2. Luottamuksen kumuloituminen ja heikko sidos.

3.4.4 Kritiikkiä sosiaaliselle pääomalle

Sosiaalinen pääoma on käsitteenä niin väljä, että sitä kohtaan voidaan vaivatta kohdistaa kritiikkiä. Esimerkiksi Putnam, jota pidetään laajalti käsitteen isänä, on tutkimuksissaan todennut sosiaalisen pääoman vähentymässä amerikkalaisessa yhteiskunnassa ja hän selittää tämän rapistumisen yksinomaan johtuvan vallitsevasta kehityksestä. Näin ollen hän on sivuuttanut ilman mainintaa Granovetterin hypoteesin, jonka mukaan heikot sidokset ovat itse asiassa tärkeämmässä asemassa kuin vahvat sidokset. Granovetterin hypoteesia käyttäen voimme todeta heikkojen sidosten rapistumisen olevan Yhdysvaltain yhteiskunnalliselle integraatiolle haitallista. (Ilmonen, 2000, 23–24.) Tarkastelemalla vain kahden eri tutkijan teoriaa päästään saman ongelman äärellä ristiriitatilanteeseen. Tämä on yksi sija kritiikille. Hyyppä (2002, 50) tuo esiin toisen näkökulman: rikollisjärjestöjen väitetään täyttävän sosiaalista pääoman kriteerit.

Ongelma syntyy myös, kun aletaan määritellä pääomaa terminä: käy ilmi, ettei sosiaalinen pääoma täytä pääoman (vrt. raha) määritelmiä. Juuri käsite pääoma voi johtaa lukijan harhaan. Onko sosiaalinen pääoma millään tavalla pääomaa? Määritelmän mukaan pääoma on varanto, joka tarvittaessa on käytössä. Sitä voidaan kuluttaa, kartuttaa ja se säilyy muuttumattomana mitään tekemättä.

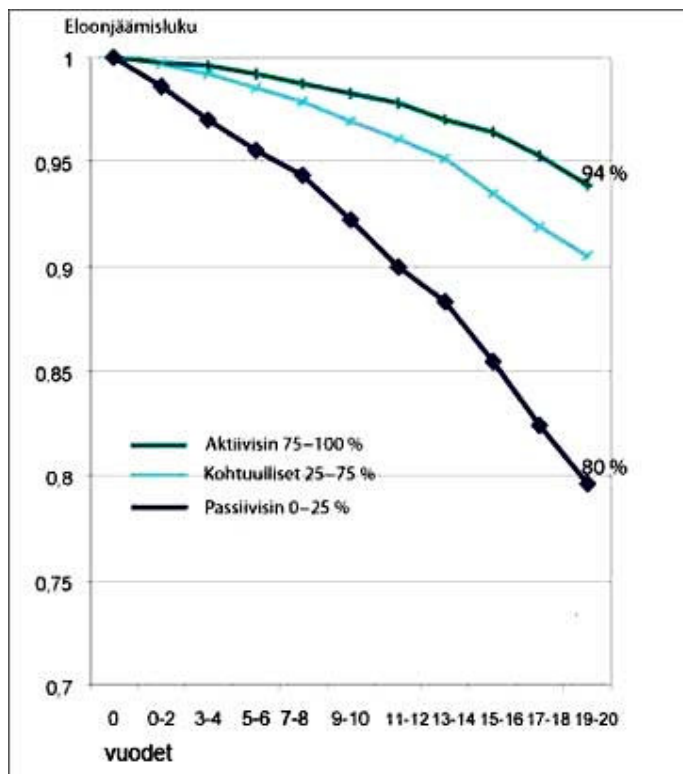
Sosiaaliseen pääomaan eivät päde nämä säännöt. Pitkän ajan kuluessa sosiaalinen pääoma menettää arvonsa, se ei kasva korkoa kuten pankkitalletus. Ystävyys ei säily ennallaan, jos kaksi ystävää eivät esimerkiksi tapaa moneen vuoteen. Sosiaalista sidettä on pidettävä yllä

jatkuvasti, jotta se säilyisi muuttumattomana. Sosiaalinen pääoma on aineeton hyödyke, jota ei yksilö voi omistaa – sitä voidaan löytää ainoastaan yhteisöistä.

Toisaalta, voidaanko yhteisöllisyyden ja yhteisöjen arvoa mitata? Millä perusteella jokin toinen yhteisö voisi olla arvokkaampi kuin toinen? (Ilmonen, 2000, 25–28; Hyypä, 2002a, 54.) Arvoa voidaan mitata lähestulkoon vain yksilön kokemusten perusteella – minkä yksilö kokee arvokkaaksi, on sen oltava arvokasta. Tällaisesta yksilön arvotuksesta ei voida tehdä yleisiä päätelmiä. Yhteisön arvosta voitaisiin kenties vetää yleisiä päätelmiä, jos menetit olisivat ei-empiiriset.

3.4.5 Sosiaalinen pääoma hyvinvoinnin edistäjänä

Samoin kuten yhteisön arvon mittaaminen, myös hyvinvoinnin mittaaminen on todettu vaikeaksi, sillä hyvinvoinnin arviointi on hyvin paljon kiinni yksilön kokemuksesta. Muutoin se on mahdollista vain monen mutkan kautta. Markku Hyypän tutkimus yhteisöllisyyden myönteisestä vaikutuksesta hyvinvointiin on ollut esillä tiedotusvälineissä jo muutaman vuoden ajan. Tutkimuksessa haettiin selitystä Pohjanmaan ruotsinkielisen väestön pitkään ikään, joka ilmenee väestötiedoissa.

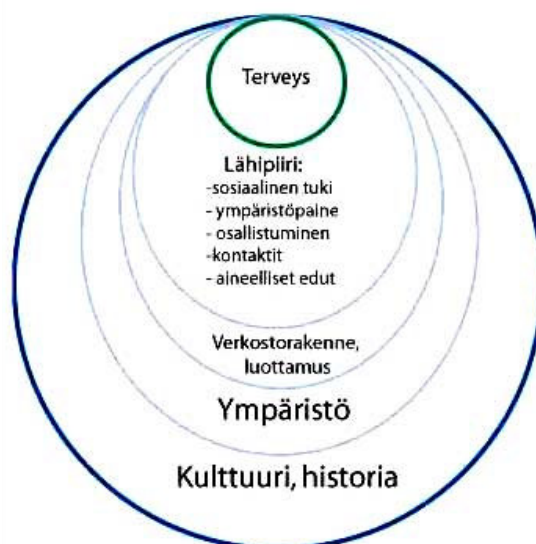
KUVIO 3 ”Sosiaalisen harrastusaktiivisuuden ja eloonjäämisen yhteys Mini-Suomi -terveystutkimuksen 30–59 vuoden ikäisessä väestössä. Aktiivisimpien neljännes (75–100 %), kohtuullisten keskimmäiset neljännekset (25–75 %) ja passiivisimpien (”sohvaperunoiden”) neljännes (0–25 %). Useat terveyden vaara- ja suojatekijät on vakioitu. Aktiivisimmista 94 % ja passiivisimmista 80 % oli elossa 20 vuoden kuluttua (5).” (Hyypä, 2006.)

Kattavassa kyselyssä yritettiin rajata tekijöitä, jotka voisivat olla kytköksissä pitkään ikään, tärkeimpänä tekijänä oletettiin olevan juuri sosiaalinen pääoma eli yhteisöllisyys. Suomenkielinen ryhmä toimi tässä vertailuryhmänä. Kävi ilmi, että ruotsinkielisten pitkä ikä voidaan selittää keskinäisellä luottamuksella, luotettavien ystävien suurella lukumäärällä ja kansalaisaktiivisuudella. Seuraavassa esittelen kuorolaulun terveysvaikutuksia, joten osittain suomenruotsalaisen väestön terveys voidaan selittää myös aktiivisella kuoroharrastuksella.

Tilastoista ilmenee, että suomenruotsalaisista naisista kuoroa harrastavien määrä on kaksinkertainen verrattuna koko Suomen väestöön, miesten kohdalla ero ei ole ihan yhtä valtaisa, mutta silti suuri. (Hyypä, 2005, 70). Epäluottamus osoittautui hyvin epäterveelliseksi ja elinikäodotusta alentavana, se on jopa epäterveellisempää kuin runsas ylipaino. Eräässä ruotsalaisessa tutkimuksessa todettiin tiiviin sosiaalisen verkoston suojelevan dementiaalta ja kuoleman riskin vähenevän, jos käy säännöllisesti

kulttuuritilaisuuksissa (esim. elokuvat, konsertit, museot ja taidenäyttelyt). Koettuun terveyteen vaikuttavat myönteisesti osallistuminen esimerkiksi järjestö- ja uskonnolliseen toimintaan tai kuorossa laulaminen (Hyypä, 2002b, 48). Monissa tutkimuksissa on ilmennyt samanlaisia tuloksia, joissa sosiaalinen pääoma vaikuttaa positiivisesti koettuun terveyteen. Hyypä (2002a60–62.)

Edellä mainitut tutkimustulokset ovat hiljalleen siirtymässä teoriasta käytäntöön, sillä Hyypän mukaan terveydenhoidossa ja hyvinvoinnin edistämisessä ollaan siirtymässä etämmälle puhtaasti lääketieteellisestä painotuksesta ja ollaan lähestymässä yhteiskunnallisempaa ja monitahoisempaa terveydenhoitoa. Tämä uusi suuntaus olisi syytä siirtää käytännön tasolle mahdollisimman pian, koska se saattaa olla yksi ratkaisu paremman yhteiskunnan löytämiseen. (Hyypä, 2002b, 28.)

KUVIO 4. ”Sosiaalinen pääoma on yhteisön kulttuuriominaisuus. Se vaikuttaa hyvinvointiin ja terveyteen sosiaalisten verkostojen ja keskinäisen vuorovaikutusten välityksellä.” (Hyypä, 2002b, 32.)

Miten käytännössä sosiaalinen pääoma muuttuu terveydeksi? Tiedetään, että ihminen koostuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta puolesta, ja että nämä kaikki kolme ovat yhteydessä toisiinsa. Fyysisen ja psyykkisen puolen vaikutus terveyteen voidaan selittää lääketieteellisesti, mutta entä ihmisen sosiaalisen puolen vaikutus? Hyypä (2005, 22–23) esittää, että sosiaaliset tilanteet vaikuttavat aivotoimintaan sekä hormonaaliseen toimintaan ja tätä kautta konkreettisesti terveyteen.

Eläinmaailmassa tätä on tutkittu jonkin verran, mutta ihmisen sosiaalisen toiminnan ja terveyden yhteydestä ei ole vielä saatu kovin lopullisia tutkimustuloksia. Sen verran tiedetään, että aineenvaihdunnan säätöjärjestelmä ja immuunipuolustus muuttuvat, kun luottamus toiseen ihmiseen rikkoutuu. Ihminen tarvitsee toisten ihmisten tukea, jotta saisi vaikean tilanteen hallintaansa. Jos ihminen jää yksin, edellä mainitut säätöjärjestelmät pettävät ja muutos voi johtaa sairastumiseen. Positiiviset sosiaaliset tilanteet taas vahvistavat immuunivasteita, jolloin tulehdusperäisiin tauteihin sairastuminen vähenee.

Kuoro on erinomainen esimerkki sosiaalisen pääoman syntymisestä ja me-hengen muodostumisesta. Yhdessä laulaminen voimistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta, sillä kaikki kuorossa laulavat ovat koolla yhteisen asian vuoksi. Hyvänä esimerkkinä tästä ovat laulujuhlat, joissa isänmaalliset laulut kokoavat erityisesti kansallisesti, mutta myös kansainvälisesti ihmisiä yhteen. Vaikka vierustoveri olisi ennalta tuntematon, tätä kohtaan tuntee luottamusta juuri yhteenkuuluvuuden tunteen vuoksi. Laulujuhlien laulajat ovat sidoksissa toisiinsa siis löyhällä siteellä, joissa sosiaalista pääomaa syntyy erityisen runsaasti, kuten edellä on osoitettu, ja näin ollen se on terveellistä. (Hyypä, 2005, 68–69.)

Tutkielmani aineistossa olen pyrkinyt selvittämään kohdekuoroltani juuri edellä mainittuja pitkään ikään vaikuttavia tekijöitä. Jos kulttuuriaktiivisuuteen, luottamukseen ja ystävien määrään saadaan toivottuja eli myönteisiä vastauksia, voin edellä esitettyjen tulosten perusteella sanoa, että Musica-kuorossa laulaminen pidentää elinikää ja on terveellistä. Asia selviää tarkemmin luvussa, jossa tulkitseen kyselyn tuloksia.

Olen esitellyt edellä sosiaalisen pääoman terveysvaikutuksia, ja tähdentänyt juuri kuoroharrastuksen elämää pidentävää vaikutusta. Entä mikä on urheilun, etenkin joukkueurheilun vaikutus? Urheilu selvästi edistää fyysistä terveyttä ja se on hauskimillaan kavereiden kanssa. Sosiaalista pääomaa voi muodostua joukkueurheilussa, mutta ainoastaan silloin, kun voittamispakko, toisten voittamisesta riemuitseminen ja vanhempien delegointi eli omien toiveidensa toteuttaminen lastensa kautta ovat suljetut pois. Nykyaikaisen huippu-urheilun tukemiseen käytetään miljoonia euroja, vaikka yksilö-, kilpailu- ja suorituskeskeisellä urheilulla on enemmän negatiivisia kuin positiivisia vaikutuksia, ja sen lapsille sekä nuorille antaman mallin moraalisuudesta voidaan olla montaa mieltä. Nämä

tukirahat voitaisiin käyttää sellaisten harrastusten tukemiseen, jossa sosiaalista pääomaa syntyy ja on paljon. (Hyypä, 2002b, 52–53.) Toinen vaihtoehto on yrittää saada urheilusta vähemmän yksilökeskeistä, tällöin liikunnan hyvät puolet pääsisivät paremmin oikeuksiinsa.

3.5 Sosiaalinen verkosto

Tänä päivänä puhutaan paljon verkostoista ja verkostoitumisesta. On monenlaisia verkostoja: teknologian alalta tuttuja termejä ovat rautatieverkosto sekä sähkönjakeluverkosto ja it-maailmassa tietoliikenneverkostot ovat keskeisiä. Sanan verkosto alkuperä piilee käsitteessä verkko, joka tarkoittaa yhteen liitettyjä pienempiä järjestelmiä.

Kansainvälinen tietoverkosto eli internet koostuu useista yhteen liitettyistä tietoverkostoista. Internetille on ominaista muutama tärkeä solmukohta (engl. hub), joiden kautta suurin osa liikenteestä kulkee eli niillä on hyvin paljon yhteyksiä. Verkoston reunamilla taas sijaitsee harvempia solmukohtia, joilla on hyvin vähän yhteyksiä. Tiheillä keskittymillä tapahtuvat muutokset vaikuttavat merkittävästi koko verkostoon, kun taas verkoston reunamalla tapahtuvia muutoksia ei välttämättä edes huomaa. (Steiny, Oinas-Kukkonen, 2006, 105.)

Ihmisyhmittymistä puhuttaessa käytetään termiä *sosiaalinen* verkosto. Ihmiset eli verkoston osaset, muodostavat pieniä joukkoja ja niistä muodostuu isompia joukkoja. Tällaisista verkostoista voidaan piirtää kuvaajia, jossa piste edustaa yksilöä ja viiva kahden pisteen välillä merkitsee, että he tuntevat toisensa. Viivan paksuudella voidaan kuvata suhteen vahvuutta. Tällaista kuvaajaa kutsutaan sosiogrammiksi. Yleisesti verkoston analysoinnista käytetään termiä verkostanalyysi (engl. social network analysis, SNA). (Steiny, Oinas-Kukkonen, 2006, 106–107.)

Steiny (Steiny, Oinas-Kukkonen, 2006, 106–107) kuvaa artikkelissaan erään keskisuuren organisaation sisäisiä suhteita. Sosiogrammista voidaan huomata keskiössä hyvin tiivis sosiaalinen keskittymä. Merkittävä havainto tapahtui kuitenkin vasta kaikista runsaimmin verkostoituneita henkilöitä poistettaessa: jäljelle jäi harvoja, yksittäisiä verkostojen rippeitä, jotka eivät olleet juurikaan kytköksissä toisiinsa. Tästä Steiny veti johtopäätöksen; pieni ydinporukka toimii liiman tavoin – pitää koko organisaation yhteydet kasassa. Joillain

henkilöillä on toisia suurempi merkitys organisaation tiedonkulun kannalta. Granovetterin teoriaan pohjaten nämä tärkeät henkilöt ovat niitä, jotka ovat luoneet suhteita kahden tai useamman heikon verkoston välille; he tuovat siis pienempiä ihmisjoukkoja lähemmäs toisiaan ja sen kautta rakentavat sosiaalista pääomaa. Tällainen ilmiö esiintyy kaikissa yhteisöissä, pienissä ja suurissa.

Aineiston analysointivaiheessa esittelen sosiogrammin Musica-kuorosta. Oletukseni on, että myös kuoroyhteisössä osa henkilöistä on muita tiheämpään verkostoitunut. Mitä merkitystä tällä on, sitä pohdiskelen myös samassa yhteydessä.

Sosiaalisten verkostojen analysoinnista voi olla suurtakin hyötyä. Edellä esitetty esimerkki auttoi hahmottamaan organisaation rakennetta ja mahdollisesti edesauttamaan myönteistä kehitystä vastakin. Yritysmailmassa verkostoanalyysia voidaan käyttää tutkiessa esimerkiksi yhteistyön vahvistamisessa, osaamisen johtamisessa tai yritysfuusion jälkeisessä integraatiossa. (Steiny, Oinas-Kukkonen, 2006, 112–113.) Toisaalla, esimerkiksi koulumaailmassa verkostoanalyysista voi olla suurta hyötyä opettajalle – sillä voidaan ehkäistä oppilaiden syrjäytymistä, pitää yllä tasapainoista ryhmää ja jopa kehittää luokan yhteishenkeä.

Viime vuosina suurelle osalle ihmisistä on tullut tutuksi sosiaalista verkostoitumista tukevat verkkopalvelut, joista kävijämäärältään suosituin oli helmikuussa 2010 Facebook, tämän jälkeen toiseksi ja kolmanneksi sijoittuivat MySpace ja Twitter (Kazeniak, 2010). Näiden suosittujen sivuston tarkoituksena on sekä tukea ihmisten sosiaalista verkostoitumista että tehden tästä läpinäkyvää. Jollekin näistä sivustoista voi tulla julkisuuden tavoittelun väline: hän kerää itselleen jopa tuhansia yhteyksiä, ”kavereita”, jolloin todennäköisyys löytää hänet on suuri. Jos taas henkilö haluaa tutustua verkossa ennalta tuntemattomaan käyttäjään, voi tarkastaa ensin onko heillä yhteisiä tuttavuuksia. (Steiny, Oinas-Kukkonen, 2006, 114.) Jos on, henkilöt ovat jo toisiinsa sidoksissa heikolla siteellä, ja kuten on jo aikaisemmin todettu, tästä eteenpäin suhdetta on helppo vahvistaa.

Onko Internetissä oleva ihmissuhdeverkosto todellinen? Millä tavalla virtuaaliyhteisöt ovat olemassa? Internetin yleistymisen johdosta, 1990-luvun alusta alkaen, ovat Internetiin sijoittuvat yhteisöt yleistyneet. Ihmiset voivat jakaa näissä virtuaaliyhteisöissä ajatuksiaan

yhteisestä harrastuksesta tai yhteisistä kiinnostuksen kohteistaan. Tällainen yhteisö voi toimia myös vertaistukena esimerkiksi harvinaisesta sairaudesta kärsivälle ja hänen perheelleen. Näin ollen yhteisöjen jäsenet voivat kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta, vaikka eivät välttämättä ikinä tapaisi tosielämässä. Siitä, voiko virtuaalisessa yhteisössä karttua sosiaalista pääomaa, on uusimmissa tutkimuksissa keskusteltu kiihtyvällä tahdilla. Tähän mennessä ei ole saatu vielä lupaavia tuloksia, sillä sosiaalisen pääoman mittaaminen on tähänkin asti ollut haastavaa, ja internet tuo vielä oman ulottuvuutensa haastavuuteen. (Putnam, 2003, 225–227.)

5 TUTKIMUSASETELMA

Tutkielmassani tarkastelen kuorossa koettua yhteisöllisyyttä ja analysoin kuoron sosiaalisia verkostoja ja niiden rakennetta. Selvitän myös missä suhteessa toisiinsa ovat kuoron sisällä ja kuoron ulkopuolella solmitut ihmissuhteet. Tarkoitukseni on myös löytää yhteyksiä sosiaalisten verkostojen, harrastuneisuuden, yhdistysaktiivisuuden, luottamuksen ja hyvinvoinnin välillä. Selvemmin ilmaistuna tutkimukseni tarkoitus on kartoittaa Musica-kuorossa tapahtuvia ilmiöitä ja myös kuvailla ympäristöä, missä niitä tavataan (Hirsjärvi, 1997, 128–129).

Samasta aiheesta, mutta puhallinorkesterin näkökulmasta, tekee pro gradu –tutkielmaansa Mikko Sateila (2010), jossa hänen tutkimuskohteenaan on Jyväskylän yliopiston puhallinorkesteri *Puhkupillit*. Olemme tehneet yhteistyötä kyselyn laatimisessa, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia keskenään. On mielenkiintoista nähdä miten tulokset suhtautuvat toisiinsa. Molemmille tutkimuksille tärkeä lähdetutkimus on Louhivuoren johtama kansainvälinen kuorotutkimus, jota käytimme mallina kyselyä laatiessamme. Lisäsimme omien tutkimuksiemme kannalta tarkentavia kysymyksiä ja poistimme epäoleellisia kysymyksiä, kuitenkin säilyttäen vertailukelpoisuuden. Vertailukelpoisuutta edistää myös Musica-kuoron ja Puhkupillien jäsenistön rakenteellinen samankaltaisuus ja lähtökohdat – kummassakin kuorossa suurin osa jäsenistöstä on opiskelijoita.

Tämän tutkimuksen tuloksia ei voida kuitenkaan yleistää koskemaan kuoroja yleensä, sillä tutkimani otos ($N = 29$) koostuu ainoastaan yhden kuoron laulajista kyseisen kuoron historian eräässä vaiheessa (keväällä 2009); samankaltaisuuksia voidaan toki löytää tutkittaessa laulajien keski-ikältään nuoria sekakuoroja, joissa valtaosa laulajista on opiskelijoita.

5.1 Menetelmä

Tutkimukseni aineisto on kerätty keväällä 2009 Jyväskylän Musica-kuoron jäseniltä ($N = 29$) kyselylomakkeen (liite 1) avulla. Kyselyyn vastattiin koodilla oman nimen sijaan eli kysely oli anonymi. Viitekehys on rajattu käsitteiden sosiaalinen pääoma, yhteisöllisyys – yksilöllisyys, hyvinvointi (psykykinen, fyysinen sekä sosiaalinen) ja sosiaalinen verkosto

avulla. Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, ja vaikka kysely tuokin tutkimukseen määrällisen tutkimuksen elementtejä, on se silti enemmän laadullinen kuin määrällinen. Usein tutkimus on vähän kumpaakin, harvoin se on puhtaasti määrällinen tai laadullinen. (Hirsjärvi, 1997, 126–127.)

Kyselyssä on esitetty kysymyksiä hyvin laajasti: 16-sivuisessa kyselyssä on kaiken kaikkiaan 54 kysymystä. Kysymyksissä on käytetty pääosin viisiportaista Likert-asteikkoa, mutta myös monipuolisesti muunkinlaisia mittareita (Hirsjärvi, 1997, 189). Ensimmäisessä osiossa, joka kartoittaa vastaajan taustatietoja, selvitetään sukupuoli, ikä, kotipaikka, koulutus, työmarkkina-asema ja onko vastaaja musiikin ammattilainen tai musiikin opiskelija. Toinen osio selvittää, millaisia ja missä määrin ystävyysuhteita vastaajalla on. Osiossa on myös kysymys sosiaalisen verkoston käsittämistä varten; siinä vastaajan on tullut ilmoittaa sosiaalisesta kanssakäymisestään kuoron jäsenten kanssa vapaa-ajalla (ks. liite 1, kysymys 11). Tämän perusteella sain melko hyvän kuvan kuoron sisäisistä suhteista. Kolmannessa osiossa kysyttiin harrastuneisuutta, ja pyrittiin selvittämään kuoroharrastuksen ja soittoharrastuksen välisiä eroja; osiossa on myös kysymyksiä kuorossa laulamisen motivaatiosta ja kuoroharrastuksen aloittamisesta. Osion lopussa luodaan pieni katsaus kuorolaisten kulttuuriaktiivisuuteen. Neljännessä osiossa vastaaja valitsi kuoroharrastuksen rinnalle jonkin muun yhteisön (esim. harrastusyhteisö, opiskelijajärjestö) ja kysymyksien avulla selvitetään miten merkittävä kuoroyhteisö on verrattuna muuhun yhteisöön.

Viides osio käsittelee luottamusta: miten luotettavana vastaaja pitää eri tahoja ja miten jännitteitä ratkaistaan hänen lähipiirissään. Kuudes osio pureutuu kuoroharrastuksessa tapahtuviin tunne-elämyksiin. Tutkimuksissa on todettu tunne-elämysten olevan tärkeä syy kuorossa laulamiseen (ks. esim. Louhivuori ym. 2005). Viimeinen, seitsemäs, osio nivoo yhteen vastaajien käsitykset omasta fyysisestä ja psyykkisestä terveydestään.

5.1.2 Aineiston hankinta

Kyselylomaketta laatiessani yhdessä Sateilan kanssa ajattelimme alun perin toteuttaa kyselyn paperiversiona. Lopulta päädyimme Internet-kyselyyn tämän tiedonhankintamenetelmän helppouden takia. Sateila toteutti kyselyn Internetissä toimivalla Korppi-käyttöliittymällä. Itse turvauduin sähköisiin Word-dokumentteihin sekä sähköpostin liitetiedostoihin. Ennen kyselyn

lähettämistä Musica-kuoron jäsenistölle, sain ystävän avustuksella toimitettua pilottikyselyn muutamalle kuorossa laulavalle henkilölle. Pilottikyselystä saadun palautteen perusteella pystyin vielä muuttamaan epäselviä kysymyksiä ja parantelemaan kyselyn kokonaisuutta. Pilottikyselyn tulokset eivät ole lopullisessa aineistossa mukana. (Hirsjärvi, 1997, 193.)

Aineistoa vastaanottaessani huomasin kyselyn vastausprosentin olevan aika alhainen ja palauttamisprosessin melko hidas. Koska olin suunnitellut sosiogrammin laatimista, oli jokaisen vastaajan panos tärkeä. Monen muistutusviestin ja kuukauden kuluttua sain aineiston kerättyä. Tässä vaiheessa sain avointa kritiikkiä kyselyn toteuttamisesta, joka oli vastaajien mielestä monimutkainen, epämieluisa ja sen täyttäminen kesti kauan; kritiikkiä sain myös pakko-sanankäytöstä.

Kyselyn täydentyminen valmiiksi aineistoksi vaati erillisen henkilön kääntämään nimet koodeiksi. Sähköpostin mukana kuorolaisille tulivat saatesanat, kysely tekstitiedostona sekä koodilista, josta käy ilmi kunkin kuorolaisen koodi (esimerkiksi M1, N1 jne.). Kun lopulta sain käsiini täytetyt kyselyt, muutin tiedostojen nimet satunnaisiksi numerosarjoiksi, ja sen jälkeen kyselyssä ilmenevän nimikoodin mukaiseksi. Tässä vaiheessa ei vastanneiden henkilöllisyyttä voinut saada enää selville. Itse en ollut missään vaiheessa tekemisissä koodilistan kanssa.

5.1.3 Aineiston analyysi

Empiirisessä tutkimuksessa päätelmiä ei voida tehdä ennen tiettyjä esitöitä; tietojen tarkastaminen, tietojen täydentäminen ja aineiston järjestäminen ovat tutkijan työkaluja aineiston analysoinnin alkuvaiheessa (Hirsjärvi, 1997, 209–210). Saatua käsiin valmiin aineiston, kävin läpi jokaisen kyselyn silmäillen, lukematta vastauksia, jolloin pystyin tarkistamaan onko kaikkiin kyselyihin vastattu ja kuinka huolellisesti. Tämän jälkeen kävin kysymyskohtaisesti läpi jokaisen kyselyn. Näin sain selville, onko joku kysymys jäänyt monella tyhjäksi, ja jos oli, saatoinkin päätellä mistä syystä. Muutamia tyhjiä kysymyksiä lukuun ottamatta kyselyyn oli vastattu sangen huolellisesti. Valmiin aineiston analysoimisessa käytin ohjelmia Excel 2003, 2007 ja SPSS 15.0 -ohjelmia, joilla voi tehdä melko vaivattomasti tuloksia selkeyttäviä kuvaajia sekä käyttää tilastollisia menetelmiä tulosten tulkitsemisen

apuna. Käyttämäni tilastolliset menetelmät ovat keskiarvo, moodi, korrelaatio (Pearsonin korrelaatiokerroin) sekä vastauksia havainnollistavat pylväsdiagrammit.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus on luotettava sillä ehdolla, että siinä käytetyt mittarit ovat luotettavia. Tutkimukseen luotettavuuteen liittyvät termit reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti kuvaa sisällön toistettavuutta eli se on hyvä silloin, kun samaa mittaria käyttämällä saadaan samasta ilmiöstä samanlaisia tuloksia. (Metsämuuronen, 2001, 50–51.) Oman tutkimukseni reliabiliteettia voidaan pitää vahvana, sillä samoja mittareita on käytetty aikaisemmin samankaltaisten tutkimusten tekemisen apuna. Tässä vaiheessa analysoimani tulokset näyttävät osoittavan samaan suuntaan aiempien tutkimuksien kanssa. Tutkimuksen reliabiliteetin kannalta en ole löytänyt systemaattisia virheitä. Kysymysten numerointi etenee joissain kysymyksissä epäloogisesti, mutta sillä ei ole merkitystä tulosten kannalta.

Validiteetti paljastaa, mitataanko sitä, mitä on tarkoitus mitata eli palveleeko mittari tutkimukselle asetettua tutkimuskohdetta ja voidaanko sen avulla vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Metsämuuronen, 2001, 50–51.) Esimerkiksi tutkimus on ei-validi silloin, jos vastaajat ovat ymmärtäneet kyselylomakkeen sisällön eri tavalla kuin kyselyn laatija on alun perin sen tarkoittanut. Laadullisen tutkimuksen validiutta parantaa tarkka raportointi – miten aineiston kerääminen onnistui, millaisia ongelmia tutkija kohtasi tutkimuksen eri vaiheissa ja niin edelleen. Näistä seikoista lukija voi päätellä miten validi eli pätevä tutkimus on. (Hirsjärvi, 1997, 216–217.) Tämän tutkimuksen uskon olevan validi, sillä olen raportoinut tutkimuksen kulun vaiheittain mahdollisimman tarkasti ja vastaajat ovat näyttäneet ymmärtäneen kysymykset samalla tavalla kuin olen ne tarkoittanut; ainakin tulokset puhuvat sen puolesta. Muutama väärintulkinta on tullut kysymyksissä, joissa piti vastata numerolla (esimerkiksi ystävien lukumäärä). Moni on vastannut tähän liian epätarkasti, esimerkiksi jollain tietyllä välillä, esim. a^1-a^2 . Tällaiset vastaukset ($n \leq 10$) minun on täytynyt hylätä, sillä tilasto-ohjelmat eivät hyväksy summittaisia arvoja.

Tutkimuksen eettisyyteen vaikuttavat monet asiat. Jo tutkimusaiheen valinta voi olla eettinen ratkaisu. Onko oma aihe yhteiskunnallisesti merkittävä, vai onko tutkimus toteutettu vain koska aihe on helppo, mutta tutkimuksella ei muuten ole mitään merkitystä? Jos ja kun tutkimus kohdistuu ihmisiin, liittyy tutkimuksen tekemiseen monia moraalisia vaatimuksia. Koehenkilöille tulee vakuuttaa, että heidän tietojaan eikä vastauksiaan tulla käyttämään missään muussa yhteydessä kuin kyseisen tutkimuksen loppuunsaattamisessa, eikä anonyymissä tutkimuksessa koehenkilöiden henkilöllisyyttä voi saada selville millään keinoa. Tutkimuksen eettisyydessä tärkeäksi seikaksi nousee myös rehellisyyden vaaliminen tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Plagiointi, muiden tutkimustulosten vähättely, tulosten yleistäminen, puutteellinen tai harhaanjohtava raportointi ja esimerkiksi tutkimuksen määrärahojen väärinkäyttö ovat epärehellisiä keinoja, joita välttämällä voidaan saada aikaan luotettava, eettisesti hyvä tutkimus. (Hirsjärvi, 1997, 25–28.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Taustatiedot

Kuoron kokoonpano keväällä 2009 oli kaikkiaan 29 laulajaa, joista 11 (38 %) oli miehiä ja 18 (62 %) naisia. Kuoron ikäjakauma on välillä 19–38, keski-ikä oli 26 ja moodi (yleisin vastaus) 24. Koulutukseltaan kuorolaiset olivat enimmäkseen ylioppilastutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittaneita. Työmarkkina-asemaltaan valtaosa, 64 % kuorolaisista, oli opiskelijoita, seuraavaksi eniten oli palkkatyössä, mutta myös muutama osa-aikatyössä käyvä, yrittäjä, työtön ja vanhempainlomalla oleva. Tämän tiedon perusteella Musica-kuoroa voisi kutsua opiskelijakuoroksi, mutta se lienee kuitenkin hätiköityä. Jyväskylän yliopiston puhallinorkesterissa Puhkupilleissä opiskelijoiden osuus oli suurempi, 77 % (Sateila, 2010, 33). Kuoron opiskelijoista 42 % opiskeli ylemmällä korkeakouluasteella, samoin 42 % alemmalla korkeakouluasteella ja loput 16 % toisella asteella. Aineiston keruuhetkellä kuoron opiskelijat olivat aloittaneet nykyiset opintonsa keskiarvolta vuonna 2006, ja aloitusvuodet liikkuivat välillä 1999–2008. Työelämään siirtyneet olivat sijoittuneet toimimaan opettajana (yliopiston-, alakoulun- tai kitaransoitonopettajana), laboratorioinsinöörinä, yrittäjänä ja toimintaterapeuttina. Siviilisäädyltään valtaosa kuorolaisista oli yksinasuvia naimattomia (52 %), loput avoliitossa (38 %) tai avioliitossa eläviä. Vain yhdellä kuorolaisella on lapsia.

Kotikunnakseen valtaosa ilmoitti Jyväskylän (72 %), myös Äänekoski, Kiuruvesi, Jämsä, Muurame, Helsinki, Lahti ja Kauhava mainittiin. Vaikka moni on ilmoittanut kotikunnakseen muun kuin Jyväskylän, tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että he kävisivät viikoittain harjoituksissa niinkin kaukaa – kotikunnaksi määritellään se kunta, missä on kirjoilla. Moni opiskelija ei muuta kotikuntaansa opiskelujen ajaksi. Muuan kuorolainen käy viikoittain harjoituksissa Jämsän Länkipohjasta asti, mikä osoittaa suurenmoista sitoutumista kuoroon.

Musiikin ammattilaisia tai tulevia ammattilaisia (musiikin opiskelijat) kuorossa on 68 % (Puhkupilleissä vastaava luku 29 % [Sateila, 2010, 34]), joka vaikuttaa kuoron yleiseen kovatasoiseen musikaalisuuteen. Tiedän kuorossa laulaneena sanoa, että vaikka loput 39 % eivät opiskele tai työskentele musiikkialalla, ovat he silti hyvin musikaalisia. Jo kuoroon hakeutuessa hakijalta vaaditaan musikaalisuutta, ja se kehittyy laulaessa hyvin tehokkaasti ja

nopeasti. Tässä mielessä pelkän kyselyn perusteella tehdyt tulkinnat voivat viedä etäälle todellisesta tilanteesta. Hyvä tutkimus vaatii myös havainnointia, observointia, jotta aineiston analyysin paikkansapitävyyttä voitaisiin tarkistaa ja vahvistaa. (Hirsjärvi, 1997, 201.)

6.2 Ystävyysuhteet

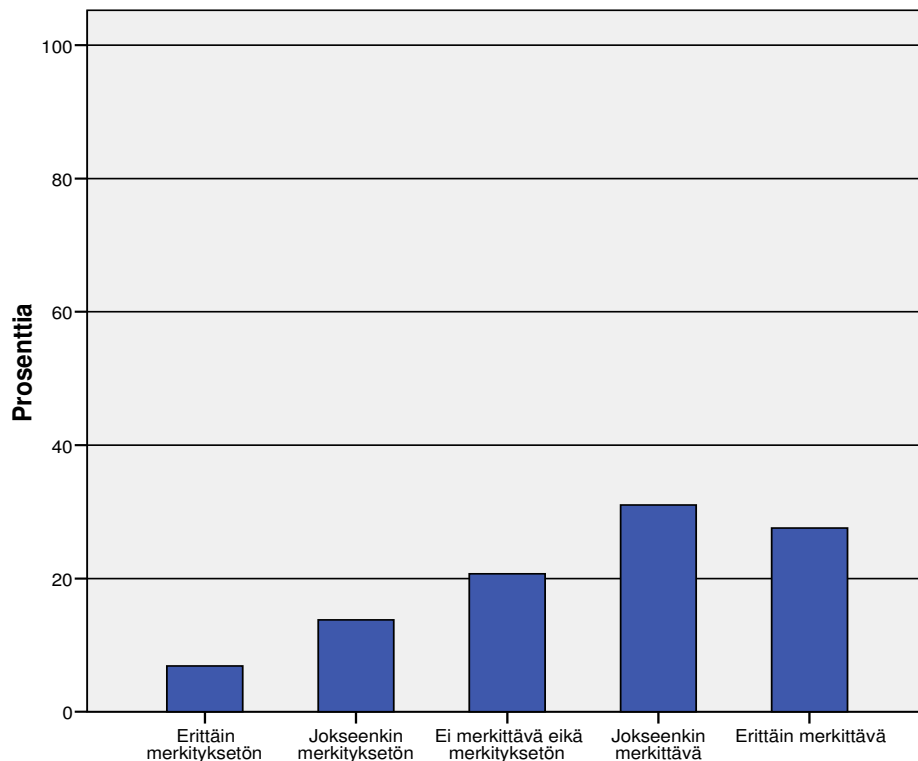
Ystävyysuhteista voidaan mitata niiden määrää ja laatua. Tämän osion aluksi kysyin, montako ystävää vastaajalla on, jonka kanssa hän voi keskustella myös hyvin henkilökohtaisista asioista. Kuorolaisten vastaukset liikkuvat välillä 0–15, ja keskiarvo oli 8. Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin yksinkertaisesti, onko vastaajalla tärkeitä ystäviä kuorossa. Tähän 93 % vastasi myöntävästi. Tärkeitä ystäviä kuorossa oli vastaajalla keskimäärin 5 (määrä vaihteli välillä 0–25). Moni on saanut kuorosta tärkeitä ystäviä, mutta he eivät enää laula kuorossa. Keskimäärin Musica-kuorolaisella oli jo kuorosta lähteneitä ystäviä 3 (välillä 0–20).

Kuoroissa usein monen eri ammattiryhmän edustajat ja eri alojen opiskelijat kohtaavat toisensa (ks. luku *kuoro yhteisönä*). Kun kuorolaisilta kysyttiin, onko heillä ystävää kuorossa, jonka kanssa suurin osa harrastuksista on samoja, 62 % antoi kielteisen vastauksen. Tästä voidaan päätellä, että nämä ihmiset eivät luultavasti olisi muuten tekemisissä keskenään, jos he eivät laulaisi tässä kuorossa. Tämä vahvistaa osaltaan kuoron funktion eräänlaisena sulatusuunina. Kun kyselyssä vastaajien tehtävänä oli verratta kuoron sisällä muodostettuja ystävyysuhteita kuoron ulkopuolella muodostettuihin, kävi ilmi että noin puolet (48 %) vastaajista mielsi molemmat sisäiset ja ulkoiset suhteet yhtä tärkeiksi. Hitusen alle puolet (45 %) mielsi kuoron ulkopuolella solmitut ystävyysuhteet tärkeämmiksi. Vain pieni osa (7 %) piti kuoron sisällä solmittuja ystävyysuhteita ulkopuolisia tärkeämpinä. Kansainvälisessä kuorotutkimuksessa (Louhivuori, ym. 2005, 9) tulos oli kuoron kannalta merkittävämpi: kuorossa solmittuja ystävyysuhteita pidettiin selkeästi tärkeämpinä kuin muualla solmittuja suhteita.

Kuorolla sanotaan olevan suuri rooli uusien ystävien saamisessa. Alla olevasta kuvaajasta selviää, mitä vastaajat ovat mieltä kyseisestä väitteestä. Kuorossa saa uusia kavereita, se on jo todettu, mutta kuoroyhteisö on hyödyllinen myös kuoron ulkopuolisten suhteiden

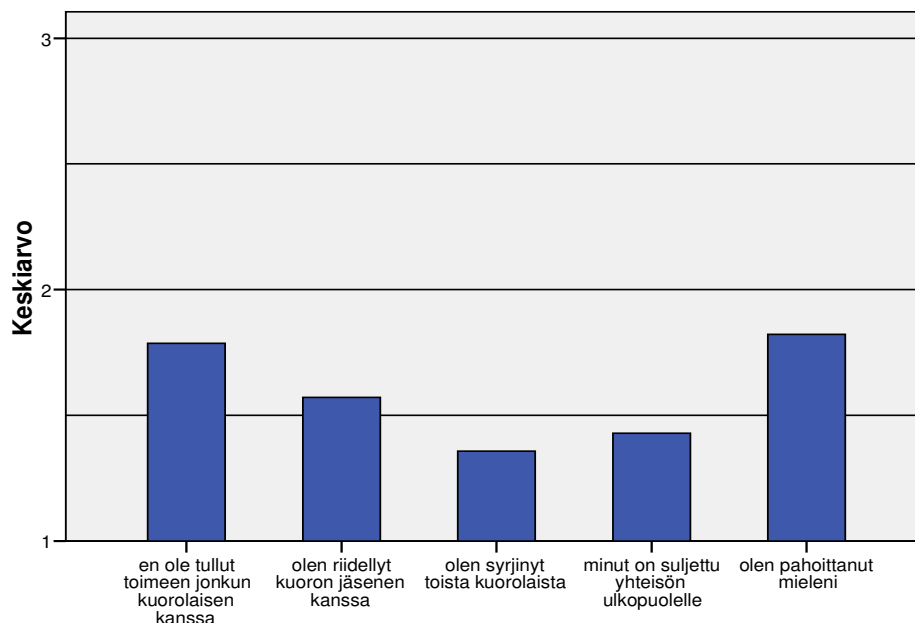
solmimisessa; ennalta toisilleen tuntemattomat ihmiset voivat tutustua toisiinsa kuoron synnyttämien heikkojen siteiden avulla. (vrt. Granovetter, 1973.)

KUVIO 5. Kuinka merkittävänä vastaaja kokee kuoron uusien ystävien saamisessa.

Vaikka tähän asti olen antanut kuorossa laulamisesta hyvin ruusuisen kuvan, on totuus usein risuisempi: silloin tällöin yhteisö sulkee ulkopuolelleen jäseniä, usein heidän itse sitä tahtomattaan. Tämä voi tapahtua silloin, kun yhteisö muodostuu liian tiiviiksi. Tällaista hylkimisprosessia tapahtuu usein kuorouran alkuvaiheessa tai jos on pitkään poissa kuorosta. Kuoroon kasvaa nopeasti kiinni ja vaikka usein hieman hitaammin, siitä kasvaa myös irti. Kuoro on pohjimmiltaan jatkuvaa sosiaalista vuorovaikutusta ihmisten välillä, jossa kuorolaisille asetetaan odotuksia niin johtajan kuin kuorotovereidenkin taholta. Ristiriitatilanteita voivat olla muiden kuorolaisten kanssa huonosti toimeen tuleminen, riitelemine, syrjintä, yhteisön ulkopuolelle sulkeminen ja mielen pahoittaminen. Alla olevassa kuviossa on esitelty Musica-kuorossa tapahtuvia negatiivisia sosiaalisia tilanteita. Kaikki vastaukset sijoittuvat välille ei ollenkaan – harvoin. Näistä viidestä mainitusta seikasta mielen pahoittaminen ja huonosti toimeen tuleminen nousivat esille. Kysymyksen avoimeen

kohtaan oli mainittu myös erääksi ristiriitatilanteeksi kommunikoinnin vaikeus muiden kuorolaisten kanssa: vastaaja kertoi käyttävänsä muihin kuorolaisiin nähden eri medioita, mikä tekee yhteydenpidosta haastavampaa.

KUVIO 6. Ristiriitatilanteet kuorossa (1=Ei ollenkaan, 2=Harvoin, 3=Usein). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

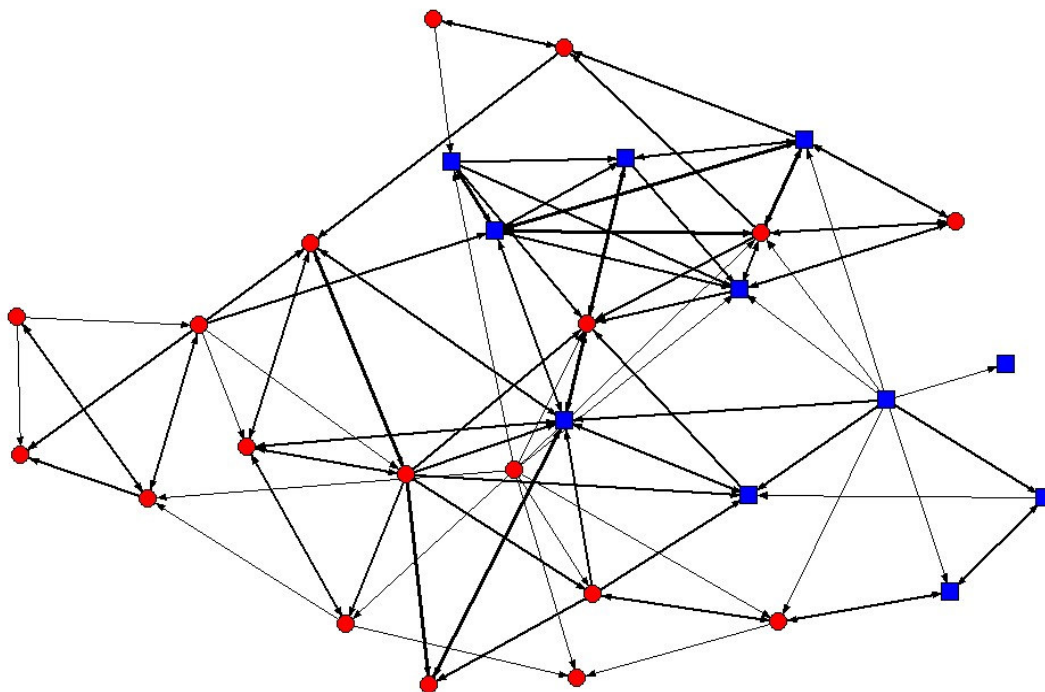
On kirjoitettu tapauksesta, jossa ennen tärkeää kilpailuesiintymistä tai konserttia jokaiselle kuorolaiselle, oli sitten uusi tai vanha, pidetään ylimääräiset koelaulut, ja niiden perusteella valitaan kuoroon kaikista tasokkaimmat laulajat eli karsitaan heikot pois (Salmenkangas, M. 2010). Tämä sotii mielestäni vastaan koko kuoron perimmäistä ideaa, jossa kaikki kuoron jäsenet voivat tehdä musiikkia tasa-arvoisesti. Musica-kuorossa en tiedä tällaista tapahtuneen, mutta olisi mielenkiintoista haastatella henkilöitä, joilta pitkän harjoitusurakan jälkeen on evätty pääsy laulamaan esimerkiksi kuorokilpailuun tai konserttiin. Kuorolaisten karsiminen kesken kauden vaikuttaa takuulla kielteisesti koettuun yhteishengen, syö sosiaalista pääomaa, ja on täten, etenkin psyykkiselle terveydelle haitallista: itsetunto voi kokea kovan kolauksen. Kuoronjohtajan vastuulla on yllättävän isoja asioita tällaisia päätöksiä tehdessään. Oma kantani edellä mainittuun ammattimaisuuden tavoitteluun yhteishengen sekä monen kuorolaisen kustannuksella on ehdottoman jyrkkä. Kuorokilpailuissa menestymisestä on

muutenkin kuoroyhteisölle hyötyä ainoastaan siinä tapauksessa, että koko kuoro kokee yhdessä onnistumisen kokemuksia – ei vain pieni osa ryhmästä.

6.1.2 Musica-kuoron sosiaalinen verkosto

Kyselyssä kartoitin myös kuoron sisäisiä sosiaalisia suhteita (liite 1, kysymykset 10–11). Tähän liittyvissä kysymyksissä vastaajan tuli kertoa kuinka monta tärkeää ystävää hänellä on kuorossa. Seuraavassa kohdassa hänen tuli luetella ystävien nimikoodit taulukkoon ja vastata ystävyyttä määrittäviin kysymyksiin eli arvioida kyseisen ystävän kanssa kuoron ulkopuolella käytettyä vapaa-aikaa asteikolla 1–5 (1=hyvin harvoin, 5=erittäin usein). Eri toiminnoiksi olin luetellut illanvieton yhdessä, yhteisen muun harrastuksen, yhteisen lounaan, keskustelut henkilökohtaisista asioista ja jättänyt vastaajalle yhden avoimen kohdan, johon ainoa lisäys oli kahvitauolla tapahtuvat yhteiset grillihetket, joita tapahtuu vastaajan mukaan usein. Tämän voin vahvistaa nojaten empiiriseen observoiden hankittuun tietoon. Edellä mainituista toiminnoista laskin pisteitä välillä 0–25, jossa suurempi arvo kertoo vahvemmassa siteestä. Jaottelin ystävyysuhteet sosiaalisen siteen vahvuuden mukaan kolmen lajiin.

Seuraavien sivujen sosiogrammeissa piste edustaa ihmistä ja viivan paksuus kuvaa sosiaalisen suhteen vahvuutta. Havainnoimisen helpotukseksi miesjäsentä edustaa sininen neliö ja naisjäsentä punainen ympyrä (kuviot 7 ja 8) Sateilan laatimassa sosiogrammissa on vastaavasti käytetty (muutettuja) nimikoodeja M1, N1 jne. Sosiogrammista nuolen kärki ilmoittaa, onko ystävyys molemminpuolista vai toispuoleista. Yhden kuorolaisen vastaukset minun täytyi hylätä, sillä vastaukset olivat niin puutteellisia, ettei niitä pystynyt käyttämään aineistossa. Vastasin itse myös kyselyn sosiogrammia käsittelevään kysymykseen numero 11, jotta sosiogrammista saataisiin tasapainoinen ja kattava. Muuten en itse tutkijana ollut mukana aineistossa.

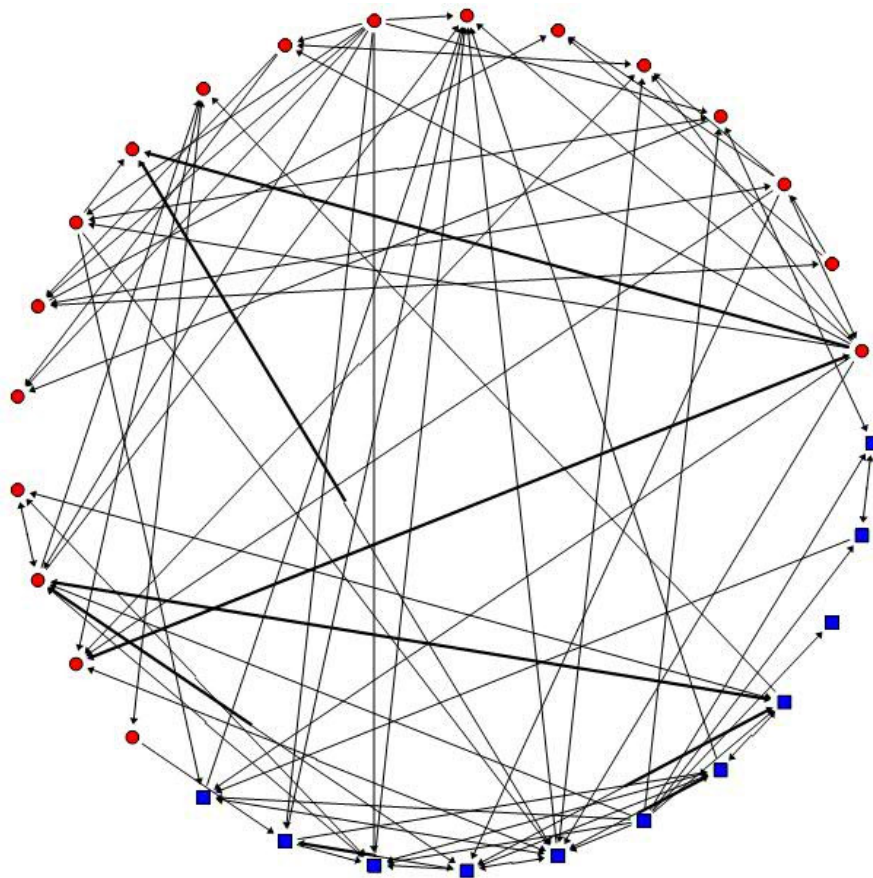
KUVIO 7 Musica-kuoron sosiogrammi. Pisteet edustavat (punaiset ympyrät naispuolisia ja siniset neliöt miespuolisia) kuorolaisia ja nuolien paksuus ja suunta kuvaavat sosiaalisen suhteen suuntaa ja vahvuutta.

Tästä sosiogrammista ilmenee jo aiemmin toteamani ilmiö: jotkut kuorolaiset ovat tiheämmin verkostoituneita kuin toiset eli toimivat eräänlaisina solmukohtina. Tämä saattaa johtua siitä, että jotkut ovat sosiaalisesti aktiivisempia kuin toiset tai luonteenpiirteiden eroista. Donald Steiny (Steiny, Oinas-Kukkonen, 2006, 106–107) toteaa tämän ilmiön tapahtuvan jokaisessa yhteisössä – niin suurissa kuin pienissä. Tiheästi verkostoituneilla on joka yhteisössä tarkoituksensa: he ovat tärkeitä yhteisön ryhmädynamiikan, koheesion, kannalta, sillä he tuovat reunoilla olevia harvemmin verkostoituneita jäseniä lähemmäs muita jäseniä Steiny vertaa tätä ydinporukkaa yhteisön liimaksi, joka pitää sen kasassa. Tätä käsitellessä on syytä muistaa, että kuorossa kaikki ovat vähintään viikoittain tekemisissä toistensa kanssa, joten vaikka arvo olisi nolla, on sosiaalinen side olemassa. Tässä kohdassa kartoitettiin kuoron ulkopuolella tapahtuvia toimintoja muiden kuoron jäsenten kanssa.

Edellä kuvatun sosiogrammin laatimiseen käytin ohjelmaa UCINet, joka on ohjelma sosiaalisten verkostojen analysointia varten. Ohjelman sosiogrammin automaattinen piirtotoiminto vaati sosiaalisten siteiden vieminen matriisiin, jonka pysty- ja vaaka-akseleille

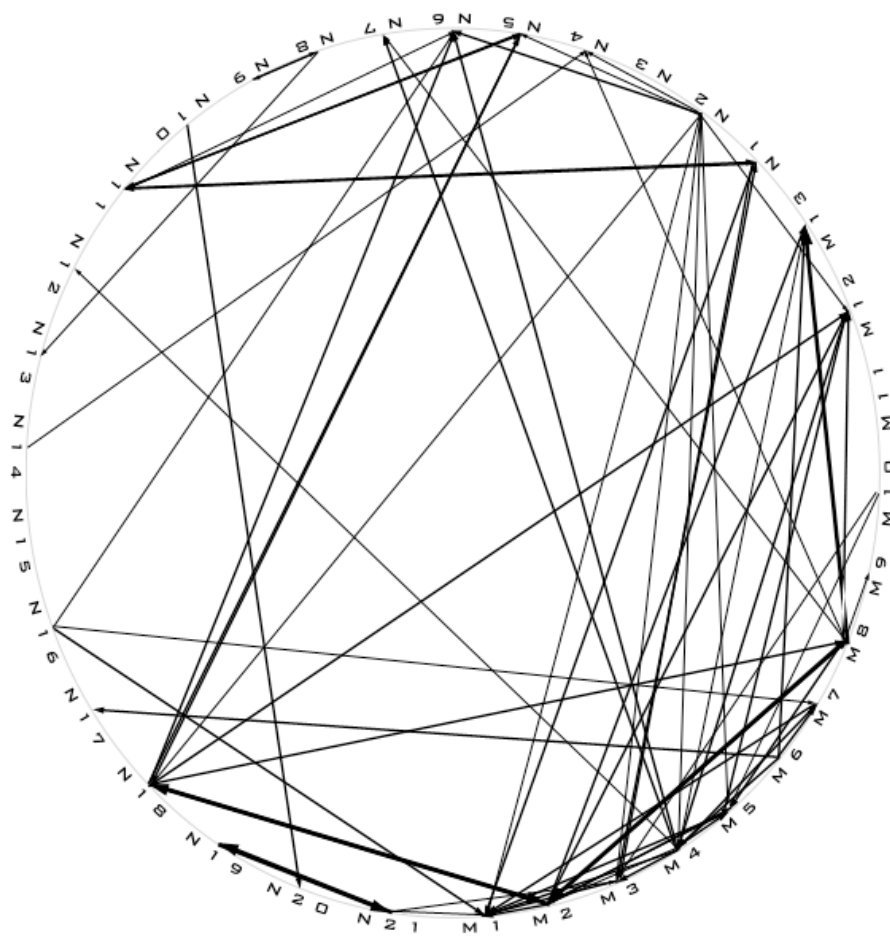
sijoitettiin kuorolaisten nimikoodit ja muodostuneisiin leikkauskohtiin pystyi kirjaamaan kaksisuuntaisesti sosiaalisen siteen voimakkuus (0, 1, 2 tai 3). Valmiin matriisin avulla UCINet piirsi automaattisesti yllä olevan sosiogrammin. Samaa matriisia pystyin käyttämään hyödykseni ohjelmassa NetMiner, jonka etuna oli erimuotoisten sosiogrammien piirtäminen. NetMinerin avulla piirsin alla esitetyn ympyrämuotoisen sosiogrammin (kuvio 8).

Ympyrämuotoisesta sosiogrammista (kuvio 8) näkee sukupuoleen sidotun verkostoitumisen selkeämmin kuin hajautetusta sosiogrammista (kuvio 7). Kuoron miesjäsenet, jotka muodostavat vähemmistön, ovat keskenään tiheimmin verkostoituneita kuin naiset. Tämän näkee silmämääräisestäkin kuviosta. Tähän saattaa vaikuttaa se, että miehiä on selkeästi vähemmän kuoroyhteisössä, jolloin he luontevasti ovat keskenään tiiviimmin yhteydessä eli ”pitävät yhtä”.

KUVIO 8 Musica-kuoron ympyrämuotoinen sosiogrammi. Pisteet edustavat (punaiset ympyrät naispuolisia ja siniset neliöt miespuolisia) kuorolaisia ja nuolien paksuus ja suunta kuvaavat sosiaalisen suhteen suuntaa ja vahvuutta.

Verrattaessa Puhkupillien ja Musica-kuoron ympyrämuotoisia sosiogrammeja (kuviot 8 ja 9), voidaan huomata Puhkupillien osalta verkostoituminen harvemmaksi. Miesten keskinäinen verkostointi on Puhkupilleissä tiheää samalla tavoin kuin Musica-kuorossa Sateila (2010) arvelee Puhkupilleissä tämän johtuvan miessoittajien yhteisestä varusmiespalvelun aikaisesta soittokuntataustasta. Sukupuolirajan ylittäviä siteitä on kuitenkin huomattavasti vähemmän, mikä saattaa johtua harrastuksien luonteiden eroavaisuuksista. Oletuksena oli ennen tutkimusten aloittamista, että kuorossa sosiaalinen verkostoituminen on tiheämpää kuin puhallinorkesterissa. Tämä väite on tullut siltä osin todistettua.

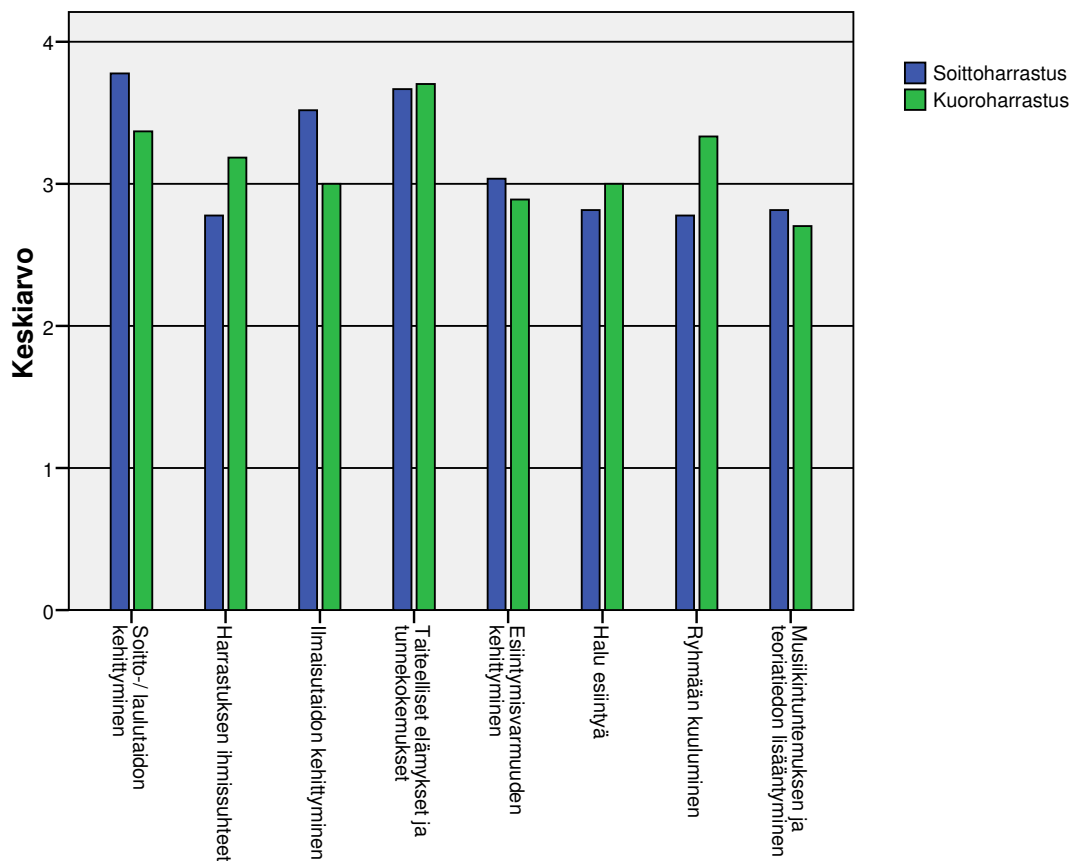

KUVIO 9 Puhkupillien ympyrämuotoinen sosiogrammi (Sateila, 2010)

6.3 Harrastaminen ja yhdistysaktiivisuus

Edellä kerroin kuorossa olevan melko paljon musiikin opiskelijoita tai ammattilaisia. Tämä näkyy muun muassa soittoharrastusta käsittelevässä kysymyksessä. Vastaajat ilmoittivat soittimensa (myös laulu, muu kuin kuorossa laulaminen), harrastusvuosien määrän, tietoa yhteismusisoinnista ja kokoonpanoista sekä soitetuista musiikin lajeista. Tiivistetysti ilmaistuna soittoharrastus oli kaiken kaikkiaan monipuolista, tyylien kirjo hyvin värikäs ja eri kokoonpanojen määrä oli suuri. Suosituimmat soittimet olivat suosituimmasta lukien piano (72 %), laulu (62 %), kitara (38 %) ja viulu (20 %). Muita mainittuja soittimia olivat rummut, klarinetti, mandoliini, alttoviulu, bassokitara, trumpetti, poikkihuilu ja baritonitorvi. Jokainen kuorolainen (100 %) ilmoitti soittavansa (tai laulavansa) jotain soitinta; kenelläkään tämä vastaus jäänyt tyhjäksi.

Alla olevasta kuvaajasta selviää kuorolaisille tärkeitä asioita soitto- ja kuoroharrastuksessa. Tästä voidaan myös epäsuorasti mitata motivaatio harrastuksen jatkamiseen. Vastaukset olivat melko samanlaisia koskien soitto- ja kuoroharrastusta. Tilastollisesti merkittävistä eroista on vaikea puhua näin pienen otoksen yhteydessä (N = 29), mutta soittoharrastusta käsittelevissä vastauksissa verrattuna kuoroharrastusta koskeviin vastauksiin esille nousivat soittotaidon ja ilmaisutaidon kehittyminen. Kuoroharrastuksen osalta ryhmään kuuluminen ja harrastuksen ihmissuhteet olivat ylivertaisia soittoharrastukseen verraten.

KUVIO 10. Tärkeät asiat soitto- ja kuoroharrastuksessa (1=Ei lainkaan tärkeää, 2=Ei kovinkaan tärkeää, 3=Melko tärkeää, 4=Erittäin tärkeää). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

Muita kuorolaisten mainitsema tärkeitä asioita soittoharrastuksessa olivat:

”oman tuottamiskyvyn ja kokonaisuuden tajun lisääminen”, ”palo” sekä ”kunnioittava ja henkilökohtainen suhde soittimeen”.

Kuoroharrastuksen kannalta tärkeäksi muodostui muutama uusi näkökulma:

”Musiikin tekeminen yhdessä. Siis kaikkien edellisten summa, josta eri osatekijöitä ei oikein voi erottaa toisistaan”, ”rentoutuminen musiikin parissa”, ”elämäntapa ja ystävät. erilaisuus muusta elämästä. rentoutuminen ja tuttu tekeminen” sekä ”Kostiainen”.

Viimeisenä mainittu kommentti tarkoittanee, että Musica-kuorossa tärkeä asia on sen johtaja, Pekka Kostiainen.

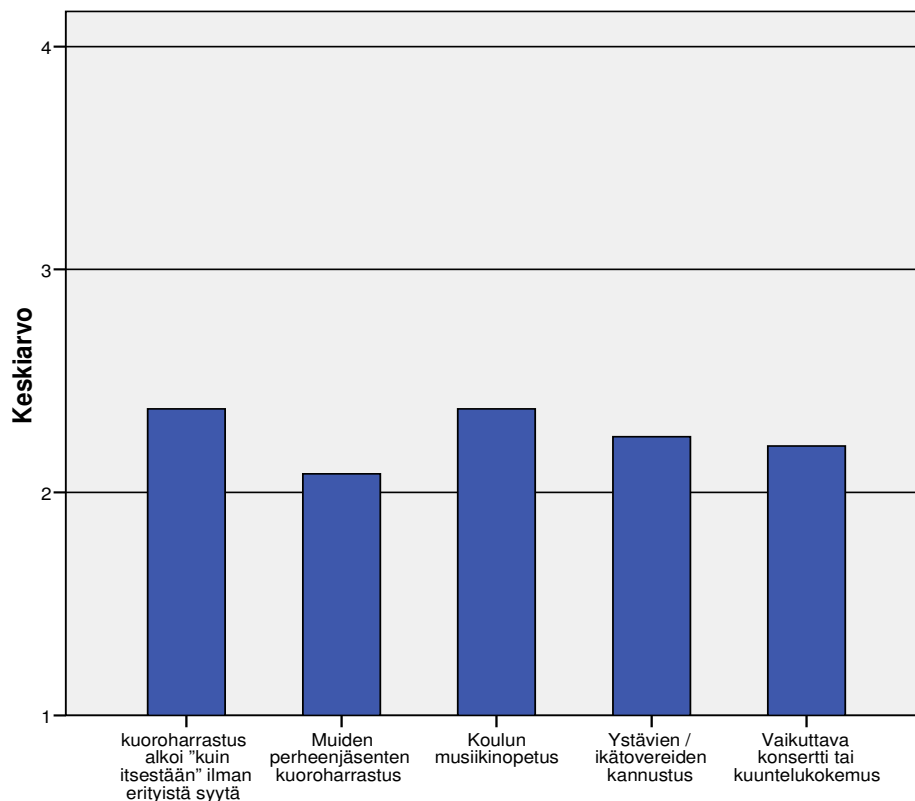

Monella vastaajalla näkyy olevan takanaan jo hyvin pitkä kuoroura. Tätä käsitteli kysymys: ”Kuinka monta vuotta olette laulanut kuorossa?”. Kysymyksenasettelu oli hieman epäselvä, sillä osa vastaajista oli ymmärtänyt tämän koskemaan Musica-kuoroa, ja osa kaikkia kuoroja yhteensä. Vastaukset tähän kysymykseen kuitenkin vaihtelivat välillä 1–20 ja keskiarvo oli seitsemän vuotta. Valtaosa vastaajista laulaa ainoastaan yhdessä kuorossa, Musica-kuorossa, kaksi vastaajaa laulaa kahdessa kuorossa ja yksi vastaaja kolmessa.

Monella kuorolaisella on harrastus alkanut jo lapsena, lapsikuorosta, poika- tai tyttökuorosta, koulun kuorosta tai nuorisokuorosta. Kuorouran aloittamiseen on monia syitä: nuorella iällä kuoroon voi ajautua ikään kuin olosuhteiden pakosta tai vanhempien tahdosta, vanhemmalla iällä syyt ovat enemmän omasta itsestä peräisin. Alla olen luetellut mahdollisia syitä, joiden merkittävyyttä vastaajat pohtivat omasta näkökulmastaan. Mikään mainitsemistani syistä ei noussut muiden yläpuolelle ja vastausten keskiarvo jäi lähemmäs vaihtoehtoa ”ei kovinkaan merkittävä”. Louhivuoren ja Salmisen tutkimuksessa (2005) ystävien/ikätoverien kannustus nousi selkeästi muiden vastausten yläpuolelle. Tämä tulos oli omasta mielestäni yllättävä; oletin jonkin tekijän nousevan selkeämmin esille tai eri tutkimusten tulosten vastaavan paremmin toisiaan.

Kohdassa ”joku muu, mikä?” kuorolaiset osasivat luetella hyvinkin paljon kuoroon liittymisen syitä:

”tahto oppia laulamaan”, ”alussa pakotettu, myöhemmin elämäntapa”, ”aina pitänyt laulamista, jo nuorena etsin kaikkia mahdollisuuksia siihen”, ”olen laulanut parivuotiaasta asti ja halusin itse musiikkiluokalle. Siellä lauloimme kuorossa, mikä toi kipinän jatkaa harrastusta yhä tähän päivään saakka”, ”omien kykyjen kokeilun halu, halu osallistua musisointiin”, ”olin laulanut kyseisen kuoron johtajan johdolla kuusi vuotta lapsikuorossa ja halusin jatkaa hänen johdolla”, ”luonnollinen seuraus lauluharrastuksen aloittamiselle”, ”erilaisia syitä eri kuoroihin liittymiseen... Musica-kuoroon hakemiseen vaikutti myös kuoronjohtajan maine säveltäjänä. Osittain kai tietysti ’vaikuttava kuuntelukokemus’ -kohta liittyy tähän” ja ”halu päästä kehittymään laulajana ja päästä musiikkiin liittyvään sosiaaliseen ryhmään”.

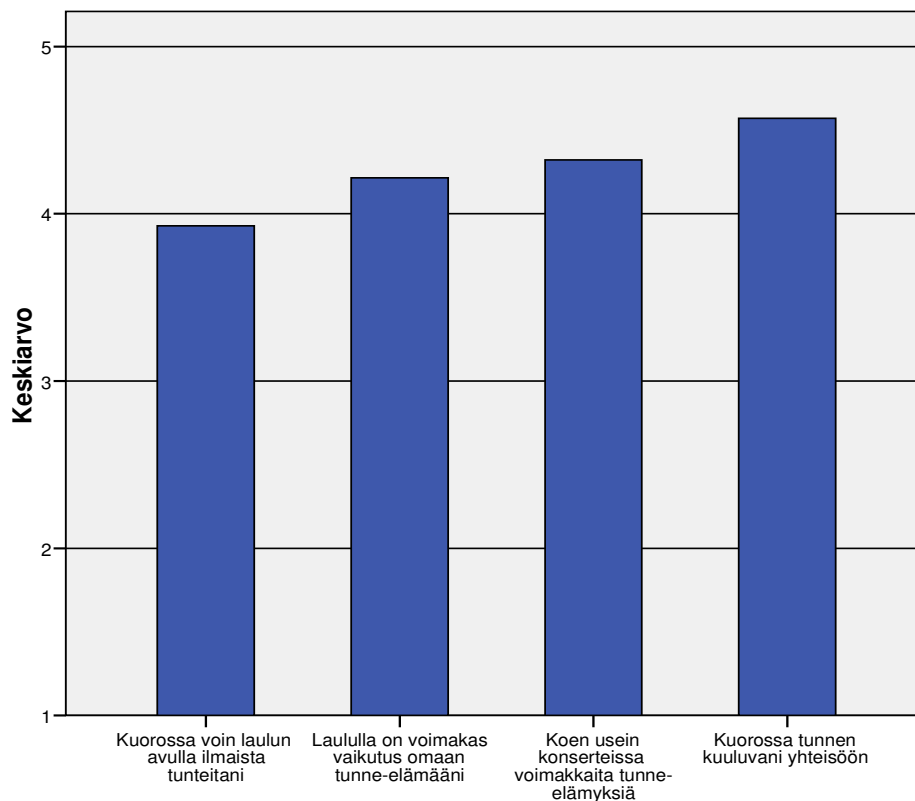
KUVIO 11. Kuoroharrastuksen aloittamiseen johtaneiden syiden merkitys (1=Ei lainkaan merkittävä, 2=Ei kovinkaan merkittävä, 3=Melko merkittävä, 4=Erittäin merkittävä). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

Kuoroon sitoutuminen voi mukaan olla joko sisäistä tai ulkoista (Shamir teoksessa Vähäkangas, 2002, 12). Ulkoiseen sitoutumiseen nimensä mukaisesti liittyy aina jokin ulkoinen tekijä. Kuorossa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kuoroon liittymistä ainoastaan ystävien saamiseksi tai sosiaalisen hyväksymisen saavuttamiseksi. Sisäinen sitoutuminen taas nimensä mukaan kumpuaa ihmisen sisältä ilman ulkoisia tekijöitä, palkintoja. Tällaisessa tapauksessa esimerkiksi kuorossa laulamista ohjaa oma mielenkiinto, siihen sitoutuminen on lujempaa ja luovuttaminen vähäisempää. Kuoroon sitoutuminen on kuoron ja kuorolaisten kannalta hyvin tärkeä asia, ja se näkyy muun muassa harjoitteluaktiivisuudessa. Monesti kuorolainen jättää tulematta kuoroharjoituksiin sillä verukkeella, että hän osaa jo oman stemmansa. Tämä ei ole mahdollinen käytäntö missään kuorossa, sillä harjoituksissa muokataan yhteistä sointia ja balanssia. (Vähäkangas, 2002, 12.)

Musiikin harrastamisen motiiveja on tutkittu monesta eri näkökulmasta. Vähäkangas on esitellyt (2002, 13) eri näkökulmia tarkastella näitä motiiveja. Niitä ovat mm. emotionaalinen nautinto, kontaktimotiivi, suoriutumismotiivi, toimintamotiivi, luova toiminta, välineelliset motiivit tai itse musiikki motiivina. Saara Elomaan kuorotutkimuksessa (1999, 31–32) kuorossa laulamisen tärkeimmiksi motivaatioiksi muodostuivat henkilökohtaisen kehittymisen tarve (esim. haasteiden kohtaaminen, itseilmaisun tarve, sisältöä elämään) (68,8 %) musiikin tekemiseen liittyvät asiat (esim. konsertointi, kehittyminen laulajana, musiikista nauttiminen, halu musisoida) (63,2 %) ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät seikat (33,9 %).

Kysyin kuorolaisilta myös aikovatko he jatkaa kuorossa kevään 2009 jälkeen. Yli puolet vastaajista (57 %) aikoo jatkaa varmasti, muutama (14 %) aikoo lopettaa ja loput (29 %) eivät osaa sanoa tai ovat epävarmoja. Kuoron opiskelijaenemmistön vaikutus näkyy kuoron vilkkaassa vaihtuvuudessa; opiskelijoiden valmistuminen ja työelämään siirtyminen tulee usein esteeksi kuoroharrastuksen jatkamiselle. Suuri vaihtuvuus jäsenistössä on haaste myös yhteisen soinnin kannalta. Lukuvuoden lopussa vuosi yhteistä laulamista palkitaan, kun kuoro on vuoden aikana hioutunut äänellisesti parhaimmilleen. Syksyllä uusien kuorolaisten saapuessa riveihin tämä työ on tavallaan aloitettava taas alusta. Korkea vaihtuvuus voidaan myös ajatella optimistisesti rikkautena.

Oheisessa kuviossa (kuvio 12) näkyy esittämäni väittämät kuorolaisille, joita heidän oli määrä tarkastella omasta näkökulmastaan. Kysymykset on esitetty harrastuksen ja motivaation näkökulmasta, kuoroharrastuksen ja tunne-elämän välisiä yhteyksiä käsitellen tulevaisuudessa tarkemmin. Vastauksista ilmeni, että vastaajat ovat hyvin vahvasti samaa mieltä kaikkien väittämien kanssa. Eniten samaa mieltä kuorolaiset kuitenkin olivat väittämän ”kuorossa tunnen kuuluvani yhteisöön” kanssa. Tämä vahvistaa vallitsevia käsityksiä kuorosta hyvin sosiaalisena yhteisönä ja Hyypän (2005) teorioita kuoron ja sosiaalisen pääoman välisistä yhteyksistä. Jos kuorolaiset tuntevat kuuluvansa yhteisöön, on silloin me-hengen ja sosiaalisen pääoman olemassaolo taattu. Myös muiden väittämien kanssa oltiin jokseenkin samaa mieltä (kuvio 12).

KUVIO 12. Kuoroharrastuksen merkityksiä (1=Täysin eri mieltä, 2=Jokseenkin eri mieltä, 3=Ei samaa eikä eri mieltä, 4=Jokseenkin samaa mieltä, 5=Täysin samaa mieltä). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

Kuoroharrastuksen arvostuksesta kuorolaisilla ei ollut selkeää mielipidettä. Vastaajien tuli kysymyksessä 24 (liite 1) arvioida onko kuoroharrastus jossain muussa yhteisössä erityisen arvostettu, väheksytty, tavanomainen tai poikkeuksellinen harrastus. Vastauksissa oli sen verran hajontaa, ettei niistä pysty vetämään selviä johtopäätöksiä. Vastauksista voi kuitenkin kriittisesti tulkita, ettei kuorolaulu ole erityisen arvostettu, mutta ei myöskään väheksytty harrastus. Tavanomaisuudesta tai poikkeavuudesta kuorolaiset eivät olleet selkeästi mitään mieltä.

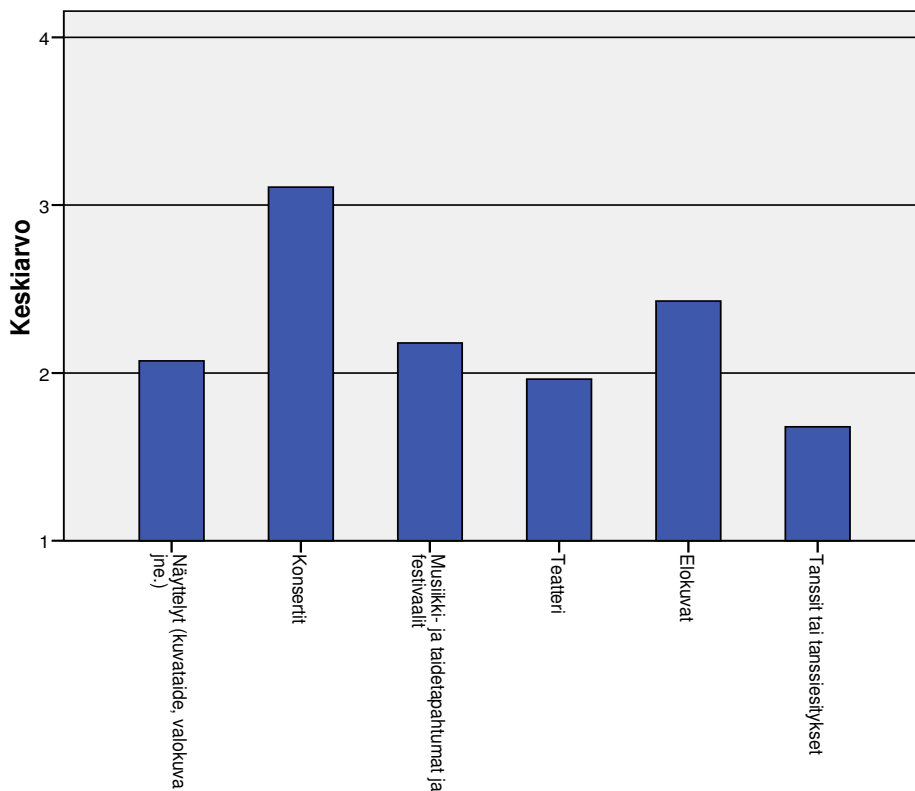
6.3.1 Kulttuuriaktiivisuus

Kulttuuriharrastuksen ja ihmisen terveyden välillä on viime aikojen tutkimuksissa löydetty yhteyksiä. Ruotsissa Boinkum Benson Konlaan (2001) tutki kulttuuriharrastuksen ja terveyden välisiä yhteyksiä. Tutkimuksessa käytettiin monen vuosikymmenen aikana kerättyä otokseltaan hyvin suurta aineistoa. Konlaan määritteli tutkimuksessaan kulttuuriharrastuksiksi mm. musiikin, elokuvan, teatterin, draaman, museot jne.

Tuloksissa kävi ilmi, että jatkuva kulttuuriharrastaminen piti yllä hyvää terveyttä, ja uuden kulttuuriharrastuksen aloittaminen näkyi vaikuttavan terveydentilaan kahdeksan vuoden aktiivisen harrastamisen jälkeen. Kulttuurin vaikutus terveyteen huomattiin verenpaineen alenemisena ja terveydettä edistävien hormonien erittymisenä. Konlaan suosittelee kulttuuriharrastusten suosimista ihmisten terveyden parantamiseksi.

Omassa tutkimuksessani olen selvittänyt kuorolaisten kulttuuriharrastuksia. Kuviosta 13 ilmenee, että kuorolaiset ovat innokkaimpia osallistumaan konsertteihin, mikä voidaan selittää yhteydellä omaan kuoroharrastukseen. Vastaajat ilmoittivat osallistuvansa myös muihin kulttuuriaktiiviteetteihin, mutta ei yhtä hanakasti kuin konsertteihin. Vastaajat kertoivat avoimessa kohdassa osallistuvansa myös musiikkileireille ja konemusiikkitapahtumiin.

Kysymyksen yhteydessä selvitin myös kuorolaisten omaa osallistumista kulttuuriaktiiviteettien toteuttamiseen esiintyjänä tai tilaisuuden järjestäjänä. Keskimäärin vastaaja oli ollut toteuttamassa kolmea kulttuuriaktiiviteettiä; vastausvaihtoehtoina olivat näyttelyt, konsertit, musiikki- ja taidetapahtumat ja festivaalit, teatteri, elokuvat, tanssit tai tanssiesitykset. Näiden lisäksi vastaajat lisäsivät tähän listaan musiikkileirit, pelialan festarit/tapahtumat, poikkitaiteelliset tilaisuudet sekä kalatiskin kesäristeilyn Päijänteellä.

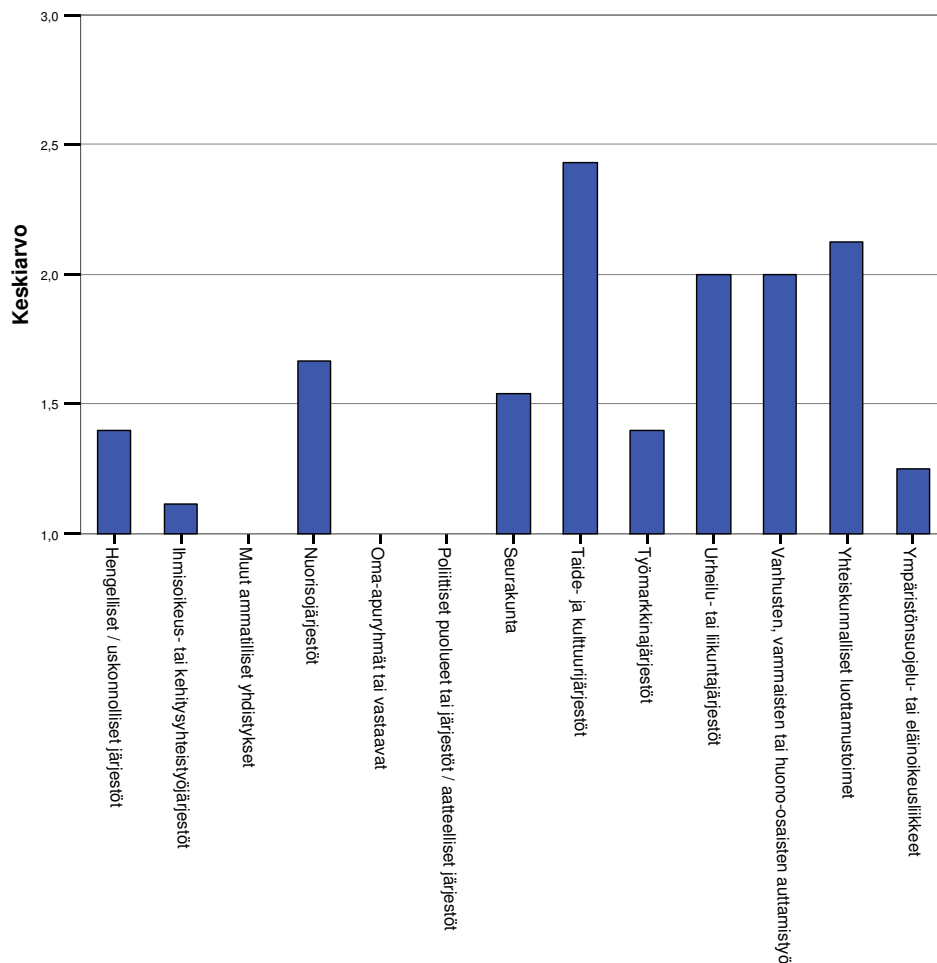

KUVIO 13. Kuorolaisten kulttuuriaktiivisuus. Kysyttiin kuinka monta kertaa vuodessa vastaaja osallistuu katsojana tai kuuntelijana seuraaviin kulttuuriaktiiviteetteihin (1=En koskaan, 2=1–4 kertaa, 3=5–10 kertaa, 4=yli 10 kertaa). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

6.3.2 Yhdistystoiminnan merkitys

Sosiaalisen pääoman ja kansalaisaktiivisuuden välillä on löydetty yhteyksiä; esimerkiksi Hyypä (2002b) ja Putnam (2001) ovat raportoineen vapaaehtoisen yhdistystoiminnan vaikuttavan positiivisesti sosiaalisen pääoman syntymiseen. Hyypä on nostanut yhdistystoiminnan arvoa entisestään osoittamalla sen terveyttä edistäväksi. Monet harrastukset, kuten kuoro, ovat hyviä esimerkkejä vapaaehtoisesta toiminnasta, sillä usein esimerkiksi kuoron toimintaa ylläpitää vahva yhdistystoiminta.

Tässä tutkimuksessa vastaajat kertoivat osallistuvansa melko säännöllisesti taide- ja kulttuurijärjestön toimintaan; samoin yhteiskunnallisiin luottamustoimiin, vanhusten, vammaisten tai huono-osaisten auttamistyöhön ja urheilu- ja liikuntajärjestöihin osallistuminen oli melko aktiivista. Muita vastaajien mainitsemia yhdistyksiä olivat yliopiston ainejärjestöt ja valiokunnat, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, erilaiset projektit, peli- ja roolipeliyhteisöt.

KUVIO 14. Kuorolaisten yhdistysaktiivisuus. Kysyttiin kuinka aktiivisesti vastaaja osallistuu sellaisten yhdistysten toimintaan, joiden jäsenenä edelleen on. (1=osallistun satunnaisesti, 2=osallistun melko säännöllisesti, 3=osallistun säännöllisesti.) Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

6.4 Yhteisöjen merkitys

Tässä luvussa käsitellään tarkemmin kuoroyhteisön ja muiden yhteisöjen välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Ensimmäiseksi vastaajan tuli kirjata jokin yhteisö tai järjestö (muu kuin kuoroyhteisö), joka on tällä hetkellä hänelle tärkein. Vastauksista löytyivät opiskelijajärjestöt, urheilujärjestöt, erityyppiset projektit, taide- ja musiikkijärjestöt, seurakunnat, partio, vanhusten, vammaisten ja huono-osaisten auttamistyö ja työyhteisöt. Kun kuorolaiset valitsivat jonkun tietyn yhteisön tai järjestön ja pitäytyvät siinä, se tekee kyseisen yhteisön ja kuoroyhteisön vertailemisesta vaivattomampaa.

Ensimmäinen vertaileva kysymys koski vastaajan omaa tehtävää kummassakin yhteisössä. Vastauksista selvisi, että kuoroyhteisössä vastaajat toimivat enimmäkseen rivijäsenenä (kuorossa, 62 %, muussa yhteisössä, 34 % vastaajista), kun taas muussa yhteisössä he ovat useammin aktiivijäsenenä (kuoro 14 %, muu yhteisö 24 %). Hallituksen jäseniä löytyy enemmän Musica-kuorosta verrattuna muihin yhteisöihin (kuorossa 17 %, muussa yhteisössä 10 %). Yhdistyksen puheenjohtajia löytyy muista yhteisöistä enemmän, ja tämä on loogisesti perusteltavissa sillä, että Musica-kuoron yhdistyksen hallituksella on vain yksi puheenjohtaja (muissa yhteisöissä yhteensä kolme puheenjohtajaa).

Vapaaehtoistehtäviin käytetty aika erosi selkeästi kuoroyhteisön ja muiden yhteisöjen välillä: valtaosa vastaajista käytti kuoron vapaaehtoistoimintaan hyvin vähän aikaa, ja muun yhteisön vastaavaan toimintaan hyvin paljon aikaa. Tämä johtunee edellisen kysymyksen tuloksista: muissa yhteisöissä vastaajat toimivat useammin aktiivijäsenenä, jolloin vapaaehtoistoimintaan käytetty aika on luonnollisesti suurempi kuin rivijäsenenä.

Seuraavassa kysymyksessä verrattiin kuoroyhteisön ja muiden yhteisöjen jäsenistöjen rakenteita keskenään. Vastausten perusteella kuoroyhteisön ja muun yhteisön jäsenistössä ei ollut suuria eroavaisuuksia. Havaittavissa oli ainoastaan muutama eroavaisuus vastausten välillä: kuorossa jäsenet ovat useammin samaa ikäluokkaa, samaa etnistä ryhmää tai kieliryhmää ja samaa koulutustasoa. Muissa yhteisöissä jäsenet olivat useammin saman ammattiryhmän edustajia.

Kuoron sisällä muodostetut ihmissuhteet koetaan usein hyvin tärkeiksi, mutta entä muissa yhteisöissä solmitut suhteet? Kuorolaiset saivat itse kertoa miten tärkeitä kuoroyhteisössä ja muussa yhteisössä solmimansa ystävyysuhteet ovat asteikolla yhdestä viiteen (1=ei lainkaan tärkeitä, 5=erittäin tärkeitä). Kuorossa solmittujen ystävyysuhteiden tärkeyden keskiarvoksi muodostui 3,4 ja muun yhteisön parissa solmitut suhteet olivat tärkeydeltään 2,8. Tilastollisesta merkittävydestä on vaikea sanoa mitään varmaa näin pienellä otoksella, mutta silmämääräisesti näiden kahden muuttujan välillä on ero. Saattaa olla, että vastaajat pitävät kuorossa solmittuja ystävyysuhteita hieman tärkeämpinä.

Kysymyksessä, jossa selvitettiin ystävien lukumäärää kuoroyhteisössä ja muussa yhteisössä, minun oli hylättävä pari epätarkkaa vastausta. Kuorossa vastaajat kertoivat heillä olevan keskimäärin 3,7 ystävää, ja muussa yhteisössä 4,0 ystävää. Ero on hyvin pieni, ja tästä tuskin voidaan vetää selviä johtopäätöksiä. Hyvin läheisiä suhteita kuoron sisällä (seurustelukumppani, avo- tai aviopuoliso) kertoo solmineen noin joka neljäs kuorolainen (24 %). Muun yhteisön kohdalla vastaavia läheisiä suhteita on solminut selvästi vähemmän, vain 14 % kuorolaisista. Sekakuoro on otollinen maaperä seurustelusuhdeiden muodostumiselle, sillä sen luonteeseen kuuluu miesten ja naisten tiivis sosiaalinen kanssakäynti. Tämä saattaa olla yhtenä syynä seurustelusuhdeiden alkamiselle.

Yhteisöissä olennainen osa on vuorovaikutus sen muiden jäsenten kanssa. Ihmiselle luontainen sosiaalisen vuorovaikutuksen tapa on asioista keskusteleminen. Eri yhteisöissä kuitenkin keskustellaan eri asioista. Esimerkiksi sosiaalisen siteen vahvuus vaikuttaa siihen miten henkilökohtaisista asioista voi jutella muiden yhteisön jäsenten kanssa. Keskustelun aiheita käsitteli kysymys, jossa kuorolaiset merkitsivät rastin ruutuun, jos he kokevat voivansa keskustella kyseisestä aiheesta muiden jäsenten kanssa (kuoroyhteisössä ja muussa yhteisössä). Vastaajille annetut keskustelunaiheet olivat työ-/opiskelu- ja työttömyysasiat, perheasiat, ihmissuhdeasiat, taloudelliset asiat, hengelliset/aatteelliset kysymykset, mielenterveydelliset kysymykset ja fyysinen terveys. Yleinen linja tuloksissa oli, että molemmissa yhteisöissä keskustellaan tasaisesti kaikista asioista, mutta kuorossa keskustellaan keskimäärin enemmän kaikista edellä mainituista aiheista. Selkeimmät erot kuoron eduksi koskivat mielenterveydellisiä kysymyksiä, fyysistä terveyttä, taloudellisia asioita ja ihmissuhdeasioista. Tämä tarkoittaa epäsuorasti sitä, että kuoroharjoitusten yhteydessä saattaa pystyä keskustelemaan itselle vaikeista asioista, joka taas parantaa

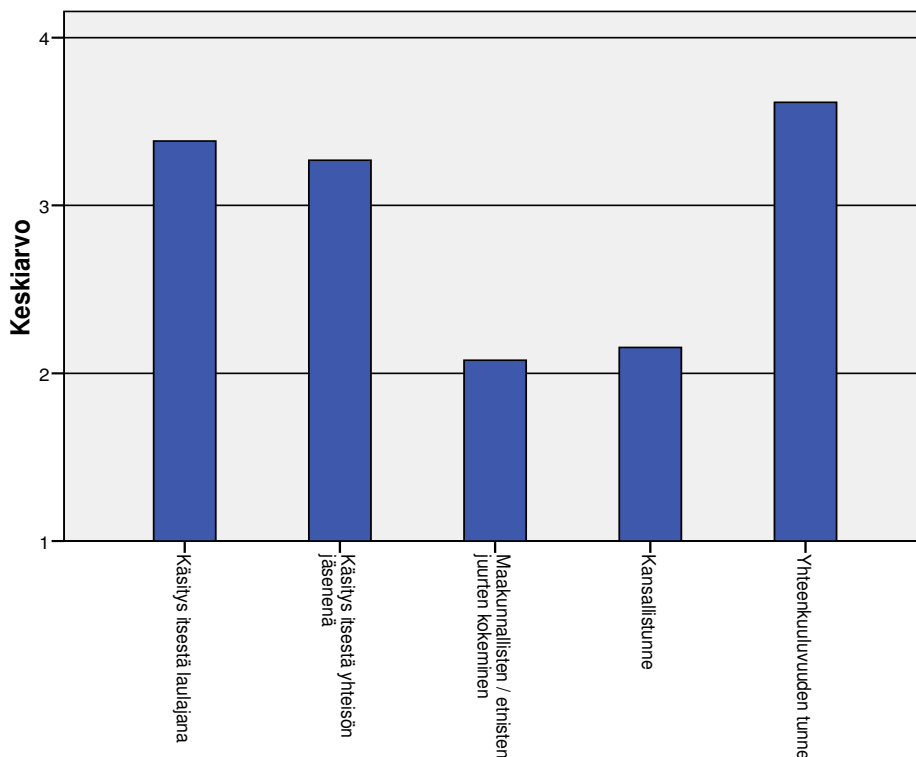
psykkistä hyvinvointia. Tässä mielessä kuorolla on muita yhteisöjä tärkeämpi merkitys yksilön henkisen hyvinvoinnin kannalta.

Ennakkokäsitysten muutoksia käsittelevän kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, onko kuorolla tai muulla yhteisöllä merkitystä kulttuurien välisten, poliittisten tai muiden ennakkokäsitysten vähentymisessä tai lisääntymisessä. Tuloksien perusteella kulttuurien väliset ennakkoluulot ovat sekä kuorossa että muussa yhteisössä vähentyneet jonkin verran, poliittisiin ennakkokäsityksiin ei yhteisöllä ole ollut juurikaan vaikutusta ja muut ennakkokäsitykset ovat vähentyneet kuorossa ja muussa yhteisössä, mutta näistä selkeämmin kuorossa.

Muihin harrastuksiin ja toimintamuotoihin verrattuna kuoron asema osoittautui hyvin merkittäväksi. Valtaosalle kuorolaisista (59 %) kuoro merkitsi enemmän kuin monet muut harrastukset tai toimintamuodot, noin viidennes (21 %) piti niitä yhtä merkittävänä ja joka kymmenelle (10 %) kuoro oli merkittävin kaikista yhdessäolon muodoista.

Seuraavalla sivulla esitetty kuvio kertoo miten merkittävänä vastaajat pitävät kuoroa eri käsitysten ja tuntemusten muodostajana. Melko, tai erittäin merkittäviksi se nousi yhteenkuuluvuuden tunteen ja käsityksen itsestä laulajana sekä yhteisön jäsenenä muodostumisessa. Kuoron asema kansallistunteen sekä maakunnallisten/etnisten juurten kokemisessa ei ollut vastaajien mielestä kovinkaan merkittävä. Ei ole yllätys, että edellisten päätelmieni perusteella tärkeimmäksi nousivat jälleen kerran kuoron sosiaaliset aspektit kuten esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunne.

Mielenkiintoista sen sijaan on, että kuorolaiset eivät pidä kuoroa kansallistunnetta tai maakunnallista tunnetta herättävänä – osallistuuhan Musica-kuoro vuosittain tärkeisiin kansallisiin juhliin laulamalla välillä hyvinkin isänmaallisia lauluja. Musica-kuoron merkitys maakunnallisen kulttuurihistorian kannalta on myös hyvin merkittävä. Kenties näitä asioita pidetään jollain tapaa itsestään selvinä.

KUVIO 15. Kuorolaulun merkitys eri käsitysten muodostumisessa (1=Ei lainkaan merkittävä, 2=Ei kovinkaan merkittävä, 3=Melko merkittävä, 4=Erittäin merkittävä). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

6.5 Luottamus

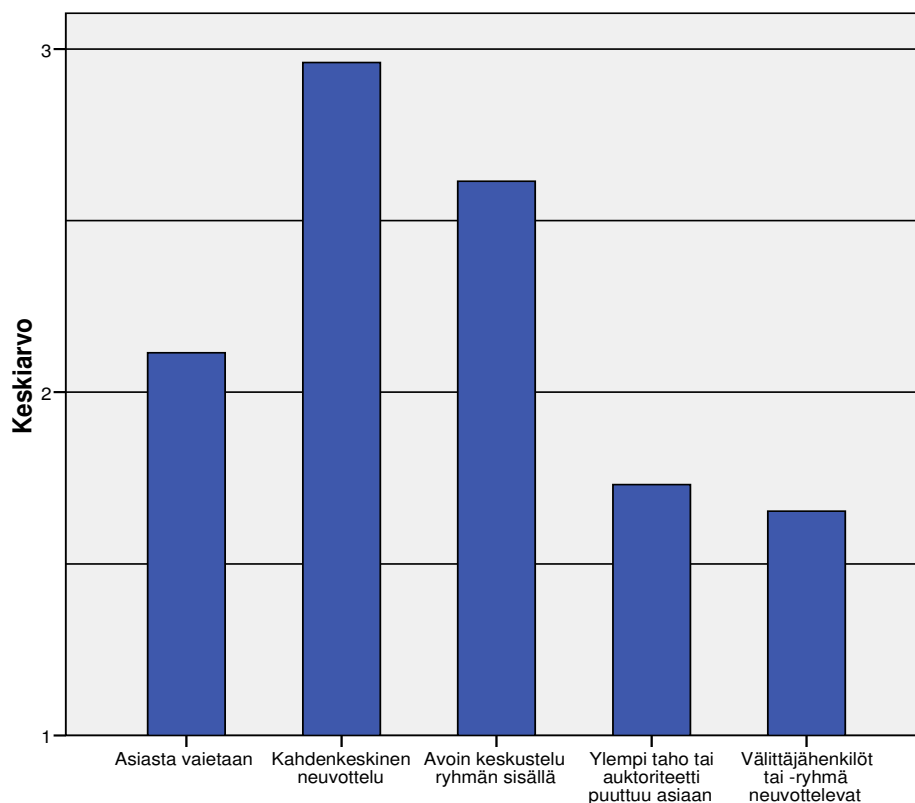
Luottamus on kuoron kuten minkä tahansa muunkin yhteisön kannalta hyvin tärkeä asia. Kuorossa se näkyy käytännön tasolla uskaltamisessa. Jos ei tunne muita kuorolaisia ja pelkää tekevänsä virheitä, on silloin välillä vaikeaa päästää pihaustakaan. Kun tuntee kuorotoverinsa ja luottaa heihin, voi kehittyminen alkaa. On luottamuksen osoitus, kun uskaltaa heittäytyä virran vietäväksi ja sallii itsensä tehdä virheitä.

Kuoron sisäistä luottamusta Musica-kuorossa hoidetaan äänenavauksien yhteydessä; lähes viikoittain ennen varsinaisia ääniharjoituksia kuoro tekee yhdessä ilmaisuharjoituksia ja leikkejä, jotka rakentavat luottamusta ja laskevat täten suorituspainetta. Luottamuksen kasvuun vaikuttavat tietysti myös kuoron ulkopuolinen sosiaalinen toiminta. Luottamus on

Robert Putnamin mukaan yksi merkittävimmistä seikoista sosiaalisen pääoman rakentumisessa (Putnam, 1993).

Kyselyssä esiintyi muutama luottamusta käsittelevä kysymys. Vastajaat pitävät muita kuorotovereita keskimäärin melko luotettavina, samoin kuin työ- ja opiskelutovereitaan. Oman asuinalueen asukkaisiin kohdistuva luottamus on melko neutraalia – heitä kohtaan luottamus on melko neutraalia, heitä ei pidetä luotettavina, mutta ei myöskään epäluotettavina.

Luottamukseen liittyy olennaisesti myös yhteisön kollektivistinen kyky ratkaista yhteisön sisäisiä jännitteitä. Jännitteiden ratkaisemisesta oli oma erillinen kysymys, johon liittyy oheinen pylväsdiagrammi (kuvio 19). Vastajaat pitävät kuorossa normaalina tapana ratkaista asiat kahdenkeskisellä neuvottelulla. Toiseksi yleisin keino purkaa jännitteitä on avoin keskustelu ryhmän sisällä. Näiden vastausten nouseminen yleisimmiksi vastauksiksi kertoo siitä, että kuorolaiset luottavat toisiinsa ja pystyvät keskinäiseen sovitteluun. Harvinaiseksi tavaksi vastajaat lukevat asiasta vaikenemisen. Harvinaisempia tai ei lainkaan käytettyjä tapoja ovat ylemmän tahon tai auktoriteetin puuttuminen asiaan tai välittäjähenkilöiden tai ryhmän neuvottelu. Avoimessa kohdassa muuan kuorolainen ilmoitti kuohunnan ja avoimen riitelyn olevan myös harvinaisia tapoja.

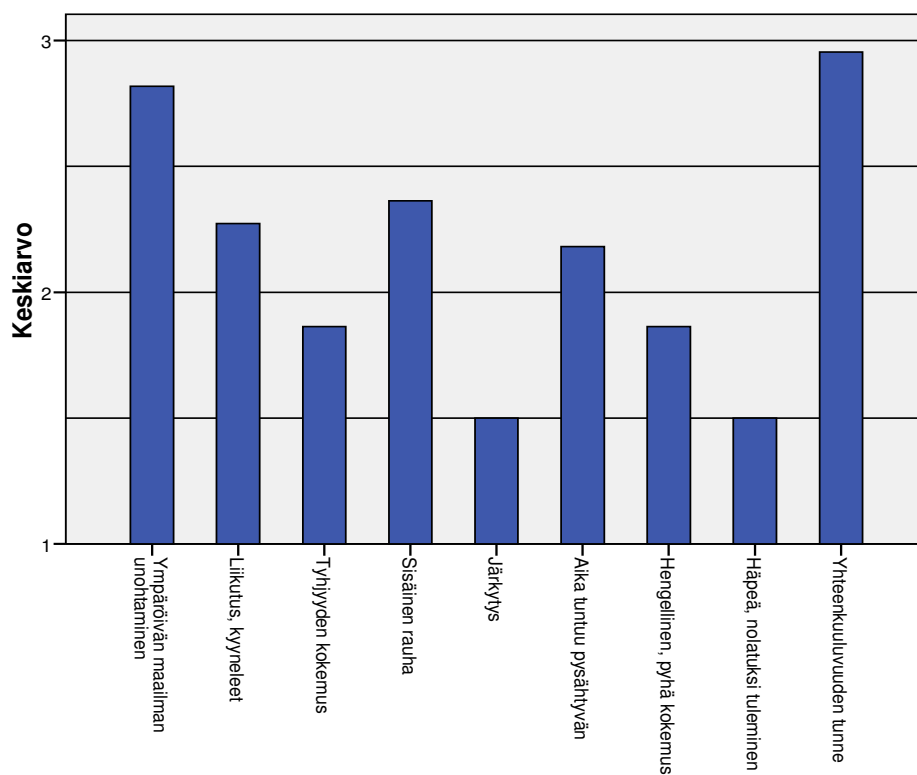
KUVIO 19. Millä keinoin jännitteitä ratkaistaan kuorossa ja kuinka usein näitä keinoja käytetään (1=Ei lainkaan käytetty tapa, 2=Harvinainen tapa, 3=Normaali tapa). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

6.6 Kuorolaulu ja tunne-elämykset

Edellä on jo useaan kertaan todettu tunne-elämykset hyvin tärkeiksi kuoroharrastuksen kannalta. Tunne-elämykset ovat kokemuksia, jotka motivoivat kuorolaista jatkamaan harrastustaan. Yhdessä koetut tunne-elämykset nostavat yhteisön me-henkeä ja täten kasvattavat sosiaalista pääomaa (Hyypä, 2005). Eräänkin kuorolaisen sanojen mukaan elämykset ja positiiviset kokemukset antavat voimaa jaksaa polkea monta kilometriä vaikka sitten räntäsateessa kuoroharjoituksiin.

Kuorolaisilta kysyttiin millaisia tunnekokemuksia he ovat saavuttaneet kuoroharrastuksen yhteydessä. Oheisesta kuvaajasta (kuvio 20) voi huomata, että yhteenkuuluvuuden tunnetta on koettu kaikista useimmin. Lähes yhtä tiheään on koettu tunne ympäröivän maailman

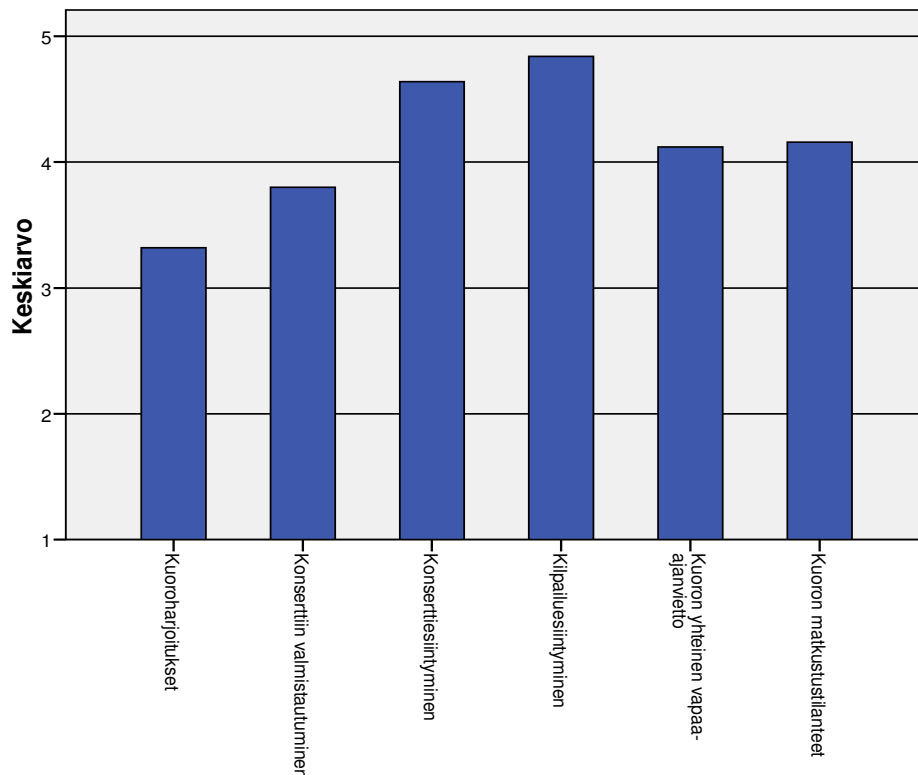
unohtamisesta, joka liittyy jo edellä käsiteltyyn flow-kokemukseen (Hyppönen, 2009, 20). Muutaman kerran koettuja tunteita olivat liikutus tai kyneleet, sisäinen rauha ja tuntemus ajan pysähtymisestä. Hieman harvinaisemmiksi osoittautuivat tyhjyyden kokemus, hengellinen tai pyhä kokemus, häpeä tai nolatuksi tuleminen sekä järkytys. Viimeksi mainittu tunne, järkytys, voi olla joko positiivinen tai negatiivinen tunne. Ohessa esitellyillä tuloksilla on selkeä yhteys Louhivuoren ja Salmisen (2005) tekemään tutkimukseen, jossa yhteenkuuluvuuden tunne, ympäröivän maailman unohtaminen ja sisäinen rauha nousivat yleisimmiksi tunnekokemuksiksi.

KUVIO 20. Millaisia tunteita kuorolainen on kokenut (1=EI koskaan, 2=Muuataman kerran, 3=Toistuvasti/usein). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

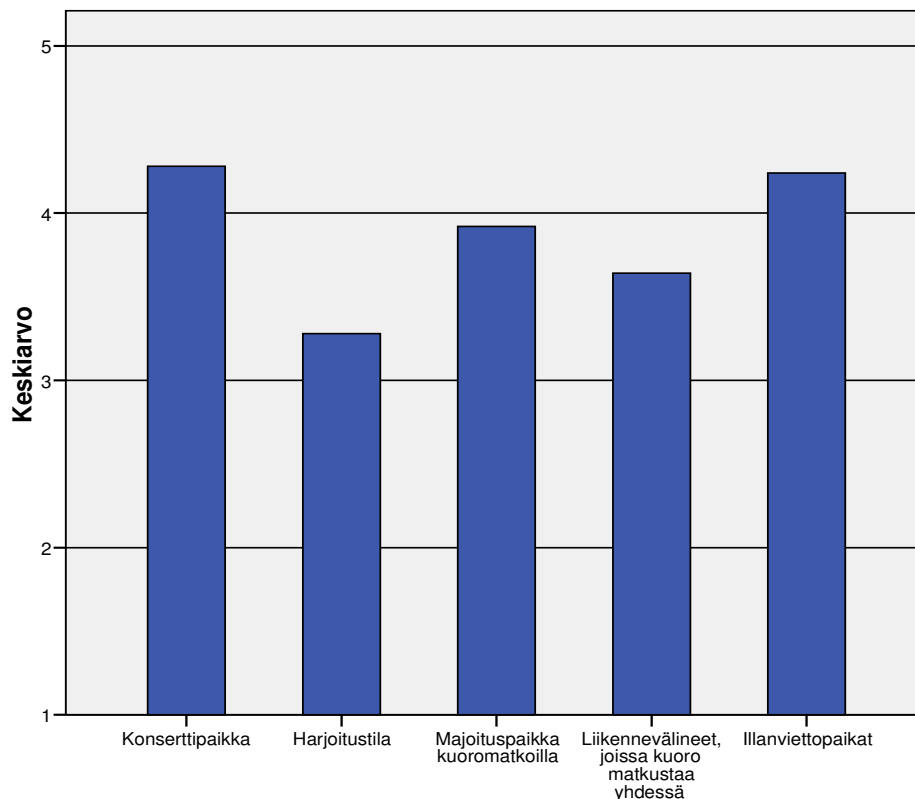
Kuoroharrastuksen yhteydessä koetut tunteet voivat vaihdella heikoista hyvin voimakkaisiin. Seuraavassa kysymyksessä selvitettiin miten vahvoiksi vastaajat luonnehtivat kuoroharrastuksen yhteydessä koettuja tunteita yleensä. Suuri osa kuorolaisista (59 %) luonnehti tunteita melko voimakkaiksi, noin neljännes (26 %) erittäin voimakkaiksi ja vähemmistö (15 %) ei osannut määrittellä ovatko tunteet erityisen heikkoja vai voimakkaita.

On selvää, että tunnekokemukset ovat eri vahvuisia eri tilanteissa. Viikoittaisissa kuoroharjoituksissa tunnelataus on yleensä hyvin neutraali, kun taas odotetussa konserttitilanteessa tunnelataus voi olla hyvin suuri ja koetut tunteet voivat olla todella voimakkaita. Oheisessa kuvaajassa (kuvio 21) on valotettu miten voimakkaita eri tilanteissa koetut tunteet ovat. Tuloksista selvisi, että kaikista voimakkaimmat tunteet koetaan kilpailuesiintymisessä. Kyselyn täyttöhetkellä (huhtikuu 2009) kuorolaisilla oli vielä tuoreessa muistissa joulukuun 2008 Bratislavan kilpailuesiintyminen. Eräs kuorolainen mainitsi kokeneensa erittäin voimakkaita tunteita kilpailuesiintymistä tai konserttia seuranneessa tilanteissa tai hetkissä. Seuraavaksi voimakkaimmat tunteet koettiin konserttiesiintymisissä. Myös kuoron matkustustilanteissa ja vapaa-ajanviettotilanteissa (esim. karonkat) koetut tunteet olivat melko voimakkaita. Tunteet muuttuvat laimeammiksi mitä kauemmas ajallisesti siirrytään esiintymistilanteesta; konserttiin valmistautumisessa tunteet eivät yltäneet muiden tilanteiden tasolle ja viikoittaisissa kuoroharjoituksissa tunteet olivat edelleen neutraalimpia.

KUVIO 21. Miten voimakkaita koetut tunteet ovat eri tilanteissa (1=Erittäin heikkoja, 2=Melko heikkoja, 3=Ei voimakkaita eikä heikkoja, 4=Melko voimakkaita, 5=Erittäin voimakkaita). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

Tunne-elämykset saattavat olla sidoksissa myös eri paikkoihin. Eri paikoissa tunteiden voimakkuudet vaihtelevat samalla tavoin kuin siirtyessä tilanteesta toiseen. Ohessa olen selvittänyt eri paikoissa koettujen tunteiden voimakkuuksia. Kuvaajasta selviää, että tunteet ovat vahvimmillaan konserttipaikalla ja illanviettopaikalla. Seuraavaksi vahvimpia tunteita koettiin kuoromatkojen majoitustiloissa ja kuoromatkojen liikennevälineissä. Edellisen kysymyksen tavoin tunteet olivat tasaisimmillaan kuoron harjoitustilassa.

KUVIO 22. Miten voimakkaita koetut tunteet ovat eri paikoissa (1=Erittäin heikkoja, 2=Melko heikkoja, 3=Ei voimakkaita eikä heikkoja, 4=Melko voimakkaita, 5=Erittäin voimakkaita). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

Mitä merkitystä tunne-elämyksillä sitten on? Aiemmin kerroin esimerkin miten tunne-elämykset ja tunnepitoiset kokemukset voivat lisätä kuorossa laulamisen motivaatiota runsaasti eli ne ovat harrastuksen kannalta merkittäviä. Tunnekokemuksilla voi olla merkitystä myös oman tunne-elämän kannalta ja elämän valintojen ja tehtävien ratkaisun kannalta. Tätä kysyttäessä kuorolaisilta heille tunnekokemukset olivat merkittävimpiä kuoroharrastuksen kannalta. Ne koettiin lähes yhtä tärkeiksi oman tunne-elämän kannalta.

Positiiviset ja negatiiviset tunnekokemukset tutussa ja turvallisessa ympäristössä toimivatkin eräänlaisena tunnekasvatuksena, mikä on hyvin tärkeää oman hyvinvoinnin kannalta. Tunnekokemukset koettiin vain melko merkittäviksi elämän valintojen ja tehtävien ratkaisun kannalta.

Tärkeän konsertin tai kilpailuesiintymisen jälkeen, joissa tunnekokemukset on todettu voimakkaimmiksi, on vaikea palata arkiseen aherrukseen välittömästi. Tunteita täytyy saada purkaa jollain tapaa. Usein konsertin jälkeisen karonkan tärkeimpänä funktiona onkin yhdessäolon rinnalla konsertin puiminen ja koettujen tunteiden käsittely. Tämä tapahtuu usein kuin itsestään. Kuorolaiset voivat keskustella keskenään tunteista ja tätä kautta äänen puhuttaessa purkaa ja käsitellä niitä. Aina ei tunnekokemuksista kuitenkaan ole mahdollista puhua tai niistä ei uskalleta puhua. Tällöin tunnekokemusta, oli se sitten koettu positiiviseksi tai negatiiviseksi, voi muistella itsekseen ja se saattaa pyöriä mielessä pitkän aikaa. Edellä mainitut seikat ovat myös tunnekokemuksen käsittelyä. Jos tunteita, erityisesti negatiivisia ei käsittele, ne saattavat pahimmillaan aiheuttaa ihmisen mieleen patoutumia. Tuloksista kävi ilmi, että kuorolaiset käsittelevät tunnekokemuksia useimmiten muistelemalla tapausta itsekseen. Seuraavaksi yleisintä on kokemuksesta keskusteleminen ja harvemmin vastaajat kertovat kokemuksen pyörivän mielessään.

6.7 Kuoroharrastus ja hyvinvointi

Aiemmissa luvuissa on osoitettu useiden tutkimusten perusteella, että kuorossa laulamisa ja koetulla terveydellä on yhteys. Toisin sanoen kuorolaulun on osoitettu vaikuttavan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin voimakkaasti. Tässä luvussa kartoitan kuorolaisten fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tilaa ja luon katsauksen kuorolauluun ja hyvinvointiin liittyviin käsityksiin.

Fyysistä terveyttä on vaikea mitata tämän mittakaavan tutkimuksessa. Tarkkoihin määrällisiin mittauksiin vaadittaisiin mittavat kuntotestit, lääkärin lausunnot jne. Tässä laadullisessa tutkimuksessa kysely lienee tehokkain keino hankkia tietoa koehenkilöiden terveydentilasta. Tuloksista selvisi, että noin puolet kuorolaisista pitää fyysistä terveydentilaansa hyvänä (52

%), noin kolmannes (30 %) kohtalaisena, erittäin hyväkuntoiseksi itsensä kokee noin kuudennes vastaajista (15 %) ja huonokuntoisia on vain murto-osa (4 %). Keskimäärin kuorolainen pitää siis itseään hyväkuntoisena. Tähän tulokseen voi vaikuttaa kuoron jäsenistön verrattain alhainen keski-ikä, joka on 26. Seniorikuorossa tulosten hajonta voisi olla hieman erilaista.

Mitkä tekijät sitten vaikuttavat yleensä fyysiseen terveyteen? Liikunnalla voi kehittää kuntoa, terveellä ruokavaliolla voi pitää yllä terveyttä ja jaksamista. Tekijöitä on lukuisia. Yksi tekijä, jonka olen nostanut esille tässä tutkimuksessa jo muutamaa otteeseen, on laulamisen vaikutus; tutkimuksissa on osoitettu, että laulamisella ja fyysisellä terveydellä on selkeä yhteys. Kysyin kuorolaisilta uskovatko he kuorolaulun ja fyysisen terveyden väliseen yhteyteen. Mahdollisena sitä piti 41 %, melko varmana 33 %, ja täysin varmana 19 %. Osa vastaajista (7 %) ei uskonut väitteeseen lainkaan (Salmenkangas, 2010.).

Tässä väitteessä mielen voimalla saattaa olla mahdollisuus terveyden kokemiseen: jos tuntee jostain olevan hyötyä, siitä silloin todella on hyötyä. Tässä tapauksessa uskomisen kuoron voimaan fyysisen terveyden vahvistajana tehostaa kuorossa laulamisen parantavaa vaikutusta. Väitteellä ei sinänsä ole perusteita, mutta asiasta kiinnostuneena aloin tutkia edellä mainittujen tulosten yhteyttä Pearsonin korrelaatiokertoimen (r) avulla. Eli korreloiko hyvän terveyden kokeminen kuoron terveysvaikutukseen uskomisen kanssa. Korrelaatioarvo näiden muuttujien välillä oli $r = 2,77$. Tämä tarkoittaa sitä, että edellä mainittujen muuttujien välillä saattaa olla heikko yhteys. Eli jos tuntee kuorosta olevan hyötyä fyysisen terveyden positiiviseen kehittymiseen, saattaa silloin tuntea itsensä fyysisesti terveemmäksi. Olisi mielenkiintoista tutkia asiaa isommalla otoksella, sillä siten tulosten luotettavuus parantuisi. Pienen otoksen tutkimuksiin täytyy suhtautua kriittisesti.

Kuoroharjoitusten jälkeinen kokonaisvaltaisen hyvä olo oli yksi tärkeä syy miksi lähdin alun perin tekemään tätä tutkimusta. Kuoroharjoitusten jälkeen oloni oli rauhallinen ja tasapainoinen ja tunsin olevani osa suurempaa kokonaisuutta. Tässä tutkimuksessa on selvitetty muiden saman kuoron laulajilta samaa asiaa. Vastaajat arvioivat omakohtaisesti asteikolla 1–5 (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä) kuoroharjoitusten aikaisia ja jälkeisiä tuntemuksia. Eniten samaa mieltä kuorolaiset olivat siinä, että kuoroharjoituksissa voi unohtaa arkipäivän ongelmat (vastausten keskiarvo 4,0) Kuoro toimii eräänlaisena

pakopaikkana kiireiseltä ja harmaalta arjelta. Kuten monet muutkin harrastukset, kuoro on viikoittainen levähdyspaikka, jossa voi hengähtää ja rentoutua. Tosin kuorossa kuten missä tahansa muussakin harrastuksessa, kiinnostus on aaltoilevaa. Toisinaan kuoro voi tuntua juuri arkielämän ongelmalta, sillä joskus harjoitukset voivat olla hyvinkin rankkoja ja voimia vieviä, esimerkiksi ennen tärkeää konserttia.

Kuorolaiset olivat enimmäkseen samaa mieltä myös sen suhteen, että kuorolaulu tuottaa tasapainoisen ja levollisen olon (keskiarvo 3,7). Tämä on henkisen hyvinvoinnin kannalta hyvin oleellinen tulos kuten myös se, että vastaajat kertoivat tuntevansa itsensä virkistyneeksi kuoroharjoitusten jälkeen (keskiarvo 3,6) (Salmenkangas, 2010).

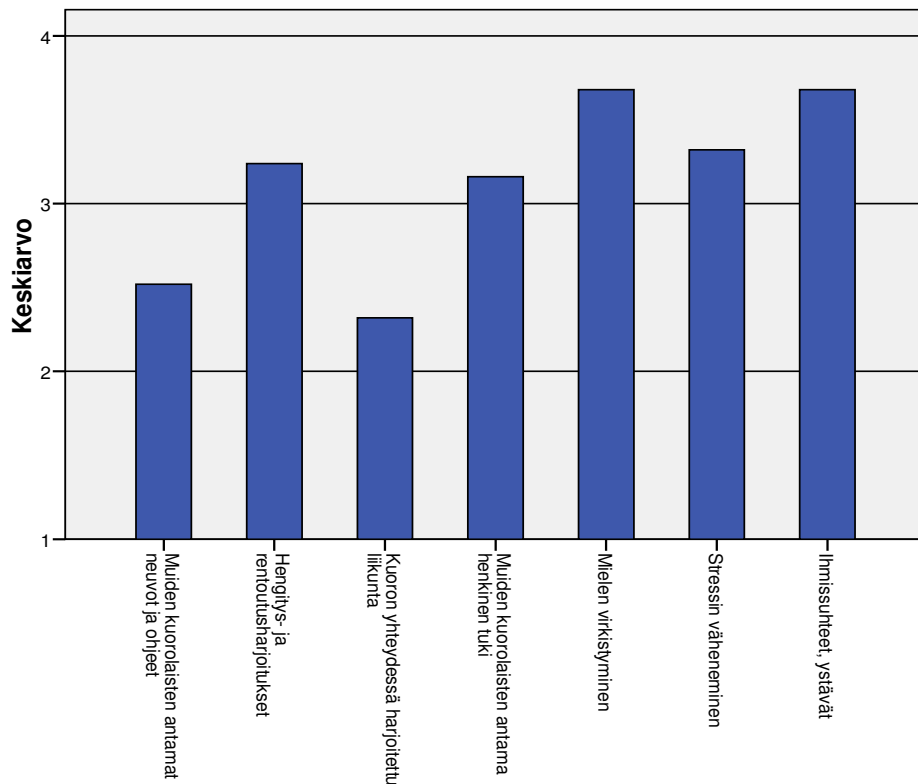
Edellä raportoin fyysisen terveyden ja kuorossa laulamisen välisiä yhteyksiä. Kuorossa laulamisen on osoitettu edellä myös vaikuttavan niin psyykkiseen terveyteen kuin myös sosiaaliseen hyvinvointiin (sosiaalinen pääoma). Kokonaisvaltaisen terveyden ylläpitämiseen liittyy monta alatekijää, joista jokaisella voi olla oma merkityksensä terveyden kannalta.

Oheisesta kuvaajasta (kuvio 23) selviää mitkä tekijät ovat kuorolaisten mielestä merkittäviä oman terveytensä kannalta. Suurin merkitys annettiin ihmissuhteille ja ystäville sekä mielen virkistymiselle. Näitä tekijöitä pidettiin melko merkittävänä tai erittäin merkittävänä.

Kuoroharjoitusten on tieteellisesti osoitettu vähentävän stressiä. Juuri stressin vähenemisen vastaajat nostivat myös melko merkittävänä tekijänä esiin terveyden kannalta. Hengitys- ja rentoutusharjoitukset, joita yleensä harrastetaan äänenavauksen yhteydessä, koettiin myös melko merkittäviksi. Tämä on sinänsä looginen tulos, sillä hengitysharjoitukset aktivoivat syviä lihaksia.

Muiden kuorolaisten antamalla henkisellä tuella koettiin olevan myös melko merkittävä vaikutus. Muiden kuorolaisten antamalla neuvoilla ja ohjeilla ei sen sijaan koettu olevan yhtä suurta merkitystä. Kuoron yhteydessä harjoitettu liikuntaa ei myöskään koettu kovin merkittäväksi tekijäksi terveyden kannalta, mistä voidaan päätellä, että kuorolaiset nostavat sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvointinsa fyysistä hyvinvointia arvokkaammaksi. Tämä näkökulma on nostettu kansallisestikin esille viime aikoina, kun vihdoinkin on alettu antaa

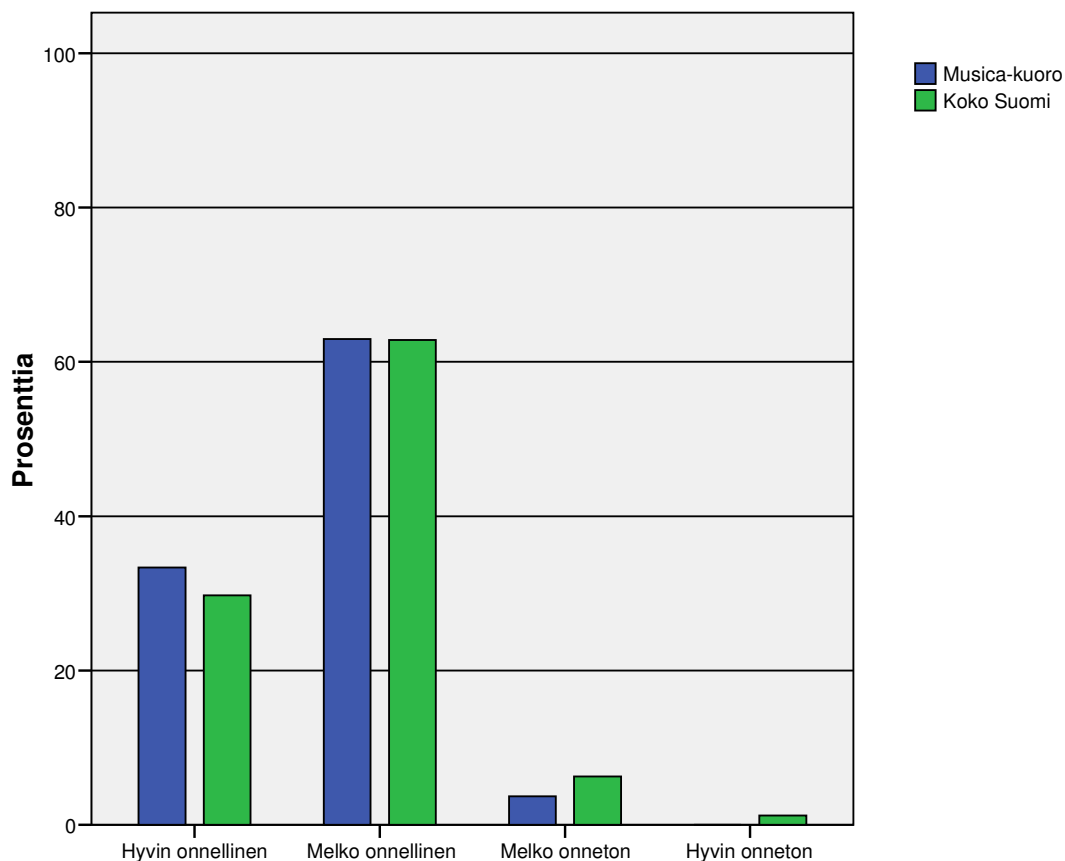
enemmän arvoa kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille, jossa fyysisen terveyden ohessa myös psyykkisellä ja sosiaalisella terveydellä on tärkeä rooli (Salmenkangas, 2010.).

KUVIO 23. Miten merkittäväksi kuorolainen kokee seuraavat asiat oman terveytensä kannalta (1=Ei lainkaan merkittävä, 2=Ei juurikaan merkittävä, 3=Melko merkittävä, 4=Erittäin merkittävä). Pylväät kuvaavat vastausten keskiarvoa.

Ihminen voi kokea olevansa tyytyväinen elämäänsä, kun omassa elämässään on tarpeeksi sisältöä – moni ihminen hakee sisältöä harrastuksista. Kyselyssä kartoitin vastaajien tyytyväisyyttä elämäänsä asteikolla 1–10. Tuloksista voi todeta, että vastaajat ovat hyvin tyytyväisiä elämäänsä. Keskiarvo elämäänsä tyytyväisyydelle oli 8,11 ja yleisin vastaus, moodi oli 9. Puhkupillien elämäänsä tyytyväisyys oli lähes vastaava, keskiarvo 8,17, moodi oli 8 (Sateila, 2010). Kansainvälisen tietopankin World Values Survey suomalaisia koskevasta tutkimuksesta (2005) selvisi, että suomalaisilla vastaava elämäänsä tyytyväisyyden keskiarvo on 7,8 ja moodi 8 (Salmenkangas, 2010). Musica-kuoron ja

Puhkupillien jäsenet ovat hitusen tyytyväisempiä elämäänsä kuin suomalaiset yleensä, mikä voitaneen selittää harrastamisella. Otannat ovat kuitenkin niin pienet, että johtopäätöksiä ei näistä tuloksista voida vetää.

KUVIO 24. Onnellisuuden kokeminen.

Viimeisenä kysymyksenä kuorolaisille oli yksinkertaisesti kysymys kokemastaan onnellisuudesta. Valtaosa koki itsensä melko onnelliseksi. Tämä tulos on vastaava suomalaisille teetetyn kyselyn kanssa (World Values Survey, 2005). Hyvin onnellisia ihmisiä on selkeästi vähemmän, mutta hieman enemmän kuin suomessa keskimäärin on. Melko onnettomia on vain murto-osa, heitäkin vähemmän kuin Suomessa yleensä. Hyvin onnettomia ei kuorossa ole lainkaan, Suomessa heidän osuutensa on hyvin marginaalinen. Tuloksissa ei kuitenkaan ilmennyt tilastollisesti merkittäviä eroja. World Values Surveyn teettämän kyselyn otanta oli suuri (N = 1014) verrattuna oman tutkimuksen otokseen (N = 29). Tämä heikentää

vertailukykyä ja tekee johtopäätösten tekemisen mahdottomaksi. Jos oman tutkimukseni otos olisi myös ollut tuhannen luokkaa, olisi tuloksissa voinut ilmetä suurempiakin eroja ja ne saattaisivat kääntyä kuoron eduksi. (Salmenkangas, 2010).

8 PÄÄTÄNTÖ

Tapaustutkimukseni kohteena oli sekakuoro, Jyväskylän Musica-kuoro, joka koostuu pääosin opiskelijoista. Kuorossa on myös musiikin opiskelijoita ja ammattilaisia, mikä näkyy kuoron korkeassa musiikillisessa tasossa. Kuorolaisilla oli kuorossa monta tärkeää ystävää, joilla on usein eri harrastukset ja kiinnostuksen kohteet. Tämä vahvistaa kuoron roolin eri alojen ihmisten kohtaupaikkana. Kuoro toimii usein pienen kyläyhteisön tavoin, mikä on osoitus Granovetterin teoriasta (1973) heikkojen siteiden voimasta. Kuoro on linkki eri yhteisöjen välillä.

Vaikka kuorolla on tärkeä rooli ystävien saamisessa, kuorossa solmitut ihmissuhteet eivät kuitenkaan ole muualla solmittuja suhteita juurikaan merkittävämpi. Musica-kuorossa tavataan harvoin ristiriitatilanteita ja jos tavataan niin ne koskevat toimeen tulemistä tai mielen pahoittamista. Kuoron sisäiset suhteet ovat keskimäärin melko vahvoja ja mieskuoron sisällä verkostoituminen oli tiheämpää kuin naiskuoron sisällä. Sukupuolirajojen yli luodut ystävyysuhteet eivät olleet kuitenkaan tavattomia, vaan melko yleisiä. Tästä voi johtua, että kuorossa aloitetut seurustelusuhteet olivat myös aika tavallisia.

Kuorolaisista jokainen soitti jotain instrumenttia tai lauloi (kuorolaulu poisluettuna). Soittoharrastuksessa soittotaidon kehittyminen ja itsensä ilmaiseminen olivat keskimäärin tärkeämpiä kuin kuorossa. Kuorossa taas ihmissuhteet ja ryhmään kuuluminen nousivat tärkeämmiksi asioiksi verrattuna soittoharrastukseen. Tämä vahvistaa osaltaan kuoron sosiaalisen puolen tärkeyttä. Kuorossa laulamisen motivaatioksi nostettiin ennen muita ryhmään kuuluminen. Kuoroharrastuksen aloittamiselle lueteltiin monia syitä, mutta mikään ei noussut muiden edelle. Yksi suosittu syy oli kuitenkin laulamiseen liittyvät seikat.

Kuorolaisten kulttuuriaktiivisuus oli yhdistysaktiivisuuden rinnalla melko korkea. Tosin kävi ilmi, että kuorolaiset ovat aktiivisempia yhdistystoimijoita muissa yhteisössä kuin kuorossa. Koska kuoro ja samoin yhdistystoiminta, joka on kuoron toiminnan moottorina, ovat vapaaehtoisia harrastuksia, nostaa se motivaatiota, sillä kukaan ei harrasta pakon alla.

Kuorossa keskustellaan melko henkilökohtaisistakin asioista, joita ovat mm. mielenterveydelliset kysymykset, taloudelliset asiat ja ihmissuhteet. Vaikeista asioista keskusteleminen tuo usein ratkaisuja niihin. Tämä osaltaan nostaa kuoron statusta henkisen hyvinvoinnin rakentajana. Ennakkoluulojen vähentymisessä tai lisääntymisessä vastaajat eivät kokeneet kuorolla olevan suurta merkitystä. Kuoro koettiin pääosin muihin harrastuksiin nähden merkittävänä ja kuoron rooli koettiin merkittäväksi sosiaalisten tunteiden, kuten esimerkiksi yhteenkuuluvuuden ja yhteisöön kuulumisen tunteen syntymisessä.

Luottamuksen kokeminen kuorotovereita kohtaan ei ollut juuri työ- ja opiskelutovereita kohtaan koettua luottamusta korkeampi. Edellä mainittuja vähemmän vastaajat luottivat esimerkiksi oman asuinalueen asukkaisiin. Kuorossa syntyneet jännitteet ratkaistiin useimmiten keskinäisellä neuvottelulla tai avoimella ryhmäkeskustelulla, mikä kertoo ryhmän keskinäisestä luottamuksesta.

Tunne-elämyksistä yleisimmät olivat yhteenkuuluvuuden tunne sekä ympäröivän maailman unohtaminen. Kuorossa koetut tunteet olivat ylipäättään hyvin vahvoja. Vahvimmat tunteet koettiin konsertissa ja kilpailuesiintymisessä ja neutraaleimpia ne olivat viikoittaisissa kuoroharjoituksissa. Eri paikoissa koetut tunteet olivat vahvimmillaan konserttipaikalla ja illanviettopaikalla. Neutraali ei kuitenkaan tarkoita tässä tapauksessa sitä, että tunteita ei koettaisi lainkaan. Vastaajat kokivat tunne-elämykset tärkeiksi kuoroharrastuksen ja oman elämän kannalta.

Kuorolaiset pitivät itseään pääosin fyysisesti hyväkuntoisina. Kuorolaulun ja fyysisen terveyden välistä yhteyttä pidettiin mahdollisena tai melko varmana asiana. Psykkisen hyvinvoinnin ja kuorolaulun väliseen yhteyteen uskottiin vahvemmin: kuoroharjoituksissa voi unohtaa arkipäivän ongelmat ja harjoitusten jälkeen olo on tasapainoinen ja levollinen. Kuorolaululla koettiin myös olevan virkistävä vaikutus. Mielen virkistymisen, sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä stressin vähenemisen uskottiin olevan tärkeimmät syyt hyvän terveyden kokemiseen. Kuoroharjoitusten yhteydessä hengitys- ja rentoutusharjoitukset saivat myös painoarvoa. Kuorolaiset kokivat itsensä ylipäättään melko onnellisiksi ja elämäänsä tyytyväisiksi. Onnellisuus oli suomalaista keskitasoa, mutta elämäänsä oltiin suomalaista keskiarvoa hieman tyytyväisempiä.

Tutkimuksen edessä otoksen pieni koko ($N = 29$) muodostui haasteelliseksi. Näin pienellä otoksella tilastollisten menetelmien käyttö ei ole otollista lukuun ottamatta keskiarvojen ja moodien laskemista. Korrelaatiokertoimien ja tilastollisen merkittävyyksien toteaminen vaatisi isomman otoksen, jotta tulokset voitaisiin lukea luotettaviksi. Jos tämän tutkimuksen jälkeen laatisin jatkotutkimuksen, olisin kokemuksesta sekä kyselyyn vastanneiden kritiikistä viisaampi tämän asian suhteen, ja kysely olisi mahdollisesti mielekkäämpi niin tutkijan kuin kyselyyn vastaajan kannalta.

Tämä tutkimus toimi tapauskohtaisena jatkotutkimuksena Louhivuoren johtamalle Singing Together –tutkimukselle (Louhivuori ym. 2005). Edellä mainitun ja oman tutkimukseni tulokset ovat osittain yhteneviä: kuoro ilmeni hyvin tärkeäksi harrastukseksi kuorolaisille, kuorossa solmitut ihmissuhteet olivat merkittäviä. Tutkimustulosten yhtenevyys vahvisti aiempia havaintoja ja lisäsi tulosten luotettavuutta. Toisaalta tuloksissa oli havaittavissa myös eroavaisuuksia: Louhivuoren johtamassa tutkimuksessa kuorossa laulamisen tärkeimmäksi syyksi hahmottui oman laulutaidon kehittyminen ja sen jälkeen yhteenkuuluvuuden tunne ja tunne-elämykset. Tässä tutkimuksessa yhteenkuuluvuuden tunne koettiin laulutaidon kehittymistä tärkeämmäksi.

Tälle tutkimukselle luonteva jatkumo olisi laajentaminen tapaustutkimuksesta koskemaan suurempaa otosta eli useampia kuoroja. Tällöin esittämäni oletukset voisivat saada vahvistuksia; niitä kaivattaisiin erityisesti kuoron sosiaaliseen puoleen liittyvissä kysymyksissä. Jatkotutkimuksessa olisi hyvä ottaa tutkittavaksi erilaisia kuoroja, kuten esimerkiksi seniorikuorot, kirkkokuorot, mieskuorot, lapsikuorot ja niin edelleen. Tulosten luotettavuutta parantaisi myös pitkittäistutkimuksen tekeminen, eli tutkimuksen tekeminen pitkällä aikavälillä. Tämä tutkimus on poikkileikkaus kuoron historian yhdestä vaiheesta (kevät 2009).

9 LÄHTEET

- Alho, T. (2005). *Pulinat pois, nyt lauletaan!:* kuoron ja kuorolaulun yhteisöllisiä ja yksilöllisiä merkityksiä. Kulttuuripolitiikan pro gradu –tutkielma. Yhteiskuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Alanne, P. (1995). Huumorilla ja kurilla: kuoron ja johtajan välinen suhde. Teoksessa Järviluoma, H. 1997. (toim.) *Musiikkimaailmoja ja äänimaisemia: Virtain kuulokulma*. Tampereen yliopisto. Virtain tutkimuksia 13. Kansanperinteen laitos, Julkaisuja n:o 21, 21–45.
- Beck, R. J., Cesario, T.C., Yousefi, A., & Enamoto, H. (2000). Choral Singing, Performance Perception, and Immune System Changes in Salivary Immunoglobulin A and Cortisol. *Music Perception*. Vol. 18, No.1, 87–106.
- Clift, S., Hancox, G., Morrison, I., Hess, B., Stewart, D. and Kreutz, G. (2008). *Choral Singing, Wellbeing and Health: Summary of Findings from a Cross-national Survey*. Canterbury: Canterbury Christ Church University.
- Coleman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology* Vol. 94, 95–120. The University of Chicago Press
- Elomaa, S. (1999). *Kuorolaisten kokemukset itsestään kuorolaulajine ja kuorolaisen musiikillinen minäkäsitys*. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Kasvatustieteen syventävien opintojen tutkielma.
- Eskola, K. (1998). (toim.) *Elämysten jäljillä. Taide ja kirjallisuus suomalaisten omaelämänkerroissa*. Tietolipas 152. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Falk, P. (1990). Modernin hedonistin paradoksi. *Sosiologia.*, 1990, 27, 2, 108–124, 175–176.
- Granovetter, M. S. (1973). The Strength of Weak Ties. *The American Journal of Sociology* 78(6), 1360-1380.

- Grape, C., Sandgren, M., Hansson, L., Ericson, M. & Theorell, T., (2002). Does singing promote well-being?: An empirical study of professional and amateur singers during a singing lesson. *Integrative Psychological and Behavioral Science* 38(1), 65–74.
- Hargreaves, D. J., North, A. C. (1997). *The social psychology of music*. Oxford University Press. New York.
- (Helasvuo, V. (1963). *Kuorolaulun vaiheet*. Keuruu. Otava.)
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and organizations. Software of the mind*. McGraw-Hill. London.
- Hyppönen, M-L. (2009). *Kultainen ääni ja kultaiset opit – kokemuksia Jyväskylän musiikkiluokkien kuorosta*. Musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma. Musiikin laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Hyppä, M. T. (2002a). *Elinvoimaa yhteisöstä: sosiaalinen pääoma ja terveys*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyppä, M. T. (2002b). Kuorossa elämä pitenee. Teoksessa Ruuskanen, P. (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. PS-Kustannus. Keuruu.
- Hyppä, M. T. (2004). Kertyykö sosiaalisesta pääomasta terveyttä? *Yhteiskuntapolitiikka*, 69(4), 380–386.
- Hyppä, M. T. (2005). *Me-hengen mahti*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyppä, M. T. (2006). Kansanterveyttä kansalaisyhteisöstä. *Kansanterveys*, 10,

- Ilmonen, K. (2000). Sosiaalinen pääoma – käsite ja sen ongelmallisuus. Teoksessa Ilmonen, K. 2000. (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. SoPhi. Jyväskylä.
- Ilmonen, K. (2000). (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. SoPhi. Jyväskylä.
- Kankainen, T. (2009). *Robert D. Putnam – sosiaalisen pääoman puolestapuhuja*. [WWW-dokumentti] [Viitattu 11.3.2010]. Saatavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanatkansio/robert-d-putnam-2013-sosiaalisen-paaoman-puolestapuhuja>
- Kazaniek, A. (2009). *Social Networks: Facebook Takes Over Top Spot, Twitter Climbs*. [WWW-dokumentti] [Viitattu 8.4.2010]. Saatavissa: <http://blog.compete.com/2009/02/09/facebook-myspace-twitter-social-network/>
- Konlaan, B. B. (2001). *Cultural Experience and Health: The coherence of health and leisure time activities*. Uumaja. Umeå University.
- Korkeila, K. (2006). Mikä suojaa stressiltä ja stressihaitoilta? *Suomen Lääkärilehti*. 40(61), 4085–4090.
- Lehtonen, H. (1990). *Yhteisö*. Jyväskylä. Vastapaino.
- Louhivuori, J., Salminen, V-M., & Lebaka, E. (2005). 'Singing together': A Crosscultural Approach to the Meaning of Choirs as a Community. Teoksessa P.S. Campbell, J. Drummond, P. Dunbar-Hall, K. Howard, H. Schippers & T. Wiggins (toim.) *Cultural diversity in Music Education. Directions and challenges for the 21st Century*. Australian Academic Press, 81–92.
- Louhivuori, J., Salminen, V-M. (2005). Miksi laulamme kuorossa? Kuoroharrastusta koskevan kyselyn tuloksia. *SULASOL* 55(4), 12–14.
- Maffesoli, M. (1995). *Maailman mieli: Yhteisöllisyyden tyylin muodoista. (La contemplation du monde. Figures du style communautaire.)* Tampere. Tammer-Paino.

- Metsämuuronen, J. (2001). *Metodologian perusteet ihmistieteissä*. Helsinki. Methelp.
- Mouhu, H. (2001). *Minäkäsitys individualistisessa ja kollektivistisessä kulttuurissa*. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Pishro, H. (2008). *Laulut suuret lapsillensa. Pekka Kostainen kuorosäveltäjänä*. Musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma. Musiikin laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Putnam, R. (1993). *Making democracy work. Civic traditions in Modern Italy*. Princeton University press. Princeton.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster. New York.
- Putnam, R. D., Feldstein, L. M. (2003). *Better together. Restoring the American community*. Simon & Schuster. New York.
- Ruuskanen, P. (2002). (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. PS-Kustannus. Keuruu.
- Ruuskanen, P. (2002), Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Ruuskanen, P. 2002. (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. PS-Kustannus. Keuruu.
- Salmenkangas, J. (2010). *Kuorolaulu hyvinvoinnin edistäjänä*. Musiikkikasvatuksen kandidaatintutkielma. Musiikin laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Salmenkangas, M. (2010). Mitä jos musiikki ei enää riitä? *Ilkka, 20.4.2010*.
- Sateila, M. (2010) *Melko onnellinen puhallinorkesteri*. Musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma. Musiikin laitos. Jyväskylän yliopisto.

- Sulasol (Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto r.y.), (2010). *Suomalaisia kuoroja ja lauluyhtyeitä*. [WWW-dokumentti]. <<http://www.sulasol.fi/kuorotietoa/kuorot/>>. (Viitattu 5.4.2010)
- Steiny, D ja Oinas-Kukkonen, H. (2006). Verkostanalyysi. Teoksessa Inkinen, S., Karkulehto, S., Mäenpää, M., Timonen, E. (toim.) *Minne matka, luova talous?* Jyväskylä. Gummerus, 105-115.
- Thelwall, M. (2008). Social networks, gender, and friending: An analysis of MySpace member profiles. *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, Vol. 59, No. 8.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism & Collectivism*. Boulder: Westview Press.
- Vähäkangas, K. (2002). Kuvia kuorosta. *Näkökulmia kuoron dynamiikkaa ja rakenteisiin*. Musiikkitieteen pro gradu –tutkielma. Taiteiden tutkimuksen laitos. Helsingin yliopisto.
- World Values Survey, (2005). Kansainvälinen tietopankki. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 4.6.2010] Saatavissa: <http://www.worldvaluessurvey.org/>

10 LIITTEET

Liite 1: Keväällä 2009 Musica-kuoron jäsenistölle lähetetty kysely.

Arvon kuorolaulaja,

Olen tekemässä musiikkikasvatuksen Pro gradu –tutkielmaani (Jyväskylän yliopisto), joka käsittelee kuoron sosiaalisia verkostoja. Kysely on perusteellinen, pituudeltaan 16 sivua. Vastaamiseen kuluu aikaa noin 30 minuuttia. Kysymykset käsittelevät paitsi kuoron sisäisiä henkilösuhteita myös musiikkiharrastusta, yhdistys-, järjestö- sekä poliittista aktiivisuutta ja käsityksiä luottamuksesta.

Toivon, että Teillä olisi aikaa vastata tähän kyselyyn ja näin omalta osaltanne auttaa selvittämään kuorolauluun liittyviä kysymyksiä. Toivon, että valmis tutkielmani tulee olemaan merkityksellinen kuoroharrastuksen aseman vahvistamisessa.

Kysymyksiin, joissa kysytään nimiä, tulee Teidän vastata käyttäen Teille liitteenä toimitettua koodilistaa, josta teille käy ilmi kuorolaisten koodit (esim. N1, M2, jne.). Kyselyyn vastaajan anonymiteetin ja tutkimuksen eettisyyden vuoksi en tällä tavoin tule saamaan selville Teidän nimeänne.

Jyväskylässä 05.04.2009

Etukäteen vaivannäöstänne kiittäen

Janne Salmenkangas

5. Oletteko musiikin ammattilainen tai alan opiskelija?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

6. Mikä on ammattinne, jos ette ole opiskelija? _____

7. Siviilisäätty

- 1 Naimaton, asuu vanhempien kanssa
- 2 Naimaton, asuu yksin
- 3 Avioliitossa
- 4 Avioliitossa
- 5 Yksinhuoltaja

8. Jos Teillä on omia lapsia, lasten lukumäärä _____

9. Kotikuntanne _____

Maakunta, jossa se sijaitsee _____

Ystävän nimi	Illanvietto yhdessä	Yhteinen muu harrastus	Yhteinen lounas	Keskusteluja henkilökohtaisista asioista	Joku muu, mikä _____

12. Onko sinulla kuorossa ystävää, jonka kanssa suurin osa harrastuksistanne on samoja?

1. Kyllä
2. Ei

13. Ovatko kuorossa olevat ystäväsi läheisempiä kuin ystävät kuoron ulkopuolella?

1. Kyllä
2. Yhtä läheisiä
3. Ei

14. Kuinka merkittävänä näet kuoron uusien ystävien saamisessa?

Ei lainkaan merkittävänä

1

2

3

Erittäin merkittävänä

4

5

15. Ristiriitatilanteet.

	Ei ollenkaan	Harvoin	Usein
a) en ole tullut toimeen jonkun kuorolaisen kanssa	1	2	3
b) olen riidellyt kuoron jäsenen kanssa	1	2	3
c) olen syrjinyt toista kuorolaista	1	2	3
d) minut on suljettu yhteisön ulkopuolelle	1	2	3
e) olen pahoittanut mieleni	1	2	3
f) muu, mikä _____	1	2	3

Harrastaminen

Osion kysymykset liittyvät musiikkiharrastukseen: soittoon ja lauluun, erityisesti kuoroharrastukseen, muihin kulttuuriharrastuksiin sekä järjestö- ja vapaaehtoistyöhön.

16. Soitto- ja lauluharrastus. Vastatkaa kysymyksiin, jos soitatte tai olette joskus soittanut jotakin soitinta tai harrastanut laulua (muuten kuin kuorossa!) joko opettajan ohjauksessa tai itsenäisesti. Muussa tapauksessa siirrykää kysymykseen 18.

a) Soitin	b) Kuinka kauan harrastanut (vuotta)	c) Soitin- tai lauluyhtye-musisointia (kyllä/ei)	d) Tärkeimmät kokoonpanotyypit (esim. pienyhtye, kamariorkesteri jne.)	e) Musiikin laji(t)

17. Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat Teille soitto- ja lauluharrastuksessa? (huom! kysymys ei koske kuoroharrastusta, vaan soittoa ja muuta lauluharrastusta kuten yksinlaulua tms.) Valitkaa sopivan vastausvaihtoehdon numero.

	ei lainkaan tärkeää	ei kovinkaan tärkeää	melko tärkeää	erittäin tärkeää
a) Soitto-/laulutaidon kehittyminen	1	2	3	4
b) Harrastukseen liittyvät ihmissuhteet	1	2	3	4
c) Ilmaisutaidon kehittyminen	1	2	3	4
d) Taiteelliset elämykset ja tunnekokemukset	1	2	3	4
	ei lainkaan tärkeää	ei kovinkaan tärkeää	melko tärkeää	erittäin tärkeää
e) Esiintymisvarmuuden kehittyminen	1	2	3	4
f) Halu esiintyä	1	2	3	4
g) Ryhmään kuuluminen	1	2	3	4
h) Musiikintuntemuksen ja				

21. Kuinka merkittäviä seuraavat syyt ovat olleet kuoroharrastuksenne aloittamiselle? Valitkaa sopivan vastausvaihtoehdon numero.

	Ei lainkaan merkittävä	Ei kovinkaan merkittävä	Melko merkittävä	Erittäin merkittävä	EOS
a) kuoroharrastus alkoi ”kuin itsestään” ilman erityistä syytä	1	2	3	4	0
b) Muiden perheenjäsenten kuoroharrastus	1	2	3	4	0
c) Koulun musiikinopetus	1	2	3	4	0
d) Ystävien / ikätovereiden kannustus	1	2	3	4	0
e) Vaikuttava konsertti tai kuuntelukokemus	1	2	3	4	0
f) Muu syy, mikä?	<hr/>				

22. Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat Teille kuoroharrastuksessa? Valitkaa sopivan vastausvaihtoehdon numero.

	ei lainkaan tärkeää	ei kovinkaan tärkeää	melko tärkeää	erittäin tärkeää
a) Laulutaidon kehittyminen	1	2	3	4
b) Kuoron ihmissuhteet	1	2	3	4
c) Ilmaisutaidon kehittyminen	1	2	3	4
d) Taiteelliset elämykset ja tunnekokemukset	1	2	3	4
e) Esiintymisvarmuuden kehittyminen	1	2	3	4
f) Halu esiintyä	1	2	3	4
g) Ryhmään kuuluminen	1	2	3	4
h) Musiikintuntemuksen ja teorian tiedon lisääntyminen	1	2	3	4
i) Muu tekijä, mikä?	<hr/>			

23. Valitkaa sopiva vaihtoehto sen mukaan, oletteko samaa vai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa.

	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
a) Kuorossa voin laulun avulla ilmaista tunteitani.	1	2	3	4	5
b) Laululla on voimakas vaikutus omaan tunne-elämääni.	1	2	3	4	5
c) Koen usein konserteissa voimakkaita tunne-elämyksiä.	1	2	3	4	5
d) Kuorossa tunnen kuuluvani yhteisöön	1	2	3	4	5

24. Kun ajattelette muita (ei-musiikillisia) yhteisöjä ja ryhmiä joihin kuulutte,

	kyllä	ei	en osaa sanoa
a) onko kuorolaulu jossakin niistä erityisen arvostettu harrastus?	1	2	0
b) onko kuorolaulu jossakin niistä väheksyty harrastus?	1	2	0
c) onko kuorolaulu jossakin niistä tavanomainen harrastus?	1	2	0
d) onko kuorolaulu jossakin niistä poikkeuksellinen harrastus?	1	2	0

25. Kuinka monta kertaa vuodessa osallistutte katsojana tai kuuntelijana seuraaviin kulttuuriaktiiviteetteihin?

Valitkaa sopivan vastausvaihtoehdon numero.

	en koskaan	1-4 kertaa	5-10 kertaa	yli 10 kertaa
a) Näyttelyt (kuvataide, valokuva etc.)	1	2	3	4
b) Konsertit	1	2	3	4
c) Musiikki- ja taidefestivaalit	1	2	3	4
d) Teatteri	1	2	3	4
e) Elokuvat	1	2	3	4
f) Tanssit	1	2	3	4
g) Jokin muu, mikä? _____				

26. Mitä seuraavista kulttuuriaktiiviteeteista olette itse ollut mukana toteuttamassa joko järjestäjänä tai esiintyjänä? Valitkaa **kaikkien sopivien** vaihtoehtojen numerot.

- 1 Näyttelyt (kuvataide, valokuva etc.)
- 2 Konsertit
- 3 Musiikki- ja taidetapahtumat ja festivaalit
- 4 Teatteri
- 5 Elokuvat
- 6 Tanssit tai tanssiesitykset
- 7 Jokin muu, mikä? _____

Seuraavat kysymykset koskevat vapaaehtoistoimintaa sekä järjestöjä ja yhdistyksiä joihin kuulutte.

27. Minkä tyyppisissä yhdistyksissä, järjestöissä tai vastaavissa olette ollut tai olette edelleen **jäsenenä**?

Merkittäkää seuraavan sivun taulukkoon numero 1 tai 2 tällaisten vaihtoehtojen kohdalle

(1=ollut jäsen, 2=edelleen jäsen).

Merkittäkää lisäksi taulukkoon **aktiivisuusasteenne** numerolla 1...3 sellaisten yhdistysten osalta, joissa olette edelleen jäsenenä (1=osallistun satunnaisesti, 2=osallistun melko säännöllisesti, 3=osallistun säännöllisesti).

Järjestö	Jäsenyys (1=ollut jäsen, 2=edelleen jäsen)	Aktiivisuusaste 1...3
a) Yhteiskunnalliset luottamustoimet		
b) Hengelliset / uskonnolliset järjestöt		
c) Seurakunta		
d) Työmarkkinajärjestöt		
e) Muut ammatilliset yhdistykset		
f) Taide- ja kulttuurijärjestöt		
g) Poliittiset puolueet tai järjestöt / aatteelliset yhdistykset		
h) Urheilu- tai liikuntajärjestöt		
i) Nuorisojärjestöt (esim. partio, Allianssi jne.)		
j) Ihmisoikeus- tai kehitysyhteistyöjärjestöt (esim. Amnesty jne.)		
k) Ympäristönsuojelu- tai eläinoikeusliikkeet		
l) Oma-apuryhmät tai vastaavat		
m) Vanhusten, vammaisten tai huono-osaisten auttamistyö		
n) Naisjärjestöt		
o) Muut vapaaehtoisjärjestöt, mitkä?		

Yhteisöjen merkitys

Osion kysymyksissä tarkastellaan rinnakkain kuoroa tai kuoroja jo(i)ssa laulatte sekä yhtä Teille tärkeää yhteisöä. Vastatkaa kysymyksiin kummankin osalta valitsemalla sopivin vaihtoehto.

Valitkaa aluksi tarkastelua varten kuoron lisäksi jokin järjestö tai yhteisö, jonka koette itsellenne tärkeimmäksi tällä hetkellä, ja kirjoittakaa sen nimi viivalle.

28. Mikä on tehtävänne näissä yhteisöissä?

a) Kuoro

1	Rivijäsen
2	Aktiivinen jäsen *
3	Johtokunta/hallitus
4	Puheenjohtaja

b) Muu yhteisö

1	Rivijäsen
2	Aktiivinen jäsen *
3	Johtokunta/hallitus
4	Puheenjohtaja

*Erilaisia luottamustehtäviä johtokunnan / hallituksen ulkopuolella, esim. Vapaaehtoistyötä

29. Kuinka monta tuntia viikossa keskimäärin käytätte näiden yhteisöjen vapaaehtoistehtäviin? (kuoron viikottaisia harjoituksia ei lasketa mukaan)

a) Kuoro

1	0 – 1 tuntia
2	1 – 2 tuntia
3	2 – 4 tuntia
4	4 – 6 tuntia
5	yli 6 tuntia

b) Muu yhteisö

1	0 – 1 tuntia
2	1 – 2 tuntia
3	2 – 4 tuntia
4	4 – 6 tuntia
5	yli 6 tuntia

30. Ovatko näiden yhteisöjen jäsenet **pääosin**:

	Kuoro		Muu yhteisö	
	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
a) saman kunnan/kaupungin asukkaita	1	2	1	2
b) saman uskontokunnan jäseniä	1	2	1	2
c) samaa sukupuolta	1	2	1	2
d) samaa ikäluokkaa	1	2	1	2
e) samaa etnistä ryhmää tai kieliryhmää	1	2	1	2
f) samasta ammattiryhmästä	1	2	1	2
g) samaa koulutustasoa	1	2	1	2

31. Miten tärkeitä Teille ovat näiden yhteisöjen parissa solmitut ihmissuhteet?

	ei lainkaan tärkeitä	ei kovinkaan tärkeitä	melko tärkeitä	erittäin tärkeitä
a) Kuoro	1	2	3	4
b) Muu yhteisö	1	2	3	4

27. Kuinka monta läheistä ystävää Teillä on näissä yhteisöissä?

a) Kuoro	_____
b) Muu yhteisö	_____

32. Oletteko solminut näissä yhteisöissä läheisiä ihmissuhteita (seurustelukumppani, avo- tai aviopuoliso)?

	Kyllä	Ei
a) Kuoro	1	2
b) Muu yhteisö	1	2

33. Mitkä seuraavista henkilökohtaisista asioista ovat sellaisia, joista voitte jonkun yhteisöön kuuluvan kanssa keskustella? **Merkitkää rasti (X)** jokaisen sopivan vaihtoehdon kohdalle.

	Kuoro	Muu yhteisö
a) Työ-/opiskelu-/työttömyysasiat	_____	_____
b) Perheasiat	_____	_____
c) Ihmissuhdeasiat	_____	_____
d) Taloudelliset asiat	_____	_____
e) Hengelliset / aatteelliset kysymykset	_____	_____
f) Mielenterveydelliset kysymykset	_____	_____
g) Fyysinen terveys	_____	_____

34. Miten toiminta näissä yhteisöissä on mahdollisesti vaikuttanut Teissä seuraaviin ennakkokäsityksiin?

Kuoro:

	vähentyneet	ei vaikutusta	lisääntyneet	en osaa sanoa
a) Kulttuurien väliset ennakkokäsitykset	1	2	3	0
b) Poliittiset ennakkokäsitykset	1	2	3	0
c) Muut ennakkokäsitykset	1	2	3	0

Muu yhteisö:

	vähentyneet	ei vaikutusta	lisääntyneet	en osaa sanoa
a) Kulttuurien väliset ennakkokäsitykset	1	2	3	0
b) Poliittiset ennakkokäsitykset	1	2	3	0
c) Muut ennakkokäsitykset	1	2	3	0

Seuraavat kysymykset koskevat vain kuoroa.

35. Kuinka merkittävä **yhdessäolon** muoto kuoro mielestänne on muihin harrastuksiinne ja toimintamuotoihin verrattuna?

1	Ei lainkaan merkittävä
2	Ei kovinkaan merkittävä
3	Yhtä merkittävä kuin muut
4	Merkittävämpi kuin monet muut
5	Merkittävin yhdessäolon muoto

36. Kuinka merkittäväksi koette kuorolaulun seuraavien asioiden syntymisessä?

	Ei lainkaan merkittävä	Ei juurikaan merkittävä	Melko merkittävä	Erittäin merkittävä	EOS
a) Käsitys itsestä laulajana	1	2	3	4	0
b) Käsitys itsestä yhteisön jäsenenä	1	2	3	4	0
c) Maakunnallisten / etnisten juurten kokeminen	1	2	3	4	0
d) Kansallistunne	1	2	3	4	0
e) Yhteenkuuluvuuden tunne	1	2	3	4	0

Luottamus

Osion kysymykset koskevat luottamusta sekä mahdollisia ihmisten välisiä jännitteitä.

38. Kuinka luotettavina yleisesti pidätte seuraavia **ihmisiä**:

	Erittäin epäluotettava	Melko epäluotettava	Ei luotettava eikä epäluotettava	Melko luotettava	Erittäin luotettava
a) Muut kuorolaiset	1	2	3	4	5
b) Työ- tai opiskelutoverini	1	2	3	4	5
c) Asuinalueeni asukkaat	1	2	3	4	5

39. Kuinka yleisiä ovat seuraavat tavat ratkaista jännitteitä lähipiirissänne?

	Ei lainkaan käytetty tapa	Harvinainen tapa	Normaali tapa
a) Asiasta vaietaan	1	2	3
b) Kahdenkeskinen neuvottelu	1	2	3
c) Avoin keskustelu ryhmän sisällä	1	2	3
d) Ylempi taho tai auktoriteetti puuttuu asiaan	1	2	3
e) Välittäjähenkilöt tai –ryhmä neuvottelevat	1	2	3
f) Jokin muu tapa, mikä? _____			

Kuorolaulu ja tunne-elämykset

Osion kysymykset koskevat kuoroharrastukseen liittyviä voimakkaita tunnekokemuksia tai -elämyksiä.

40. Kun ajattelette sellaisia kuoroharrastukseen liittyviä tapahtumia kuin harjoitukset, konsertit, illanvietot, kuoromatkat tai kuorokilpailut, miten usein olette niissä kokenut seuraavanlaisia asioita?

	Ei koskaan	Muutaman kerran	Toistuvasti/ usein	En osaa sanoa
a) Ympäröivän maailman unohtaminen	1	2	3	0
b) Liikutus, kyyneleet	1	2	3	0
c) Tyhjyyden kokemus	1	2	3	0
d) Sisäinen rauha	1	2	3	0
e) Järkytys	1	2	3	0
f) Aika tuntuu pysähtyvän	1	2	3	0
g) Hengellinen, pyhä kokemus	1	2	3	0
h) Häpeä, nolatuksi tuleminen	1	2	3	0
i) Yhteenkuuluvuuden tunne	1	2	3	0

41. Kuinka voimakkaiksi luonnehtisitte kuorolaulussa koettuja tunne-elämyksiä yleensä?

- 1 Erittäin heikkoja
- 2 Melko heikkoja
- 3 Ei voimakkaita eikä heikkoja
- 4 Melko voimakkaita
- 5 Erittäin voimakkaita

42. Kuinka voimakkaita koetut elämykset ovat olleet seuraavissa **tilanteissa**?

	Erittäin Heikkoja	Melko heikkoja	Ei voimakkaita eikä heikkoja	Melko voimakkaita	Erittäin voimakkaita
a) Kuoroharjoitukset	1	2	3	4	5
b) Konserttiin valmistautuminen	1	2	3	4	5
c) Konserttiesiintyminen	1	2	3	4	5
d) Kilpailuesiintyminen	1	2	3	4	5
e) Kuoron yhteinen vapaa-ajanvietto	1	2	3	4	5
f) Kuoron matkustustilanteet	1	2	3	4	5
g) Muu tilanne, mikä?					

43. Kuinka voimakkaita koetut elämykset ovat olleet seuraavissa **paikoissa**?

	Erittäin heikkoja	Melko heikkoja	Ei voimakkaita eikä heikkoja	Melko voimakkaita	Erittäin voimakkaita
a) Konserttipaikka	1	2	3	4	5
b) Harjoitustila	1	2	3	4	5
c) Majoituspaikka kuoromatkoilla (esim. leirikeskus, hotelli)	1	2	3	4	5
d) Liikennevälineet, joissa kuoro matkustaa yhdessä	1	2	3	4	5
e) Illanviettopaikat	1	2	3	4	5
f) Muu paikka, mikä?					

44. Kuinka merkittäviä tunnekokemukset (myönteiset tai kielteiset) mielestänne ovat seuraavien asioiden kannalta?

	Ei lainkaan merkittävä	Ei juurikaan merkittävä	Melko merkittävä	Erittäin merkittävä	EOS
a) Kuoroharrastuksen kannalta	1	2	3	4	0
b) Tunne-elämän kannalta	1	2	3	4	0
c) Elämän valintojen ja tehtävien ratkaisujen kannalta	1	2	3	4	0

45. Kuinka usein käsittelette tunnekokemuksia jollakin seuraavalla tavalla?

	Ei koskaan	Silloin tällöin	Usein
a) Keskustelut muiden kanssa	1	2	3
b) Kokemuksen muisteleminen	1	2	3
c) Toistuva mielessä pyöriminen	1	2	3

d) Muu tapa, mikä? _____

Kuoroharrastus ja hyvinvointi

46. Minkälaiseksi koette fyysisen terveydentilanne tällä hetkellä?

- 1 Erittäin hyvä
- 2 Hyvä
- 3 Kohtalainen
- 4 Huono
- 5 Erittäin huono

47. Uskotteko, että kuorolaululla on vaikutusta fyysiseen terveyteen?

- 1 En usko
- 2 Mahdollisesti
- 3 Melko varmasti
- 4 Varmasti

48. Valitkaa sopiva vaihtoehto sen mukaan, oletteko samaa vai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa.

	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
a) Kuoroharjoitusten jälkeen tunnen virkistyneeni	1	2	3	4	5
b) Kuoroharjoituksissa unohdan arkielämän ongelmat	1	2	3	4	5
c) Kuorolaulu tuottaa tasapainoisen ja levollisen olon	1	2	3	4	5

49. Kuinka merkittäväksi koette oman terveyttenne kannalta seuraavat kuoroharrastukseen liittyvät asiat?

	Ei lainkaan merkittävä	Ei juurikaan merkittävä	Melko merkittävä	Erittäin merkittävä	EOS
a) Muiden kuorolaisten antamat neuvot ja ohjeet	1	2	3	4	0
b) Hengitys- ja rentoutusharjoitukset	1	2	3	4	0
c) Kuoron yhteydessä harjoitettu liikunta	1	2	3	4	0
d) Muiden kuorolaisten antama henkinen tuki	1	2	3	4	0
e) Mielen virkistyminen	1	2	3	4	0
f) Stressin väheneminen	1	2	3	4	0
g) Ihmissuhteet, ystävät	1	2	3	4	0

50. Kuinka tyytyväinen olet elämääsi asteikolla 1-10 ?

erittäin tyytymätön										erittäin tyytyväinen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

51. Koetko olevasi:

- 1 hyvin onnellinen
- 2 melko onnellinen
- 3 melko onneton
- 4 hyvin onneton

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

Lopuksi voitte halutessanne kirjoittaa palautetta kyselystä.